

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ
ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ
ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2024

Ευρήματα, πορίσματα και συστάσεις από την άσκηση
των αρμοδιοτήτων του Ελεγκτικού Συνεδρίου

Αθήνα 2025

ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ**ΣΕ ΠΛΗΡΗ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ**

Συνεδρίασε, στις 25 Ιουνίου 2025, με την εξής σύνθεση: Σωτηρία Ντούνη, Πρόεδρος, Μαρία Βλαχάκη, Άννα Λιγωμένου, Γεωργία Μαραγκού, Αγγελική Μαυρουδή, Μαρία Αθανασοπούλου, Ασημίνα Σαντοριναίου, Ευαγγελία-Ελισάβετ Κουλουμπίνη, Βασιλική Ανδρεοπούλου και Ελένη Λυκεσά, Αντιπρόεδροι, Γεώργιος Βοΐλης, Δημήτριος Πέππας, Δέσποινα Καββαδία-Κωνσταντάρα, Αγγελική Μυλωνά, Γεωργία Τζομάκα, Θεολογία Γναρδέλλη, Βιργινία Σκεύη, Κωνσταντίνος Εφεντάκης, Βασιλική Σοφιανού, Αγγελική Πανουτσακοπούλου, Δέσποινα Τζούμα, Δημήτριος Τσακανίκας, Ευφροσύνη Παπαθεοδώρου, Βασιλική Προβίδη, Κωνσταντίνος Παραθύρας, Ασημίνα Σακελλαρίου, Αργυρώ Μαυρομμάτη, Κωνσταντίνος Κρέπης, Γεωργία Παπαναγοπούλου, Νεκταρία Δουλιανάκη, Νικολέτα Ρένεση, Αικατερίνη Μποκώρου, Αντιγόνη Στίνη, Βασιλική Πέππα, Γρηγόριος Βαλληνδράς, Κωνσταντίνα Σταμούλη, Δημήτριος Κοκοτσή, Ευφροσύνη Παπαδημητρίου, Χριστίνα Κούνα, Γεώργιος Παπαϊσιδώρου, Ιωάννα Ρούλια, Ιωάννης Καλακίκος, Ιωάννης Βασιλόπουλος, Άννα Παπαπαναγιώτου, Ελένη Σκορδά, Νικόλαος Βόγκας, Ευαγγελία Πασπάτη, Εριέττα Πίσχου, Βιολέττα Τηνιακού, Ευθύμιος Καρβέλης, Χρυσούλα Μιχαλάκη, Ιωάννα Ευθυμιάδου, Ευπραξία Δημολιού, Αικατερίνη Σπηλιοπούλου και Ιουλία Παπαθεοδώρου, Σύμβουλοι. Ο Αντιπρόεδρος Κωνσταντίνος Κωστόπουλος απουσίασε δικαιολογημένα.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΕΠΙΤΡΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ: Σταμάτιος Πουλής, Γενικός Επίτροπος της Επικρατείας του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ: Σταυρούλα Τσάλα, Επίτροπος στην Υπηρεσία Επιτρόπου "Γραμματεία" του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Αφού έλαβε υπόψη

(α) Τις διατάξεις των άρθρων 12 και 51 του ν. 4820/2021 «Οργανικός Νόμος του Ελεγκτικού Συνεδρίου και άλλες διατάξεις» (Α' 130), όπως το τελευταίο άρθρο τροποποιήθηκε με το άρθρο 40 παρ. 1 του ν. 5130/2024 (Α' 127).

(β) Την Ετήσια Έκθεση Ευρημάτων, Πορισμάτων και Συστάσεων του Ελεγκτικού Συνεδρίου έτους 2024, η οποία εγκρίθηκε κατά την από 24.6.2024 Συνεδρίαση του Όγδου Τμήματος.

(γ) Την ενώπιον της Ολομέλειας εισήγηση του Συμβούλου Κωνσταντίνου Κρέπη, όπως διατυπώθηκε στην 9^η συνεδρίαση αυτής της 25^{ης} Ιουνίου 2025 (Θέμα Β').

Και άκουσε

Τον Γενικό Επίτροπο της Επικρατείας του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Ενέκρινε ομόφωνα

Την Ετήσια Έκθεση Ευρημάτων, Πορισμάτων και Συστάσεων του Ελεγκτικού Συνεδρίου έτους 2024 και, κατ' άρθρο 51 παρ. 1 και 3 του ν. 4820/2021, όπως ισχύει, αποφασίζει την έκδοσή της, προκειμένου να διαβιβασθεί, διά της Προέδρου του Δικαστηρίου, στον Πρόεδρο της Βουλής και να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

**Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΣΩΤΗΡΙΑ ΝΤΟΥΝΗ**

**Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΤΣΑΛΑ**

Για την ακρίβεια
Η Γραμματέας

Σταυρούλα Τσάλα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Με ιδιαίτερη ικανοποίηση προλογίζω την ετήσια έκθεση ευρημάτων, πορισμάτων και συστάσεων του Ελεγκτικού Συνεδρίου, του Ανώτατου Δημοσιονομικού Δικαστηρίου και Ανώτατου Ελεγκτικού Θεσμού της χώρας, για το έτος 2024.

Η παρούσα έκθεση αποτυπώνει με ενάργεια τον καρπό της συστηματικής εργασίας όλων των δικαστικών σχηματισμών και των ελεγκτικών υπηρεσιών του Ελεγκτικού Συνεδρίου που παρασχέθηκε στο πλαίσιο της πολυεπίπεδης δράσης του, πραγματώνοντας την συνταγματική αποστολή του για διαφάνεια και λογοδοσία στα δημόσια οικονομικά.

Το έτος 2024 χαρακτηρίστηκε από υψηλό επίπεδο παραγωγικότητας και ουσιαστικής επίδοσης στο δικαιοδοτικό τομέα. Οι εκκρεμείς υποθέσεις μειώθηκαν κατά 41% σε σύγκριση με το έτος 2023 και συγκεκριμένα εκδικάσθηκαν περίπου 57.000 αιτήματα συνταξιούχων. Πλέον της δραστηκής μείωσης των υποθέσεων αξιοσημείωτη είναι και η αποδοχή της «ταχείας» διαδικασίας που διεξάγεται εκτός ακροατηρίου και η εδραίωση της εμπιστοσύνης των διαδίκων σ' αυτή, αφού μόλις το 0,50% αυτών αιτήθηκαν την διεξαγωγή της δίκης στο ακροατήριο.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον προκαλεί η ανάδειξη, μέσω των επισκοπήσεων και αξιολογήσεων της λειτουργίας των Μονάδων Εσωτερικού Ελέγχου των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης, της εφαρμογής των Συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου (ΣΕΕ) ως του πλέον αποτελεσματικού μηχανισμού πρόληψης της κακοδιοίκησης και προστασίας του δημοσίου χρήματος στη «ρίζα» της διαχειριστικής διαδικασίας, καθώς και η επισήμανση των εφαρμοζόμενων βέλτιστων πρακτικών αλλά και των αδυναμιών που χρήζουν θεσμικής ενίσχυσης.

Καθοριστικής σημασίας για την ενδυνάμωση της εμπιστοσύνης των πολιτών στο θεσμό αποτελεί η εξωστρέφεια του Δικαστηρίου, η οποία πλέον εδράζεται σε σταθερό στρατηγικό σχεδιασμό, με την ανάπτυξη της επικοινωνιακής ενεργοποίησης, την αναβάθμιση της διαδικτυακής παρουσίας και την ενεργό συμμετοχή του σε εθνικά και υπερεθνικά δίκτυα και οργανισμούς.

Το Ελεγκτικό Συνέδριο, με την παρούσα έκθεσή του, που απευθύνεται στους πολίτες, στους εκπροσώπους τους στη Βουλή των Ελλήνων, στους δημόσιους φορείς και στην εν γένει επιστημονική κοινότητα δεν περιορίζεται στην καταγραφή και αξιολόγηση των πορισμάτων και ευρημάτων των ελέγχων του, αλλά φιλοδοξεί να συμβάλει ουσιαστικά στη θεσμική αυτοβελτίωση των δημόσιων φορέων, μέσω της διατύπωσης καίριων και τεκμηριωμένων συστάσεων, η αξιοποίηση των οποίων από την Πολιτεία θα οδηγήσει στην ενίσχυση της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης και της καλής διακυβέρνησης.

Αθήνα, Ιούλιος 2025

Η Πρόεδρος του Ελεγκτικού Συνεδρίου

ΣΩΤΗΡΙΑ ΝΤΟΥΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΥΝΟΨΗ	11
ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ.....	13
ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ.....	13
ΚΕΦΑΛΑΙΑ	15
1. Το Ελεγκτικό Συνέδριο σήμερα	15
2. Οι Αρμοδιότητες	17
3. Το έργο του Ελεγκτικού Συνεδρίου σε αριθμούς.....	18
3.1 Το έργο των δικαστικών σχηματισμών	18
3.2 Το έργο της Γενικής Επιτροπείας της Επικρατείας.....	20
3.3 Το έργο των Υπηρεσιών Επιτρόπων	21
4. Η πορεία των υποθέσεων στο Ελεγκτικό Συνέδριο	22
4.1. Συνταξιοδοτικές υποθέσεις.....	22
4.1.1. Συμμόρφωση στις δικαστικές αποφάσεις	23
4.1.2. Δίκαιη ικανοποίηση	23
4.2. Καταλογιστικές υποθέσεις.....	25
4.3. Υποθέσεις προσυμβατικού ελέγχου.....	26
4.3.1 Ειδικά οι χρηματοδοτούμενες από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ) συμβάσεις	27
ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ.....	31
ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ	31
ΚΕΦΑΛΑΙΑ	33
5. Δικαστική Επικοινωνία: από την παράδοση της αυτοσυγκράτησης στην αρχιτεκτονική της εξωστρέφειας	33
6. Η διάχυση της αντίληψης περί εσωτερικού ελέγχου στον δημόσιο τομέα: βήματα για την πρόληψη της κακοδιαχείρισης «στην πηγή»	36
7. Διεθνείς Σχέσεις και Δραστηριότητα του Ελεγκτικού Συνεδρίου κατά το έτος 2024.....	38
ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ.....	41
ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΕΛΕΓΧΩΝ	41
Α. ΟΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ.....	43

ΚΕΦΑΛΑΙΑ	43
8. Ασφαλιστικό Κεφάλαιο Αλληλεγγύης Γενεών (Α.Κ.Α.ΓΕ.): Πραγματοποιείται η είσπραξη των εσόδων του και η διάθεση των πόρων του όπως ο νόμος και ο σκοπός του Κεφαλαίου επιβάλλουν; (Έκθεση Ελέγχου 1/2024)	43
9. Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας: Οι διαδικασίες παρακολούθησης των έργων διασφαλίζουν τον έγκαιρο εντοπισμό και την παρακολούθηση τυχόν καθυστερήσεων κατά την υλοποίηση τους; (Έκθεση Ελέγχου 2/2024)	44
10. Δημοσιονομική πειθαρχία και διαφάνεια στα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου: Υποβάλλονται εμπρόθεσμα στο Ελεγκτικό Συνέδριο οι εγκεκριμένοι ετήσιοι λογαριασμοί τους; Πού οφείλονται οι τυχόν καθυστερήσεις; (Έκθεση Ελέγχου 3/2024)	45
11. Ελέγχεται αποτελεσματικά από τους δήμους η κατάληψη κοινόχρηστου χώρου από καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος για την ανάπτυξη τραπεζοκαθισμάτων; (Έκθεση Ελέγχου 5/2024)	46
Β. ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ (FOLLOW-UP)	47
ΚΕΦΑΛΑΙΑ	47
12. Έλεγχος Παρακολούθησης της Συμμόρφωσης επί των συστάσεων της 11/2021 Έκθεσης Ελέγχου «Προστατεύονται δεόντως τα πάγια περιουσιακά στοιχεία των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου μέσω του Μητρώου Παγίων;»	48
13. Έλεγχος Παρακολούθησης της Συμμόρφωσης επί των συστάσεων της 3/2021 Έκθεσης Ελέγχου «Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα: Διασφαλίζεται ότι όλοι όσοι έχουν ανάγκη συμμετέχουν στο πρόγραμμα αλλά και ότι πληρούνται τα κριτήρια ένταξης σε αυτό;»	48
14. Έλεγχος Παρακολούθησης της Συμμόρφωσης επί των συστάσεων της 8/2021 Έκθεσης Ελέγχου «Παραλαβή υπηρεσιών από τους δημόσιους φορείς: Υπάρχουν επαρκείς εγγυήσεις εσωτερικού ελέγχου ότι οι υπηρεσίες πράγματι παρασχέθηκαν;»	49
15. Έλεγχος Παρακολούθησης της Συμμόρφωσης επί των συστάσεων της Έκθεσης Ελέγχου «Ασκή η Ε.Ε.Π. τις εποπτικές και ελεγκτικές της αρμοδιότητες με τον πλέον αποτελεσματικό και αποδοτικό τρόπο, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα τη βέλτιστη απόδοση των προβλεπόμενων δημοσίων εσόδων;»	50
16. Έλεγχος Παρακολούθησης της Συμμόρφωσης επί των συστάσεων της από Αύγουστο 2018 Έκθεσης Ελέγχου «Έλεγχος συστημάτων διαχείρισης υλικού της Ελληνικής Αστυνομίας»	50
Γ. ΟΙ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΕΙΣ-ΜΕΛΕΤΕΣ	51
ΚΕΦΑΛΑΙΑ	51
17. Επισκόπηση του νομοθετικού πλαισίου για την επάρκεια και αποτελεσματικότητα της κρατικής εποπτείας σε φυσικά και νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου που διαχειρίζονται χρηματικά ποσά, τα οποία διατίθενται για φιλανθρωπικούς ή συναφείς κοινωνικούς σκοπούς	51
18. Επισκόπηση του πλαισίου διαχείρισης και του καθεστώτος χρηματοδότησης των Μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς της Ουνέσκο στην Ελλάδα	53

19. Επισκόπηση της προόδου εγκατάστασης του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου (ΣΕΕ) και της οργάνωσης και λειτουργίας των Μονάδων Εσωτερικού Ελέγχου (ΜΕΕ) στους φορείς του δημόσιου τομέα	55
Δ. Ο ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ Η ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ	57
ΚΕΦΑΛΑΙΑ	57
20. Ο έλεγχος του Απολογισμού και Ισολογισμού του Κράτους για το οικονομικό έτος 2023.....	57
21. Η έκθεση για τη Δημοσιονομική Βιωσιμότητα έτους 2023	60
Ε. Ο ΠΡΟΣΥΜΒΑΤΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ	62
ΚΕΦΑΛΑΙΑ.....	62
22. Μια γενική θεώρηση των ουσιωδών πλημμελειών και λοιπών κρίσιμων πορισμάτων του προσυμβατικού ελέγχου με βάση την 4/2024 Έκθεση Ελέγχου	62
23. Περιπτωσιολογικές αναφορές στα πορίσματα των ελέγχων	64
ΤΕΤΑΡΤΟ ΜΕΡΟΣ.....	67
ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΚΑ ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ	67
ΚΕΦΑΛΑΙΑ	69
24. Οι αποφάσεις των ποινικών δικαστηρίων δεν δεσμεύουν το Ελεγκτικό Συνέδριο ως προς τη δημοσιονομική ευθύνη του υπολόγου και το ύψος του διαπιστωθέντος ελλείμματος	69
25. Εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας επί απόφασης καταλογισμού αποδοχών που εισπράχθηκαν μετά την αυτοδίκαιη λύση της σχέσης εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου	69
26. Η συμβατότητα της διάταξης του άρθρου 61 παρ. 1 του ν. 4235/2014 με το ενωσιακό δίκαιο.....	70
27. Εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας επί επιβολής δημοσιονομικής διόρθωσης - ανάκτησης κατόπιν εσφαμένης ένταξης επενδυτικού σχεδίου στο καθεστώς ενισχύσεων μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων της προγραμματικής περιόδου 2007-2013.....	71
28. Η συνταγματικότητα του άρθρου 12 παρ. 2 περ. δ' του ν. 4387/2016 σχετικά με το δικαίωμα σύνταξης κατά μεταβίβαση επιζώντος συζύγου εξ ανασυστάσεως γάμου	72
ΠΕΜΠΤΟ ΜΕΡΟΣ.....	73
ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	73
ΚΕΦΑΛΑΙΑ	75
29. Ανάγκη επίσπευσης της Λογιστικής Μεταρρύθμισης.....	75
30. Ανάγκη βελτίωσης της λογοδοσίας των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου	76

ΣΥΝΟΨΗ

1. Το Ελεγκτικό Συνέδριο, ως ανώτατο δημοσιονομικό Δικαστήριο και ανώτατος θεσμός δημοσιονομικού ελέγχου στη Χώρα, ασκεί δικαιοδοτικές, ελεγκτικές και γνωμοδοτικές αρμοδιότητες, σε συμμόρφωση με την τριχοτόμηση που επιβάλλει ο συνταγματικός νομοθέτης. Τα σημαντικότερα ευρήματα, πορίσματα και συστάσεις που απέρρευσαν από την άσκηση του συνόλου των αρμοδιοτήτων του Ελεγκτικού Συνεδρίου κατά το έτος 2024, συμπεριλαμβανομένου του δικαιοδοτικού του έργου, παρατίθενται στην παρούσα έκθεση, που προορίζεται να αποτελέσει ένα ευσύνοπτο μέσο ενημέρωσης των πολιτών και των κοινοβουλευτικών εκπροσώπων τους για την ετήσια πραγμάτωση της ειδικής αποστολής του.
2. Στο Πρώτο Μέρος της έκθεσης παρατίθεται το έργο του Ελεγκτικού Συνεδρίου σε αριθμούς, με διακριτή αποτύπωση των εργασιών των δικαστικών σχηματισμών (Κλιμάκια, Τμήματα, Ολομέλεια), της Γενικής Επιτροπείας της Επικρατείας και των Υπηρεσιών Επιτρόπων υπό την εποπτεία των οικείων Γενικών Συντονιστών.
3. Από την επισκόπηση των στατιστικών στοιχείων προκύπτει ότι εντός του έτους 2024 υπήρξε αλματώδης πρόοδος στη διαχείριση των εκκρεμοτήτων του Δικαστηρίου, αφού οι εκκρεμείς υποθέσεις στις 31.12.2024 μειώθηκαν κατά 41% σε σχέση με την αντίστοιχη ημερομηνία του έτους 2023 (31.12). Στο αποτέλεσμα αυτό συνέβαλε καθοριστικά η εκδίκαση σημαντικού αριθμού συνταξιοδοτικών υποθέσεων χωρίς συζήτηση στο ακροατήριο μέσω αξιοποίησης της ταχείας διαδικασίας (διαδικασία «σε συμβούλιο» και «παρεδρική διαδικασία»).
4. Το Δεύτερο Μέρος περιλαμβάνει μια επιστημονική παρουσίαση τριών επίκαιρων ζητημάτων. Το πρώτο πραγματεύεται τις εξελίξεις στο πεδίο της δικαστικής επικοινωνίας, με ειδική αναφορά στον νεοπαγή θεσμό του εκπροσώπου τύπου στα ανώτατα δικαστήρια και στις πρωτοβουλίες του Δικαστηρίου για την ενίσχυση της εξωστρέφειάς του. Το δεύτερο επικεντρώνεται στην αξία του εσωτερικού ελέγχου στους φορείς του δημόσιου τομέα ως του πλέον αποτελεσματικού μέσου πρόληψης της κακοδιαχείρισης «στην πηγή», ιδίως μετά την κατάργηση του προληπτικού ελέγχου των δαπανών. Το τρίτο αφορά την εν γένει δραστηριότητα του Δικαστηρίου στο πεδίο των διεθνών σχέσεων.
5. Στο Τρίτο Μέρος παρουσιάζονται τα ευρήματα που απορρέουν από την άσκηση των ελεγκτικών αρμοδιοτήτων. Από τους ολοκληρωθέντες εντός του έτους 2024 ελέγχους, παρατίθενται αναλυτικά τα πορίσματα εκείνων που αφορούν: α) στη διακρίβωση της πραγματοποίησης της είσπραξης των εσόδων και της διάθεσης των πόρων του Ασφαλιστικού Κεφαλαίου Αλληλεγγύης Γενεών (Α.Κ.Α.ΓΕ.) όπως ο νόμος και ο σκοπός του Κεφαλαίου επιβάλλουν (Έκθεση Ελέγχου 1/2024), β) στον έλεγχο του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας αναφορικά με το εάν οι διαδικασίες παρακολούθησης των έργων διασφαλίζουν τον έγκαιρο εντοπισμό και την αποτελεσματική αντιμετώπιση τυχόν καθυστερήσεων κατά την υλοποίησή τους (Έκθεση Ελέγχου 2/2024), γ) στη δημοσιονομική πειθαρχία και διαφάνεια στα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου αναφορικά με την εμπρόθεσμη υποβολή στο Ελεγκτικό Συνέδριο των εγκεκριμένων ετήσιων λογαριασμών τους, καθώς και την ανίχνευση των αιτίων των παρατηρούμενων καθυστερήσεων (Έκθεση Ελέγχου 3/2024) και δ) στη διερεύνηση κατά πόσον οι Δήμοι ελέγχουν αποτελεσματικά την κατάληψη κοινόχρηστου χώρου από καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος για την ανάπτυξη τραπεζοκαθισμάτων (Έκθεση Ελέγχου

5/2024). Ως απόρροια των πορισμάτων αυτών διατυπώθηκαν συστάσεις για τη βελτίωση, κατά περίπτωση, της δημόσιας διαχείρισης και τη θεραπεία των παθογενειών της. Επίσης, παρατίθενται συνοπτικά τα πορίσματα πέντε (5) ελέγχων με αντικείμενο την παρακολούθηση και αξιολόγηση της συμμόρφωσης ελεγχόμενων φορέων (ή/και ομοειδών προς αυτούς) επί των συστάσεων που είχαν διατυπωθεί σε προηγούμενες εκθέσεις ελέγχου του Δικαστηρίου.

6. Περαιτέρω, στο αναφερόμενο στην ελεγκτική δραστηριότητα του Δικαστηρίου Τρίτο Μέρος, παρουσιάζονται συνοπτικά: α) η επισκόπηση του νομοθετικού πλαισίου για την επάρκεια και αποτελεσματικότητα της κρατικής εποπτείας σε φυσικά και νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου που διαχειρίζονται χρηματικά ποσά, τα οποία διατίθενται για φιλανθρωπικούς ή συναφείς κοινωνικούς σκοπούς, β) η επισκόπηση του πλαισίου διαχείρισης και του καθεστώτος χρηματοδότησης των Μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς της Ουνέσκο στην Ελλάδα, γ) η επισκόπηση των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου στους φορείς του δημόσιου τομέα, δ) ο έλεγχος επί του Απολογισμού και Ισολογισμού του Κράτους έτους 2023, ε) η έκθεση για τη Δημοσιονομική Βιωσιμότητα έτους 2023, ως αυτοτελές μέρος της Διαδήλωσης και αναγκαίο συμπλήρωμα αυτής και στ) η ανάλυση του έργου του Δικαστηρίου στο πεδίο του προσυμβατικού ελέγχου, μέσω (i) της παράθεσης των σημαντικότερων ουσιωδών πλημμελειών που αναδείχθηκαν από τα Κλιμάκια προσυμβατικού ελέγχου (Ε', ΣΤ' και Ζ'), σύμφωνα με την 4/2024 Έκθεση Ελέγχου και (ii) της περιπτωσιολογικής αναφοράς στα πορίσματα προσυμβατικού ελέγχου με ενδεικτική παράθεση τριών (3) αποφάσεων του Δικαστηρίου.

7. Η πολυσχιδής κατά το Σύνταγμα και τον ν. 4820/2021 δικαιοδοτική αρμοδιότητα του Ελεγκτικού Συνεδρίου καταδεικνύεται εναργώς στα πορίσματα της Ολομέλειάς του που περιλαμβάνονται στο Τέταρτο Μέρος της έκθεσης. Από το πλήθος των σημαντικών αποφάσεων που δημοσιεύθηκαν το έτος 2024 επί αιτήσεων αναιρέσεως κατά αποφάσεων Τμημάτων προτάσσονται και αναλύονται πέντε (5) αποφάσεις, που αφορούν σε ζητήματα: α) επίδρασης των αποφάσεων των ποινικών δικαστηρίων στην κρίση του Ελεγκτικού Συνεδρίου περί της δημοσιονομικής ευθύνης του υπολόγου και του ύψους του διαπιστωθέντος ελλείμματος, β) εφαρμογής της αρχής της αναλογικότητας επί απόφασης καταλογισμού αποδοχών που εισπράχθηκαν από τον υπάλληλο μετά την αυτοδίκαιη λύση της σχέσης εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου, γ) συμβατότητας της διάταξης του άρθρου 61 παρ. 1 του ν. 4235/2014 με το ενωσιακό δίκαιο, δ) εφαρμογής της αρχής της αναλογικότητας επί επιβολής δημοσιονομικής διόρθωσης - ανάκτησης κατόπιν εσφαλμένης ένταξης επενδυτικού σχεδίου στο καθεστώς ενισχύσεων μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων της προγραμματικής περιόδου 2007-2013 και ε) συνταγματικότητας των διατάξεων του ν. 4387/2016, σχετικά με το δικαίωμα σύνταξης κατά μεταβίβαση επιζώντος συζύγου εξ ανασυστάσεως γάμου.

8. Τέλος, στο Πέμπτο Μέρος της έκθεσης παρατίθενται, ως αποτέλεσμα της άσκησης του συνόλου των αρμοδιοτήτων του Δικαστηρίου, συστάσεις προς τη Διοίκηση για την άμεση λήψη ή/και ενίσχυση των πρωτοβουλιών της στα εξής μείζονος σημασίας ζητήματα: α) στην ανάγκη επίσπευσης της Λογιστικής Μεταρρύθμισης για το σύνολο των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης, καθώς παρατηρείται σημαντική απόκλιση (καθυστέρηση) από το αρχικό χρονοδιάγραμμα και β) στην ανάγκη βελτίωσης της λογοδοσίας των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου μέσω της λήψης μέτρων για την έγκαιρη κατάρτιση και υποβολή των ετήσιων λογαριασμών τους (απολογισμών, ισολογισμών και λοιπών χρηματοοικονομικών καταστάσεων) στο Ελεγκτικό Συνέδριο, προκειμένου να ενισχυθεί η διαφάνεια και η αξιοπιστία κατά τη διαχείριση των δημόσιων πόρων.

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

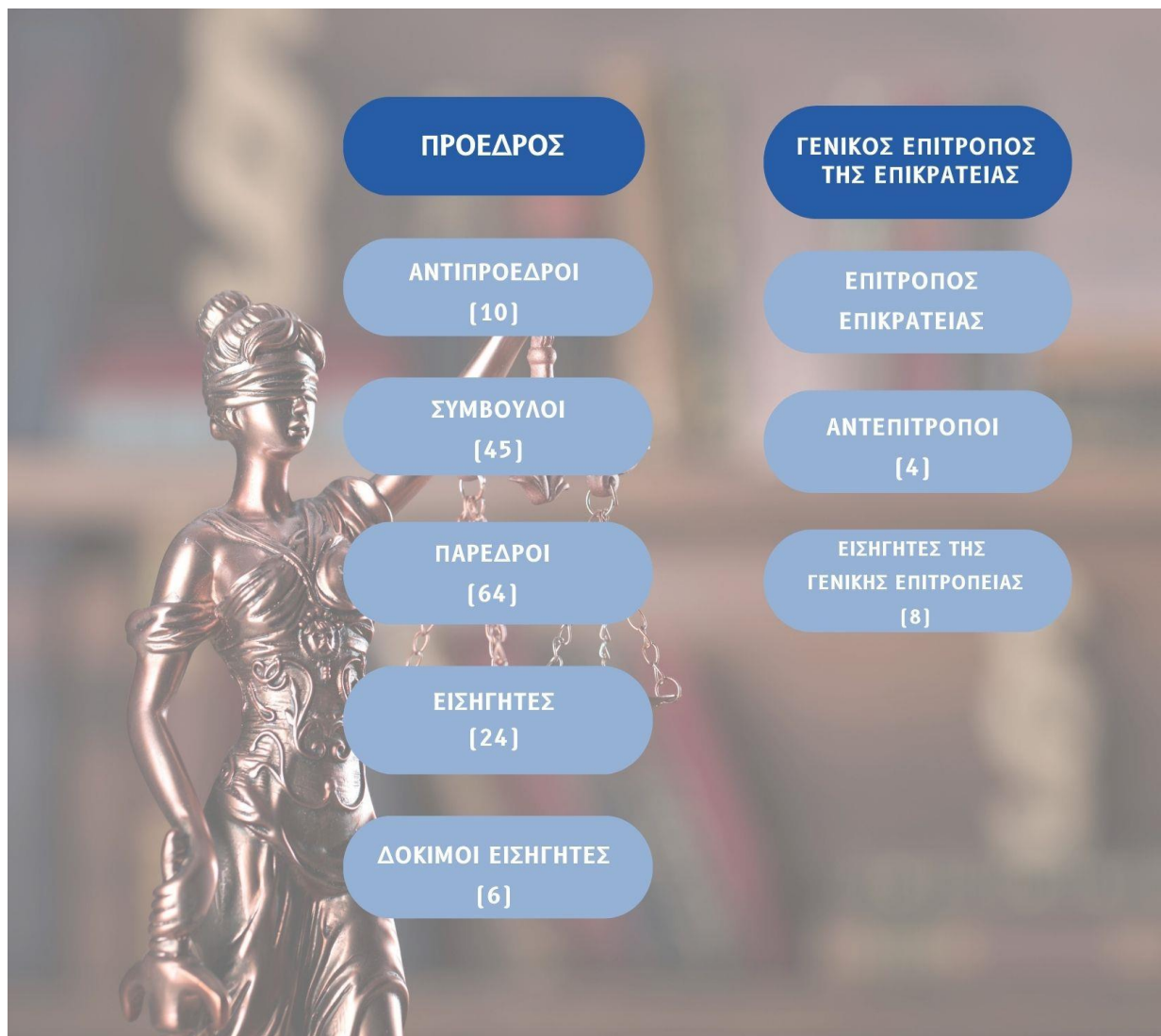
ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

1. Το Ελεγκτικό Συνέδριο σήμερα

Οι **164**¹ δικαστές του Ελεγκτικού Συνεδρίου και της Γενικής Επιτροπείας αυτού διαρθρώνονται στους εξής βαθμούς:

¹ Στοιχεία ΥΕ Ανθρώπινο Δυναμικό και Διοικητική Μέριμνα της 31^{ης} Δεκεμβρίου 2024.

Το έργο του Ελεγκτικού Συνεδρίου διεκπεραιώνεται με την αποφασιστική συνδρομή των **613²** δικαστικών υπαλλήλων του, διαφόρων κατηγοριών, κλάδων και βαθμίδων όπως κατωτέρω:

² Στοιχεία ΥΕ Ανθρώπινο Δυναμικό και Διοικητική Μέριμνα της 31^{ης} Δεκεμβρίου 2024.

2. Οι Αρμοδιότητες

Σύμφωνα με το άρθρο 98 του Συντάγματος και τον Οργανικό Νόμο του Ελεγκτικού Συνεδρίου (ν. 4820/2021, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει) στην αρμοδιότητα του Δικαστηρίου ανήκουν ιδίως:

Ο διαρκής έλεγχος της αποτελεσματικότητας των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου των φορέων που υπάγονται στην ελεγκτική δικαιοδοσία του

Η διενέργεια θεματικών ελέγχων συμμόρφωσης ή επιδόσεων σε τομείς υψηλού ελεγκτικού ενδιαφέροντος

Η διενέργεια κατασταλτικών ελέγχων στους λογαριασμούς και απολογισμούς των φορέων (φυσικών ή νομικών προσώπων) που υπάγονται στην ελεγκτική δικαιοδοσία του

Ο έλεγχος των συμβάσεων μεγάλης οικονομικής αξίας στις οποίες αντισυμβαλλόμενος είναι το Δημόσιο ή άλλο νομικό πρόσωπο που εξομοιώνεται με αυτό (προσυμβατικός έλεγχος) και η εξέταση των διαφορών από την άσκησή του

Η σύνταξη της έκθεσης επί του Απολογισμού και Ισολογισμού του Κράτους

Η σύνταξη της έκθεσης για τη Δημοσιονομική Βιωσιμότητα

Η γνωμοδότηση επί συνταξιοδοτικών νομοσχεδίων και άλλων μείζονος σπουδαιότητας θεμάτων

Η εκδίκαση διαφορών από τον έλεγχο των λογαριασμών

Η εκδίκαση διαφορών που πηγάζουν από την αστική ευθύνη των υπαλλήλων και τον έλεγχο των δηλώσεων πόθεν έσχες

Η εκδίκαση συνταξιοδοτικών υποθέσεων

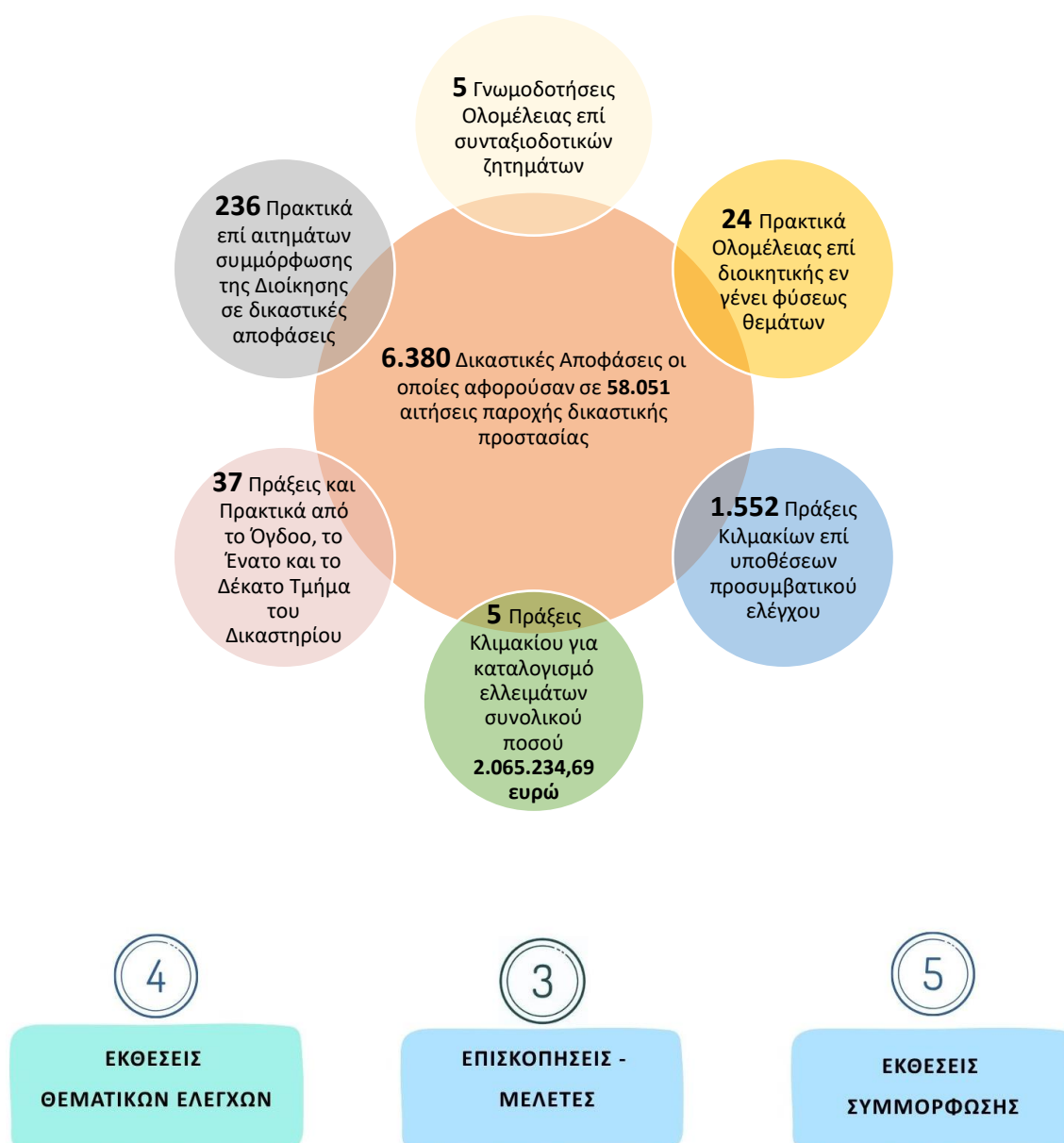

3. Το έργο του Ελεγκτικού Συνεδρίου σε αριθμούς

Το έργο των δικαστικών σχηματισμών (Ολομέλεια – Τμήματα – Κλιμάκια), της Γενικής Επιτροπείας της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο και των Υπηρεσιών Επιτρόπων του Δικαστηρίου έχει ως ακολούθως:

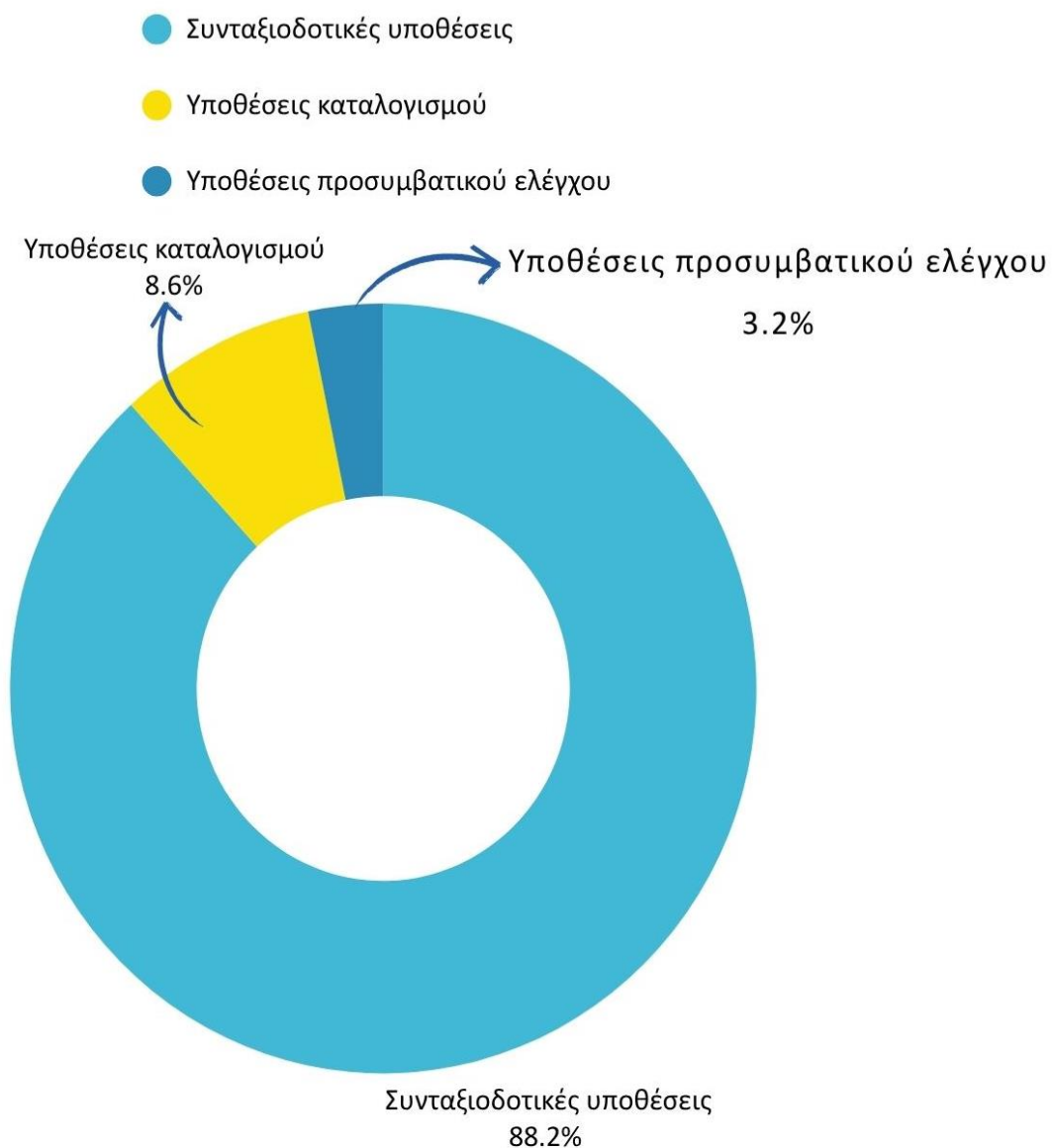
3.1 Το έργο των δικαστικών σχηματισμών

Κατά το έτος 2024 εκδόθηκαν από τους δικαστικούς σχηματισμούς:

Κατανομή των 6.380 Αποφάσεων Ολομέλειας και Τμημάτων

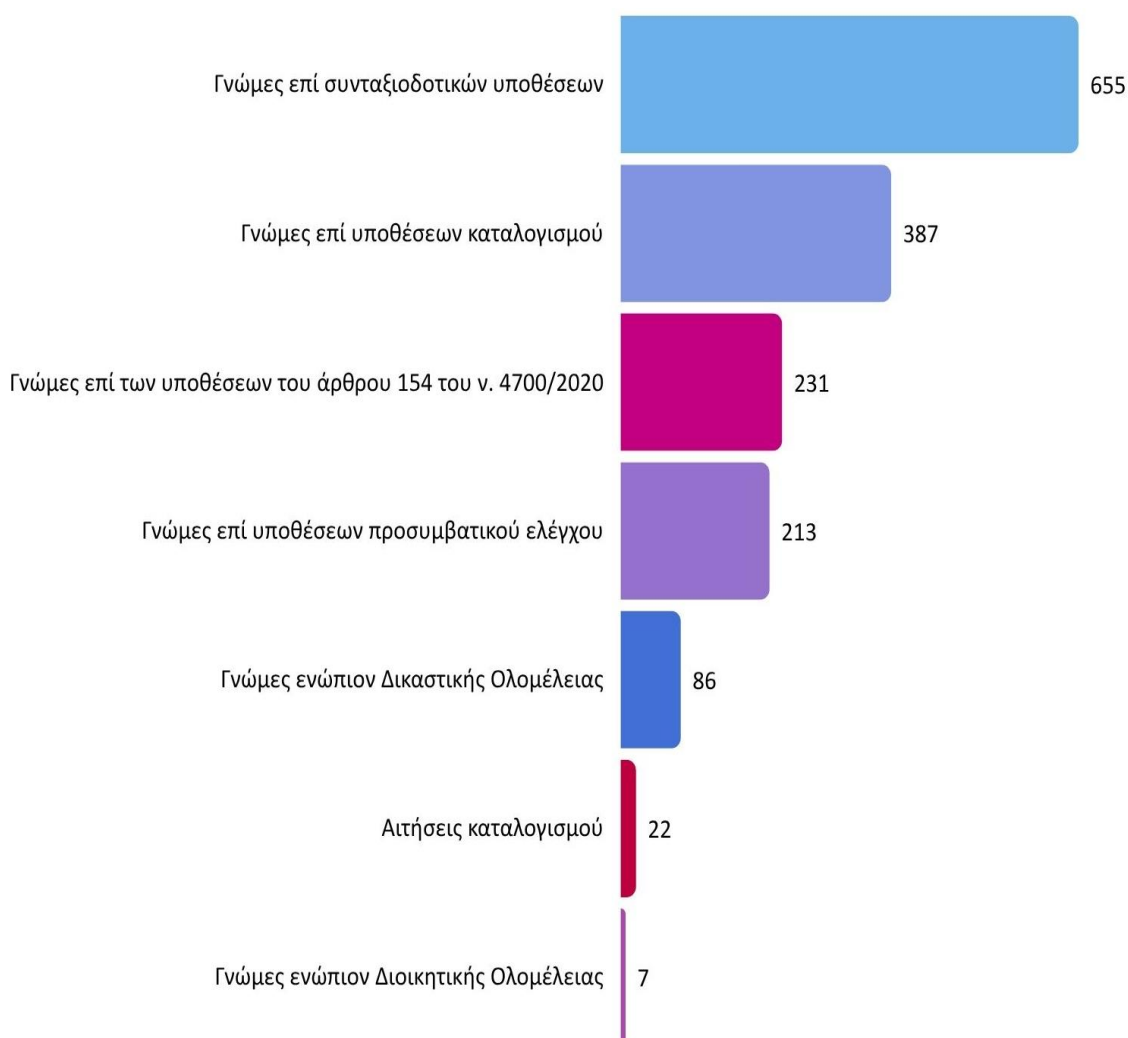

3.2 Το έργο της Γενικής Επιτροπείας της Επικρατείας

Η Γενική Επιτροπεία της Επικρατείας του Ελεγκτικού Συνεδρίου κατά το έτος 2024 εξέδωσε **1.579** Γνώμες επί διαφόρων κατηγοριών υποθέσεων. Επίσης, συνέταξε και κατέθεσε ενώπιον των αρμόδιων δικαστικών σχηματισμών του Δικαστηρίου (Πρώτο και Δεύτερο Τμήμα) **22** αιτήσεις καταλογισμού που αφορούσαν είτε πρόκληση ζημίας σε δημόσιο φορέα (αστική ευθύνη υπαλλήλων) είτε κατοχή μη δυνάμενου να δικαιολογηθεί περιουσιακού στοιχείου (πόθεν έσχες).

Ειδικότερα εκδόθηκαν:

3.3 Το έργο των Υπηρεσιών Επιτρόπων

Οι Υπηρεσίες Επιτρόπων (ΥΕ) υπό την εποπτεία και τον συντονισμό των Γενικών Συντονιστών Επιτρόπων, διεκπεραίωσαν τις ακόλουθες εργασίες:

2.733 Πράξεις Προσυμβατικού ελέγχου

Έλεγχος σε **9.329** χρηματικά εντάλματα που αφορούσαν πάγιες προκαταβολές

Έλεγχος σε **662** φορείς (Κεντρικής Διοίκησης, ΟΤΑ και νομικά πρόσωπα αυτών, Ν.Π.Δ.Δ., Ειδικών Λογαριασμών, λοιπών φορέων Γενικής Κυβέρνησης κ.λπ.)

Έλεγχος σε **473** διαφωνίες του άρθρου 26 του ν. 4270/2014

Έλεγχος σε **6.635** Χρηματικά Εντάλματα Προπληρωμής

21 ΥΕ μετείχαν στις προπαρασκευαστικές διαδικασίες της Διαδήλωσης και **1** ΥΕ μετείχε στις προπαρασκευαστικές διαδικασίες της έκθεσης για τη Δημοσιονομική Βιωσιμότητα

31 Πράξεις Επιτρόπων περί καταλογισμού υπολόγων και άλλων δημοσιονομικώς υπευθύνων προσώπων συνολικού ποσού **158.174,05** ευρώ

5 αιτήσεις από Επιτρόπους προς το αρμόδιο Κλιμάκιο για τον καταλογισμό (για έλλειμα άνω των 100.000 ευρώ) υπολόγων και άλλων υπευθύνων προσώπων, με το συνολικό ποσό των **13.137.741,07** ευρώ

88 ΥΕ μετείχαν στη διενέργεια των θεματικών ελέγχων ή ελέγχων επιδόσεων του Ε.Π.Ε.

152 Φύλλα Μεταβολών και Ελλείψεων

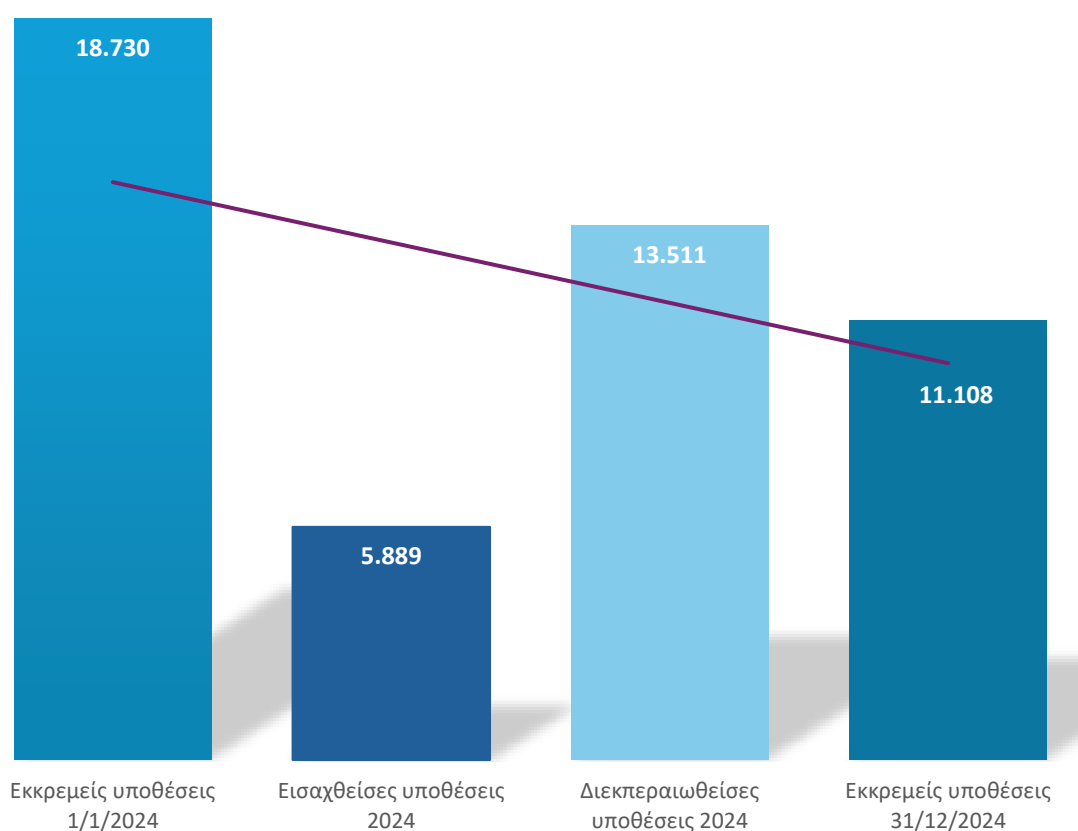

Έλεγχος κατά προτεραιότητα σε **387** χρηματικά εντάλματα ΟΤΑ Α' βαθμού

4. Η πορεία των υποθέσεων στο Ελεγκτικό Συνέδριο

Από τα στοιχεία που αποτυπώνονται στο κατωτέρω γράφημα προκύπτει πως εντός του έτους 2024 υπήρξε σημαντική πρόοδος στη διεκπεραίωση υποθέσεων, αφού μειώθηκαν οι εκκρεμείς υποθέσεις (πλήθος Αριθμών Βιβλίου Δικογράφων, ΑΒΔ) από τις 18.730 σε 11.108. Αυτό δείχνει έναν ιδιαίτερα θετικό ρυθμό διαχείρισης, καθώς οι εκκρεμότητες εμφανίζονται μειωμένες κατά περίπου 41%.

4.1. Συνταξιοδοτικές υποθέσεις

Κατά τη διάρκεια των εργασιών της Ολομέλειας και των Τμημάτων του Ελεγκτικού Συνεδρίου εκδόθηκαν **5.626** αποφάσεις οι οποίες αφορούσαν σε συνταξιοδοτικά αιτήματα και συναφείς χρηματικές αξιώσεις κατά του Ελληνικού Δημοσίου που προβλήθηκαν μέσω αγωγών, εφέσεων ή εφέσεων - αγωγών. Στις εν λόγω αποφάσεις αντιστοιχούν **12.688 ΑΒΔ**, ενώ οι διεκπεραιωθείσες αιτήσεις για την παροχή δικαστικής προστασίας (διάδικοι) ανέρχονται σε **57.081**.

Αξίζει να σημειωθεί ότι από τις **5.626** δικαστικές αποφάσεις, θετικό ή εν μέρει θετικό αποτέλεσμα είχαν οι **2.159**, ποσοστό που αντιστοιχεί περίπου στο **38%** του συνόλου.

4.1.1. Συμμόρφωση στις δικαστικές αποφάσεις

Εντός του έτους 2024, κατόπιν αιτήσεων που υποβλήθηκαν από ενδιαφερόμενους μετά την παρέλευση εύλογου χρονικού διαστήματος από την κοινοποίηση θετικών για τους ίδιους τελεσίδικων αποφάσεων στις αρμόδιες αρχές, τα τριμελή Συμβούλια Συμμόρφωσης του Ελεγκτικού Συνεδρίου εξέδωσαν 236 Πρακτικά επί αιτημάτων συμμόρφωσης και 70 σχετικές αποφάσεις. Η μη συμμόρφωση της συνταξιοδοτικής, κυρίως, διοίκησης, αναγνωρίστηκε σε **27** από τις ανωτέρω αποφάσεις, ενώ επιβλήθηκαν κατά περίπτωση και οι προβλεπόμενες στη νομοθεσία κυρώσεις.

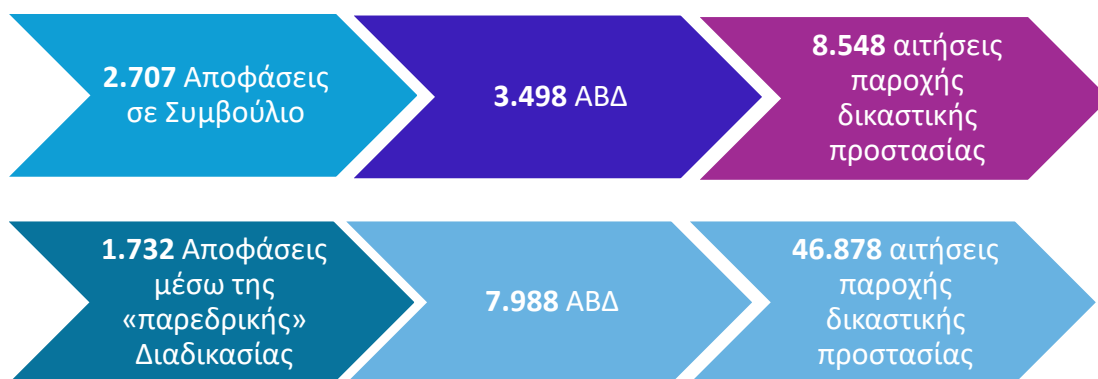
4.1.2. Δίκαιη ικανοποίηση

Το έτος 2024 εκδόθηκαν **233** αποφάσεις «δίκαιης ικανοποίησης», με τις οποίες επιδικάστηκε συνολικά το ποσό των 201.945,00 ευρώ στους αιτούντες. Οι αποφάσεις αυτές εκδόθηκαν σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στις διατάξεις των άρθρων 1 έως 6 του ν. 4239/2014 (ήδη άρθρα 154 – 160 του ν. 4700/2020), με τις οποίες θεσμοθετήθηκε ως ένδικο βοήθημα ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου η αίτηση για δίκαιη ικανοποίηση λόγω υπέρβασης της εύλογης διάρκειας της δίκης ενώπιόν του. Η αίτηση αυτή αποσκοπεί στην αποκατάσταση της βλάβης που υπέστη ο διάδικος λόγω της προσβολής του δικαιώματος σε ταχεία απονομή δικαιοσύνης, με την επιδίκαση εύλογου χρηματικού ποσού.

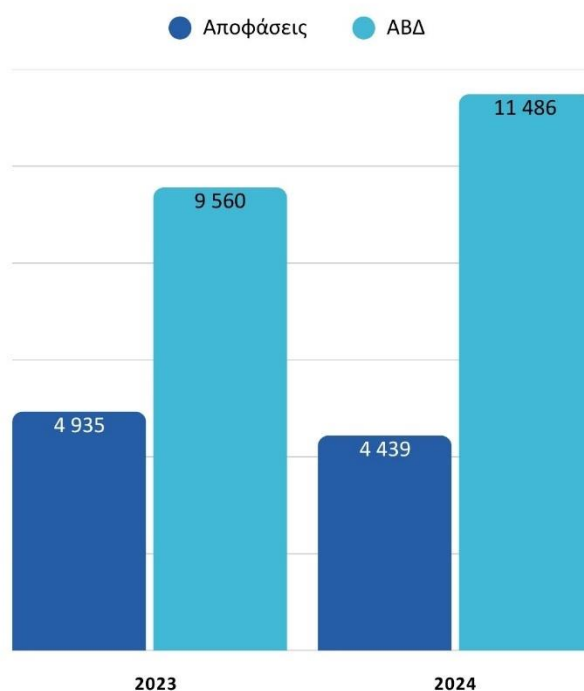
4.1.3. Η ταχεία διαδικασία («Σε Συμβούλιο» και «Παρεδρική»)³

Οι αρμόδιοι Δικαστικοί Σχηματισμοί του Ελεγκτικού Συνεδρίου, αξιοποιώντας τη δυνατότητα εκδίκασης συνταξιοδοτικών υποθέσεων χωρίς ακροαματική διαδικασία, εξέδωσαν κατά το έτος 2024 συνολικά 4.439 δικαστικές αποφάσεις και ειδικότερα:

³ Η ταχεία διαδικασία «σε Συμβούλιο» προβλέπεται στο άρθρο 91 του ν. 4700/2020 (Α' 127) και η «Παρεδρική» στο άρθρο 178 του ν. 4820/2021 (Α' 130), όπως το τελευταίο αντικαταστάθηκε με το άρθρο 52 του ν. 5016/2023 (Α' 21).

Από τα στοιχεία αυτά επιβεβαιώνεται η μεγάλη συμβολή της εκτός ακροατηρίου διαδικασίας στην επιτάχυνση της απονομής δικαιοσύνης.

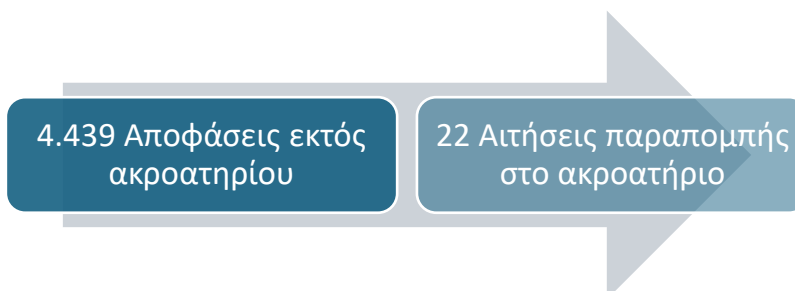

Ο αριθμός των αποφάσεων που εκδόθηκαν μέσω της ταχείας διαδικασίας («σε Συμβούλιο» και «Παρεδρική») το έτος 2024 παρέμεινε σχεδόν στα ίδια επίπεδα με το 2023. Ωστόσο, η αύξηση των ΑΒΔ που διεκπεραιώθηκαν εντός του 2024, σε σύγκριση με το 2023 (κατά 20,15%), υποδηλώνει αύξηση των συνεκδικάσεων, οι οποίες επιταχύνουν και διευκολύνουν τη διαδικασία απονομής δικαιοσύνης.

Επιπλέον, στην περ. η' της παρ. 1 του άρθρου 178 του ν. 4820/2021, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 52 του ν. 5016/2023, προβλέπεται η δυνατότητα του διαδίκου να ζητήσει, εντός 60 ημερών από την κοινοποίηση σε αυτόν της απόφασης που εκδόθηκε μέσω της «παρεδρικής» διαδικασίας, τη συζήτηση της υπόθεσης στο ακροατήριο. Αντίστοιχη δυνατότητα προβλέπεται και στην παρ. 3 του άρθρου 91 του ν. 4700/2020, για τις αποφάσεις που

εκδίδονται μέσω της ταχείας διαδικασίας «σε Συμβούλιο». Στο πλαίσιο των ανωτέρω ρυθμίσεων, εντός του έτους 2024 στο Δικαστήριο κατατέθηκαν αιτήσεις για παραπομπή στο ακροατήριο 17 αποφάσεων που εκδόθηκαν μέσω της «παρεδρικής» διαδικασίας και 5 αποφάσεων που εκδόθηκαν μέσω της διαδικασίας «σε Συμβούλιο». Συνολικά, μόλις 22 από τις 4.439 αποφάσεις που εκδόθηκαν εντός του 2024, οδηγήθηκαν, κατόπιν αιτήσεως των διαδίκων, στο ακροατήριο.

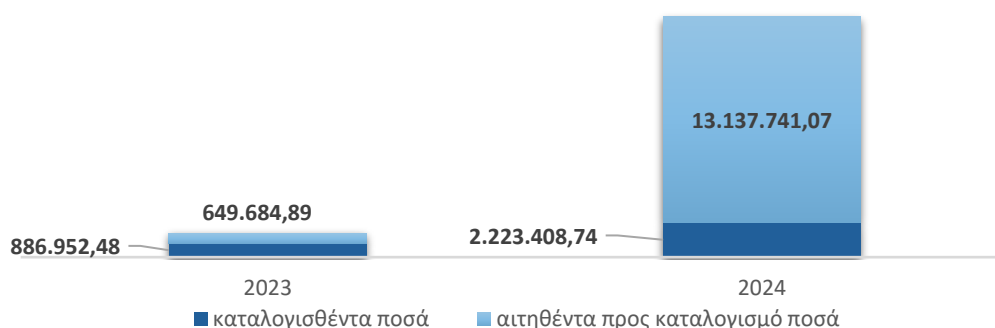
Η ανωτέρω χαμηλή αναλογία επιβεβαιώνει τη συνολική αποτελεσματικότητα των εκτός ακροατηρίου διαδικασιών («σε Συμβούλιο» και «Παρεδρική»).

4.2. Καταλογιστικές υποθέσεις

Κατά το έτος 2024 οι απαιτήσεις του Δημοσίου από καταλογισμούς υπολόγων και λοιπών δημοσιονομικών υπευθύνων προσώπων για ελλείματα που διαπιστώθηκαν σε δημόσιες διαχειρίσεις ενσωματώνονται σε 5 πράξεις του Α' Κλιμακίου και σε 31 πράξεις Επιτρόπων. Συναφώς, για περιπτώσεις ελλειμμάτων άνω των 100.000 ευρώ, υποβλήθηκαν 5 αιτήσεις από Επιτρόπους προς το αρμόδιο Κλιμάκιο για καταλογισμό υπολόγων και άλλων δημοσιονομικών υπευθύνων προσώπων.

Στο κατωτέρω γράφημα απεικονίζεται η αύξηση κατά το έτος 2024 τόσο των καταλογιζόμενων όσο και των αιτηθέντων προς καταλογισμό ποσών⁴ σε σύγκριση με το 2023.

Συγκριτική απεικόνιση καταλογιστικών πράξεων και αιτήσεων προς καταλογισμό ετών 2023-2024

⁴ Ποσό 12.608.744,65 ευρώ εκ του συνολικού ποσού των 13.137.741,07 ευρώ αφορά την 6/2024 αίτηση Επιτρόπου προς το Α' Κλιμάκιο για καταλογισμό υπευθύνων κατόπιν έκτακτου διαχειριστικού ελέγχου Δήμου.

Το ίδιο έτος, η Ολομέλεια του Δικαστηρίου εξέδωσε **65⁵** αποφάσεις επί αιτήσεων αναιρέσεως κατά αποφάσεων του Πρώτου, του Δεύτερου και του Εβδόμου Τμήματος. Το ποσοστό θετικής έκβασης των αιτήσεων αναιρέσεως που κατατέθηκαν στην Ολομέλεια αγγίζει το **35%**.

Τα ανωτέρω Τμήματα του Δικαστηρίου, επιλαμβανόμενα επί εφέσεων που αφορούσαν καταλογιστικές πράξεις ή δημοσιονομικές διορθώσεις, εξέδωσαν συνολικά **473⁶** αποφάσεις, οι οποίες αντιστοιχούν σε **486 ΑΒΔ**.

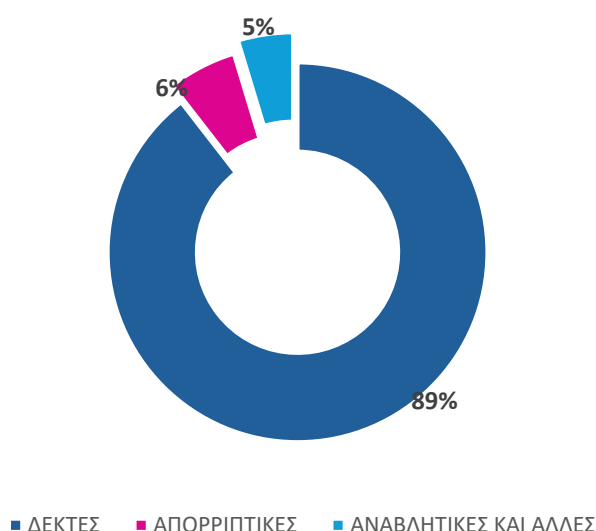
Από το σύνολο των αποφάσεων που εκδόθηκαν, **111** αφορούσαν σε εφέσεις που ασκήθηκαν επί διαφορών από την επιβολή δημοσιονομικών διορθώσεων και ανακτήσεων σε βάρος υπολόγων δημόσιας λογοδοσίας.

4.3. Υποθέσεις προσυμβατικού ελέγχου

Κατά το έτος 2024 εκδόθηκαν από τις Υπηρεσίες Επιτρόπου και τα αρμόδια Κλιμάκια του Ελεγκτικού Συνεδρίου **4.285** Πράξεις προσυμβατικού ελέγχου. Το συνολικό οικονομικό αντικείμενο των συμβάσεων που ελέγχθηκαν κατά τη διάρκεια του έτους ανήλθε σε **16.260.082.204,18 ευρώ**.

Η κατανομή τους σε θετικές, απορριπτικές και λοιπές περιπτώσεις (αναβλητικές, κατάργηση δίκης, παραπομπή αμφιβολίας στην Ολομέλεια) με κριτήριο το οικονομικό τους αντικείμενο αποτυπώνεται στο πιο κάτω γράφημα.

Αποτέλεσμα προσυμβατικού ελέγχου ΥΕ και Κλιμακίων

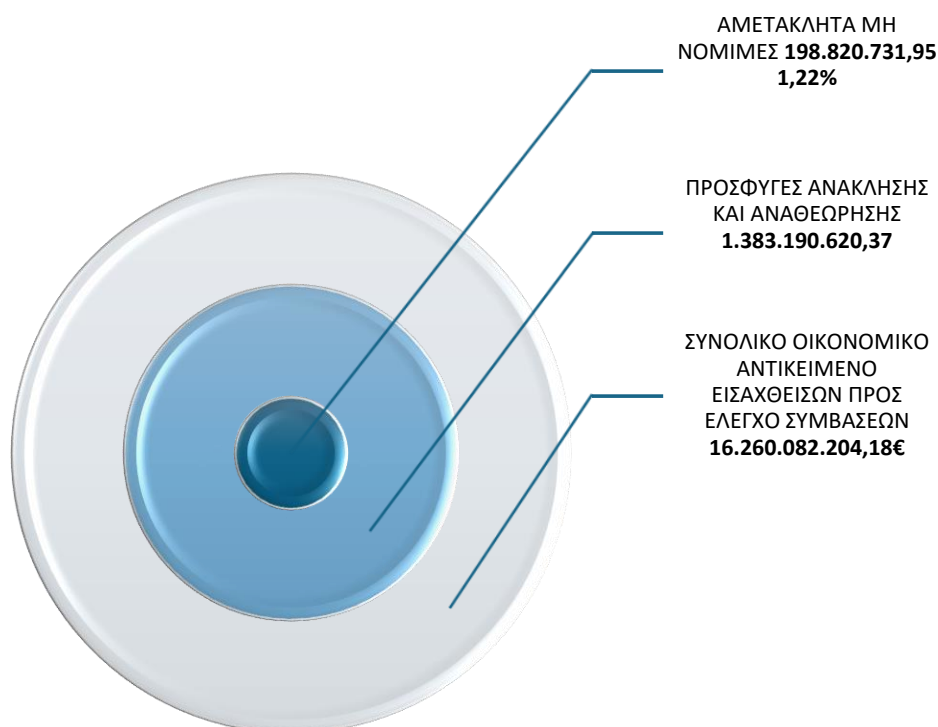
Το αρμόδιο Έβδομο Τμήμα του Δικαστηρίου εξέδωσε συνολικά **164** αποφάσεις κατόπιν προσφυγών για την ανάκληση πράξεων προσυμβατικού ελέγχου των ανωτέρω Κλιμακίων και Υπηρεσιών Επιτρόπων. Περαιτέρω, κατόπιν προσφυγών για αναθεώρηση αποφάσεων του

⁵ Επιπλέον εκδόθηκαν 10 αποφάσεις της Επιτροπής Αναστολών της Ολομέλειας επί σχετικών αιτήσεων.

⁶ Από αυτές, 137 εκδόθηκαν σε συμβούλιο επί αιτήσεων αναστολής εκτέλεσης καταλογιστικών πράξεων ή αποφάσεων δημοσιονομικής διόρθωσης.

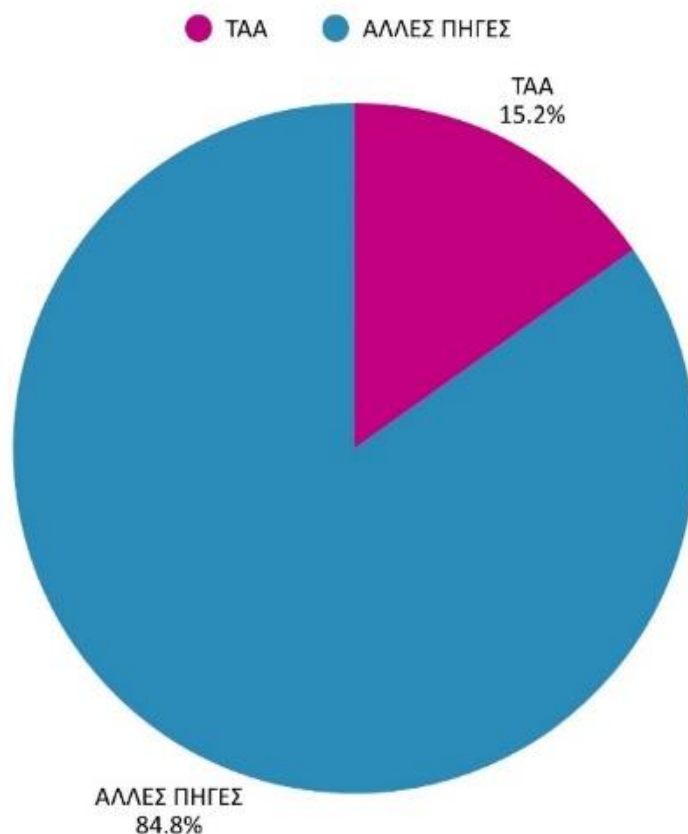
Εβδόμου Τμήματος, η Ολομέλεια του Δικαστηρίου εξέδωσε **42** αποφάσεις. Το συνολικό οικονομικό αντικείμενο των συμβάσεων που συνδέονται με τις ασκηθείσες προσφυγές ανάκλησης και αναθεώρησης ανέρχεται στο ποσό των **1.383.190.620,37** ευρώ. Οι ανωτέρω προσφυγές, σε ποσοστό περίπου 14%, με κριτήριο το οικονομικό αντικείμενο των σχετικών συμβάσεων, απορρίφθηκαν από τους εν λόγω Δικαστικούς Σχηματισμούς.

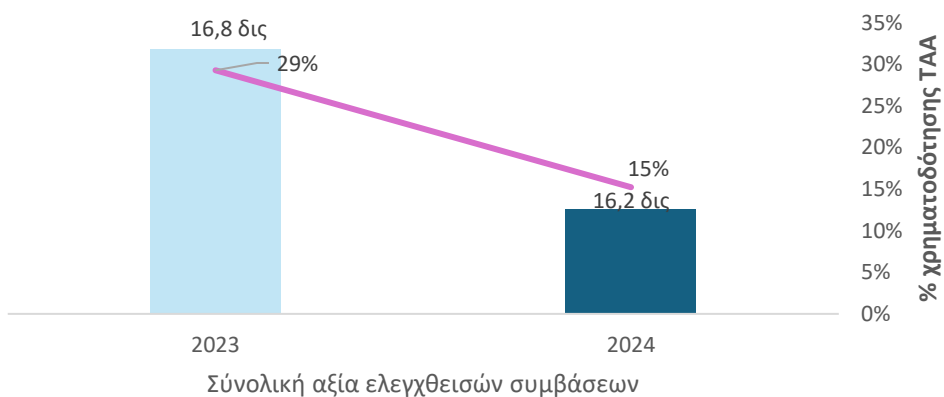
Λαμβάνοντας υπόψη ότι το συνολικό οικονομικό αντικείμενο των συμβάσεων που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο για προσυμβατικό έλεγχο κατά το έτος 2024 ανήλθε σε **16.260.082.204,18** ευρώ, καθώς και ότι οι συμβάσεις που κρίθηκαν αμετάκλητα μη νόμιμες από την Ολομέλεια και το Έβδομο Τμήμα, μέσα στο ίδιο έτος, ανέρχονται σε συνολικό ποσό **198.820.731,95** ευρώ, συνάγεται ότι το ποσοστό των αμετάκλητα μη νόμιμων συμβάσεων, βάσει του οικονομικού τους αντικειμένου, αντιστοιχεί στο **1,22%** του συνόλου.

4.3.1 Ειδικά οι χρηματοδοτούμενες από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ) συμβάσεις

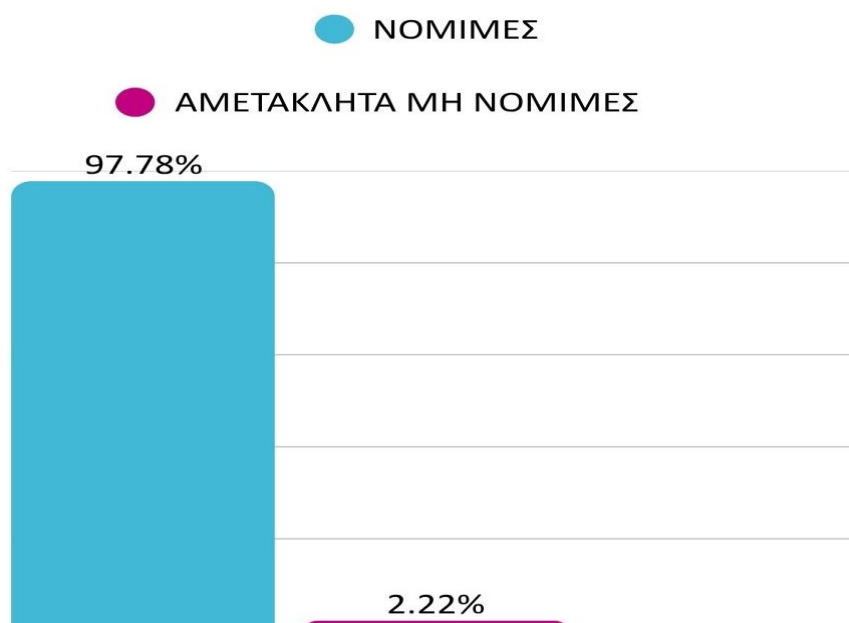
Το 2024, τα Κλιμάκια Προσυμβατικού Ελέγχου του Ελεγκτικού Συνεδρίου εξέτασαν τη νομιμότητα σχεδίων συμβάσεων που χρηματοδοτούνται πλήρως ή εν μέρει από το ΤΑΑ, με συνολική αξία **2.477.868.758,17** ευρώ. Το ποσό αυτό αντιπροσωπεύει περίπου το 15% της συνολικής αξίας των συμβάσεων που υποβλήθηκαν προς έλεγχο στο Ελεγκτικό Συνέδριο.

Σε σύγκριση με το 2023, όπου οι συμβάσεις που χρηματοδοτήθηκαν από το ΤΑΑ και ελέγχθηκαν από το Ελεγκτικό Συνέδριο αντιστοιχούσαν στο 29% της συνολικής αξίας των εισαχθεισών προς έλεγχο συμβάσεων, καταγράφεται μείωση κατά περίπου 49% στο οικονομικό αντικείμενο των χρηματοδοτούμενων από το ΤΑΑ και εισαχθεισών προς έλεγχο συμβάσεων.

Όπως φαίνεται στο πιο κάτω γράφημα, από τις χρηματοδοτούμενες μέσω του ΤΑΑ συμβάσεις που υποβλήθηκαν προς έλεγχο το έτος 2024, ποσοστό 2,22%⁷ του οικονομικού τους αντικειμένου, κρίθηκε αμετάκλητα μη νόμιμο από τους δικαστικούς σχηματισμούς του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

⁷ Το ποσοστό αυτό αντιστοιχεί σε ποσό 55.120.900,33 ευρώ.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

5. Δικαστική Επικοινωνία: από την παράδοση της αυτοσυγκράτησης στην αρχιτεκτονική της εξωστρέφειας

1. Η εμπιστοσύνη των πολιτών στη δικαιοσύνη είναι κεφαλαιώδους σημασίας για την ομαλή λειτουργία των θεσμών και του κράτους δικαίου. Η εμπιστοσύνη συνδέεται άρρηκτα με τη διαφάνεια, που λειτουργεί ως εργαλείο οικοδόμησής της. Σύμφωνα με τη Γνωμοδότηση 7(2005) του Συμβουλευτικού Συμβουλίου Ευρωπαίων Δικαστών (Consultative Council of European Judges)⁸, αν και «παραδοσιακά, οι σχέσεις των δικαστηρίων με το κοινό εκτός της δικαστικής διαδικασίας ήταν αποσπασματικές και ανεπίσημες, ενώ το άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου⁹, περί δημοσιότητας των δικών, θεωρούνταν το μόνο μέσο επαφής με την κοινωνία, με τα μέσα ενημέρωσης να λειτουργούν ως οι αποκλειστικοί διαμεσολαβητές», ήδη «η πρακτική αυτή μεταβάλλεται ραγδαία». Η αμεροληψία και η διακριτικότητα οι οποίες συνιστούν θεμελιώδεις υποχρεώσεις του Δικαστή, δεν πρέπει να θεωρούνται ασυμβίβαστες με την επικοινωνιακή δραστηριοποίηση εκ μέρους των Δικαστηρίων. Αντιθέτως, η ορθή ενημέρωση του κοινού για τον ρόλο και τη λειτουργία της Δικαιοσύνης αποτελεί εγγύηση της ανεξαρτησίας της και όχι απειλή για αυτήν. Η παραπάνω Γνωμοδότηση συνιστά την ίδρυση γραφείων στα Δικαστήρια τα οποία θα λειτουργούν υπό την εποπτεία των Δικαστών και θα επιτελούν καθήκοντα ενημέρωσης. Αξίζει δε να σημειωθεί ότι στο πλαίσιο της Επισκόπησης για τη Δικαιοσύνη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αξιολογείται, μεταξύ άλλων, το κράτος-μέλος για την ύπαρξη εκπαίδευσης των Δικαστών σε θεματικές που άπτονται της επικοινωνίας¹⁰.

2. Ο εθνικός νομοθέτης, αφουγκραζόμενος την ανάγκη να αναλάβουν οι δικαστές ενεργότερο ρόλο στην οικοδόμηση της εμπιστοσύνης της κοινωνίας, τροποποίησε σχετικώς τον Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργιών (ν. 4938/2022)¹¹. Ειδικότερα, με το άρθρο 52 του ν. 4963/2022¹², με το οποίο προστέθηκε παρ. 7Α στο άρθρο 15 του ως άνω Κώδικα, εισήχθη στην εθνική έννομη τάξη ο θεσμός του Εκπροσώπου Τύπου των Δικαστηρίων με σκοπό ο Τύπος να εκπληρώνει τη συνταγματική και κοινωνική αποστολή του, έχοντας πρόσβαση στο σύνολο των αναγκαιών πληροφοριών, με έγκυρο και αξιόπιστο τρόπο. Για να εξασφαλιστεί η εγκυρότητα και η αξιοπιστία των πληροφοριών και η ορθή αποτύπωση των νομικών ερμηνειών, ο νομοθέτης θέλησε να αναθέσει στα ίδια τα Δικαστήρια τη δημόσια προβολή τους, ενθαρρύνοντας την ενεργητική παρουσία αυτών στη δημόσια σφαίρα, με στόχο να τα καταστήσει πομπούς ακριβούς, έγκυρης και έγκαιρης πληροφόρησης των δραστηριοτήτων τους. Ταυτόχρονα η παρ. 4^Α του άρθρου 297 του κειμένου της Δικονομίας του Δικαστηρίου ν. 4700/2020 (ΦΕΚ Α' 127) όπως αυτή προστέθηκε με το άρθρο 50 του ν. 5016/2023 (ΦΕΚ Α' 21), προέβλεψε την δυνατότητα της Ολομέλειας

⁸ CCJE (2005). Opinion No. 7(2005) of the Consultative Council of European Judges (CCJE) to the attention of the Committee of Ministers of the Council of Europe on "Justice and Society", §§4–5.

⁹ Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Άρθρο 6, κυρωθείσα με το ν.δ. 53/1974 (ΦΕΚ Α' 256/20.09.1974).

¹⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2024 EU Justice Scoreboard, Σχήμα 40: Εκπαίδευση στην επικοινωνία για δικαστές, 2023.

¹¹ Νόμος 4938/2022 – Κώδικας Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργιών (ΦΕΚ Α' 109/10.06.2022).

¹² Νόμος 4963/2022 – Εκσυγχρονισμός της Εθνικής Σχολής Δικαστικών Λειτουργιών, σύσταση Υπηρεσίας Δικαστικής Αστυνομίας, σύσταση Τμήματος Σχέσεων με Διεθνείς Οργανισμούς και λοιπές διατάξεις (ΦΕΚ Α' 157/27.07.2022).

του Δικαστηρίου σε υποθέσεις αρμοδιότητας της «εκτιμώντας τις περιστάσεις, να δίνει στη δημοσιότητα, δια του Προέδρου του (Δικαστηρίου), μετά το πέρας της διάσκεψης, σύντομη ανακοίνωση για το περιεχόμενο της απόφασης που έλαβε και την ημερομηνία που εκτιμάται ότι πρόκειται να δημοσιευθεί το κείμενό της».

3. Ειδικά για τους Ανώτατους Ελεγκτικούς Θεσμούς (ΑΕΛΘ), τα διεθνή ελεγκτικά πρότυπα που έχουν θεσπιστεί στο πλαίσιο του Διεθνούς Οργανισμού των Ανωτάτων Ελεγκτικών Θεσμών (INTOSAI) εξειδικεύουν περαιτέρω τις αρχές της διαφάνειας και προτείνουν τη δημιουργία πλαισίου επικοινωνίας των ΑΕΛΘ με την κοινωνία.

3.1. Στο επίπεδο γενικών αρχών, το INTOSAI P-12 «Η αξία και τα οφέλη των Ανωτάτων Ελεγκτικών Θεσμών»¹³ ορίζει ότι οι ΑΕΛΘ οφείλουν να αναπτύσσουν πολιτικές επικοινωνίας προσανατολισμένες στον πολίτη, να δημοσιεύουν τα ευρήματα σε σαφή γλώσσα και να καλλιεργούν συνεχή διάλογο με τα εθνικά Κοινοβούλια, μέσα ενημέρωσης και την κοινωνία των πολιτών, ώστε τα πορίσματα να μετατρέπονται σε απτό εργαλείο δημοκρατικής λογοδοσίας. Παράλληλα σύμφωνα με τον Κώδικα Δεοντολογίας (ISSAI 130)¹⁴, τόσο η εσωτερική όσο και η εξωτερική επικοινωνία, πρέπει να εμφορούνται από ακεραιότητα, αντικειμενικότητα και σεβασμό της εμπιστευτικότητας, θωρακίζοντας έτσι τη θεσμική αξιοπιστία ακόμη και σε περιβάλλον υψηλού κινδύνου.

3.2. Οι γενικές αρχές διαφάνειας και λογοδοσίας εξειδικεύονται περαιτέρω στο Πρότυπο INTOSAI-P 20 «Αρχές Διαφάνειας και Λογοδοσίας των Ανωτάτων Ελεγκτικών Θεσμών»¹⁵, το οποίο προβλέπει ότι τα πορίσματα πρέπει να δημοσιεύονται έγκαιρα, σε πολυγλωσσική και προσβάσιμη μορφή, και να συνοδεύονται από μηχανισμούς κοινοβουλευτικού ελέγχου και συμμετοχικής λογοδοσίας.

3.3. Η πρακτική εφαρμογή των παραπάνω αρχών αποτυπώνεται στην αναθεωρημένη Κατευθυντήρια Οδηγία “Επικοινωνώντας και προωθώντας την αξία και τα οφέλη των ΑΕΛΘ” (2018), η οποία υιοθετεί την αρχή της «ενιαία φωνής» μέσω της οποίας οφείλει να εκφράζεται ένας ΑΕΛΘ για την αποφυγή συγχύσεων. Παράλληλα συστήνει την υιοθέτηση στρατηγικών επικοινωνίας με σαφείς δείκτες απόδοσης και προτείνει πολυκαναλικά εργαλεία διάχυσης (ιστοσελίδα, infographics, κοινωνικά δίκτυα) για ενεργό διάδραση και ανατροφοδότηση. Η οδηγία υπογραμμίζει τη σημασία της έγκαιρης δημοσιοποίησης των πορισμάτων, την χρήση απλής γλώσσας και ανάπτυξης μηχανισμών συμμετοχής των πολιτών, επισημαίνοντας ότι η επιτυχία της επικοινωνιακής στρατηγικής οφείλει να αξιολογείται τακτικά.

3.4. Υπό το φως των ανωτέρω, η επικοινωνία δεν αποτελεί επικουρική λειτουργία των ΑΕΛΘ, αλλά αναπόσπαστο μέρος της αποστολής τους. Η δημοσίευση τεκμηριωμένων πορισμάτων,

¹³ INTOSAI P-12 – The Value and Benefits of Supreme Audit Institutions – making a difference to the lives of citizens, INTOSAI – International Standards of Supreme Audit Institutions, εγκρίθηκε στο XXI INCOSAI (Πεκίνο, 2013).

¹⁴ ISSAI 130 – Code of Ethics of Supreme Audit Institutions, INTOSAI, International Standards of Supreme Audit Institutions εγκρίθηκε κατά το XX INCOSAI (2010) και επικαιροποιήθηκε στο Abu Dhabi (2016).

¹⁵ INTOSAI-P 20 – Principles of Transparency and Accountability of Supreme Audit Institutions, INTOSAI, International Organization of Supreme Audit Institutions, εγκρίθηκε κατά το XX INCOSAI (2010) και επικαιροποιήθηκε στο Abu Dhabi (2016).

ο πολυμεσικός διάλογος με τους πολίτες και η διαρκής καλλιέργεια εμπιστοσύνης μετατρέπουν τον ελεγκτικό λόγο σε καταλύτη δημοκρατικής λογοδοσίας.

4. Στο Ελεγκτικό Συνέδριο, το πλαίσιο άσκησης καθηκόντων του Εκπροσώπου τύπου ορίζεται στον νέο Κανονισμό Λειτουργίας του Ελεγκτικού Συνεδρίου (ΦΕΚ Β' 1866/2025) και ιδίως στο άρθρο 22B αυτού, το οποίο εξειδικεύει την νομοθετική επιταγή, υιοθετώντας παράλληλα στρατηγική προσέγγιση για την επικοινωνία. Έτσι ο Εκπρόσωπος Τύπου του Ελεγκτικού Συνεδρίου καταρτίζει την Επικοινωνιακή Στρατηγική του Δικαστηρίου θέτοντας το πλαίσιο, αρχές και προτεραιότητες βάσει των οποίων θα δομείται εφεξής η δικαστική επικοινωνία. Τον Εκπρόσωπο Τύπου επικουρεί το Γραφείο Τύπου, το οποίο λειτουργεί υπό τον Πρόεδρο του Δικαστηρίου, και στελεχώνεται από ειδικούς στον τομέα της επικοινωνίας και των μέσων ενημέρωσης.

4.1. Η - υπό έγκριση από την Ολομέλεια - Επικοινωνιακή Στρατηγική του Ελεγκτικού Συνεδρίου, φιλοδοξεί να υπηρετήσει συγκεκριμένους στόχους:

- τη διάχυση επιλεγμένων νομολογιακών θέσεων και ελεγκτικών πορισμάτων του Δικαστηρίου προς το ευρύτερο κοινό με τρόπο εύληπτο και κατανοητό,
- την προβολή των δραστηριοτήτων και εκδηλώσεων του Δικαστηρίου,
- την προώθηση των ευρωπαϊκών και διεθνών συνεργασιών του Δικαστηρίου τις οποίες και αναπτύσσει στο πλαίσιο της Συνταγματικής του αποστολής ως μέλος διεθνών οργανισμών και δικτύων καθώς και διμερώς με άλλους ομότιμους θεσμούς,
- την ενίσχυση της διάδρασης με την κοινωνία και την οικοδόμηση μιας σχέσης εμπιστοσύνης με τους πολίτες.

4.2. Ήδη, στο πλαίσιο της δημιουργίας του νέου Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος και της ψηφιακής μετάβασης του Ελεγκτικού Συνεδρίου που βρίσκεται στο στάδιο της ολοκλήρωσής της, δρομολογείται η λειτουργία νέας ιστοσελίδας του Δικαστηρίου που εκτός των ψηφιακών υπηρεσιών που θα παράσχει στους πολίτες, διαδίκους και μη, θα υποστηρίζει οπτικοακουστικό υλικό και θα είναι φιλική προς τον χρήστη με σκοπό την εξασφάλιση της αμεσότητας και συνέπειας στην αναμετάδοση όλων των πληροφοριών. Η νέα αυτή διαδικτυακή παρουσία συμμορφώνεται πλήρως με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας σύμφωνα με την Οδηγία (ΕΕ) 2016/2102¹⁶ και θα διαθέτει διακριτές ενότητες για α) νομολογία, β) ελεγκτικά πορίσματα, γ) ενημερώσεις – ανακοινώσεις και δ) διεθνείς συνεργασίες, ενσωματωμένες σε ένα σύγχρονο, φιλικό ψηφιακό περιβάλλον με μηχανή αναζήτησης, ώστε να διασφαλίζεται βελτιωμένη και απρόσκοπτη εμπειρία πλοήγησης για κάθε χρήστη.

4.3. Πέραν τούτων, το Δικαστήριο ενισχύει την εξωστρέφειά του μέσω οργανωμένης παρουσίας στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Στο πλαίσιο αυτό, διατηρεί πλέον ενεργούς λογαριασμούς στο YouTube, Facebook, LinkedIn και X (πρώην Twitter).

5. Η επένδυση στην εξωστρέφεια αποτελεί όχι μόνο επιταγή του νόμου, αλλά και αναγνωρισμένη διεθνή βέλτιστη πρακτική, άρρηκτα συνδεδεμένη με τον θεσμικό ρόλο και

¹⁶ Οδηγία (ΕΕ) 2016/2102 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Οκτωβρίου 2016 σχετικά με την προσβασιμότητα των ιστοτόπων και των εφαρμογών για φορητές συσκευές των οργανισμών του δημόσιου τομέα (ΕΕ L 327/1, 2.12.2016), όπως ενσωματώθηκε με τον ν. 4591/2019 (ΦΕΚ Α' 19/12.02.2019).

τη συνταγματική αποστολή του Δικαστηρίου. Ως Ανώτατο Δημοσιονομικό Δικαστήριο και Ανώτατος θεσμός δημοσιονομικού ελέγχου της Χώρας, το Ελεγκτικό Συνέδριο επιδιώκει τη συστηματική ενίσχυση της παρουσίας του στη δημόσια σφαίρα, με σκοπό την καλλιέργεια σχέσης εμπιστοσύνης με τους πολίτες, τη Βουλή των Ελλήνων και τους ελεγχόμενους φορείς. Η εξωστρεφής αυτή λειτουργία του εντάσσεται οργανικά στην προσπάθεια ενίσχυσης της δημοκρατικής λογοδοσίας και εδραίωσης της χρηστής δημοσιονομικής διακυβέρνησης.

6. Η διάχυση της αντίληψης περί εσωτερικού ελέγχου στον δημόσιο τομέα: βήματα για την πρόληψη της κακοδιαχείρισης «στην πηγή»

1. Η καθίδρυση Συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου (ΣΕΕ) προβλέπεται ήδη από το 2006, με τις διατάξεις του ν. 3492/2006 (Α' 210)¹⁷. Κατά δε την παρ. 8 του άρθρου 17 του ως άνω νόμου, οι διαφορές από την επιβολή συναφών πράξεων καταλογισμού και αποφάσεων δημοσιονομικών διορθώσεων υπάγονται στη δικαιοδοσία του Ελεγκτικού Συνεδρίου¹⁸.

Περαιτέρω, με το άρθρο 169 του ν. 4270/2014 (Α' 143), το οποίο ενσωματώνει ουσιαστικές ρυθμίσεις του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹⁹, ανατίθενται στο Ελεγκτικό Συνέδριο η παρακολούθηση, ο έλεγχος και η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας και της επάρκειας των Υπηρεσιών Εσωτερικού Ελέγχου και των εσωτερικών δικλίδων όλων των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης. Σε συνέχεια δε των ανωτέρω ρυθμίσεων, με την παρ. 3 του άρθρου 22 του ν. 4795/2021 (Α' 62) καθιερώνεται ότι το Ελεγκτικό Συνέδριο παρακολουθεί, ελέγχει και αξιολογεί την αποτελεσματικότητα και την επάρκεια των Μονάδων Εσωτερικού Ελέγχου, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 169 του ν. 4270/2014 και τις διατάξεις που διέπουν την οργάνωση και λειτουργία αυτού. Συναφώς, ο έλεγχος, από το Ελεγκτικό Συνέδριο, των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου των ελεγχόμενων φορέων ρυθμίζεται κυρίως από τις διατάξεις των άρθρων 9,

¹⁷ Κατά την αιτιολογική έκθεση του νόμου αυτού, σελ. 1-2 (διαθέσιμη σε: <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/o-krat-eis.pdf>), «(...) Με τις προτεινόμενες ρυθμίσεις επιδιώκεται η ανάθεση της ευθύνης διαχείρισης και εσωτερικού ελέγχου στους κατ' ιδίαν διατάκτες. Κάθε ελεγχόμενος φορέας υποχρεούται να αναπτύξει και να εφαρμόσει ένα σύστημα διαχείρισης και εσωτερικού ελέγχου το οποίο θα διασφαλίζει την επίτευξη των σκοπών για τους οποίους ο φορέας δαπανά τους διαθέσιμους πόρους, καθώς και τη μέγιστη απόδοση αυτών, κριτήρια που θα διαβεβαιώνουν για τη συνέχιση της ύπαρξής του και την ικανοποίηση των αναγκών του σε πιστώσεις για την κατάρτιση του ετήσιου προϋπολογισμού του (...)».

¹⁸ Βλ. ενδεικτικά ΕλΣυν Έβδομο Τμ. 1482/2022, ιδίως σκ. 20.

¹⁹ Συγκεκριμένα, το άρθρο 3 παρ. 1 της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ του Συμβουλίου της 8.11.2011 «σχετικά με τις απαιτήσεις για τα δημοσιονομικά πλαίσια των κρατών μελών» ορίζει ότι: «Όσον αφορά τα εθνικά δημόσια λογιστικά συστήματα, τα κράτη μέλη διαθέτουν δημόσια λογιστικά συστήματα τα οποία καλύπτουν συνολικά και συστηματικά όλους τους υποτομείς της γενικής κυβέρνησης και περιέχουν τις αναγκαίες πληροφορίες για την παραγωγή δεδομένων δεδουλευμένων προκειμένου να εκπονηθούν δεδομένα βάσει του ΕΣΟΛ 95. Τα εν λόγω δημόσια λογιστικά συστήματα υπόκεινται σε εσωτερικό έλεγχο και ανεξάρτητο λογιστικό έλεγχο». Η ως άνω διάταξη έχει τροποποιηθεί με το άρθρο 1 παρ. 2 της Οδηγίας (ΕΕ) 2024/1265 του Συμβουλίου της 29.4.2024 «για την τροποποίηση της οδηγίας 2011/85/ΕΕ σχετικά με τις απαιτήσεις για τα δημοσιονομικά πλαίσια των κρατών μελών», κατά το μέρος που το ΕΣΟΛ 95 αντικαθίσταται από το ευρωπαϊκό σύστημα εθνικών και περιφερειακών λογαριασμών.

71, 85, 86, 87, 89, 99, 102, 122 και 162 του Οργανικού Νόμου του Ελεγκτικού Συνεδρίου (ν. 4820/2021, Α' 130) και τη ΦΓ8/55081/2020 κανονιστική απόφαση της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου «Διαδικασία Ελέγχου από το Ελεγκτικό Συνέδριο της ύπαρξης, της λειτουργίας και της αποτελεσματικότητας Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου στους φορείς που υπάγονται στην ελεγκτική του δικαιοδοσία» (Β' 4938). Κατά δε τη διεξαγωγή των οικείων επισκοπήσεων και ελέγχων αξιοποιούνται, μεταξύ άλλων, η ΦΓ8/28662/2020 κανονιστική απόφαση της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου «Ορισμός Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου εντός του Ελεγκτικού Συνεδρίου» (Β' 2424), καθώς και το «Εγχειρίδιο για τον έλεγχο από το Ελεγκτικό Συνέδριο του εσωτερικού συστήματος αντιμετώπισης των διαχειριστικών κινδύνων δημόσιων φορέων»²⁰.

2. Η νομοθετική κατοχύρωση του εσωτερικού ελέγχου στην Ελλάδα αντανακλά, πέραν από την τήρηση των υποχρεώσεων της Χώρας που απορρέουν από το παράγωγο ενωσιακό δίκαιο, και την προσαρμογή στις βέλτιστες διεθνείς πρακτικές, τις οποίες υποχρεούται να ακολουθεί το Ελεγκτικό Συνέδριο²¹, δοθέντος άλλωστε ότι το ελεγκτικό έργο του Δικαστηρίου διέπεται, μεταξύ άλλων, από τις αρχές της αποτελεσματικότητας, του επαγγελματισμού, της ευθύνης και της συνεκτικότητας²². Στο ανωτέρω πλαίσιο, ήδη από το 2018, ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) έχει εκδώσει το εγχειρίδιο «Internal Audit Manual for the Greek Public Administration»²³. Ακολουθώντας, συνεπώς, την ανωτέρω πορεία, το Ελεγκτικό Συνέδριο έχει ήδη εκκινήσει τη διαδικασία ελέγχου των ΣΕΕ και των Μονάδων Εσωτερικού Ελέγχου (ΜΕΕ) στον δημόσιο τομέα.

3. Από το οικείο κανονιστικό πλαίσιο, τις βέλτιστες διεθνείς πρακτικές και το έως τώρα συναφές ελεγκτικό έργο του Δικαστηρίου, προκύπτει ότι η εμπέδωση και διεύρυνση, στον δημόσιο τομέα, της κουλτούρας του εσωτερικού ελέγχου αποτελεί το αποτελεσματικότερο μέσο πρόληψης της κακοδιαχείρισης «στην πηγή». Ζητούμενο είναι να προληφθεί η (παράνομη ή μη κανονική ή αντίθετη στην αρχή της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης) ανάληψη υποχρέωσης κατά το δυνατόν πριν από το στάδιο της νομικής δέσμευσης, ήτοι πριν από τη γένεση υποχρεώσεων έναντι τρίτων. Καθότι, σε μεταγενέστερο στάδιο, ο τρίτος αντισυμβαλλόμενος θα έχει εκπληρώσει την παροχή του και θα δύναται, κατά κανόνα, να διεκδικήσει την αντίστοιχη αντιπαροχή, με την έγερση των κατάλληλων ενδίκων βοηθημάτων.

4. Θα μπορούσε συνεπώς να υποστηριχθεί ότι, πλέον, ο εσωτερικός έλεγχος στον δημόσιο τομέα λαμβάνει τη θέση του προληπτικού ελέγχου δαπανών που ασκούνταν, σε

²⁰ Το εγχειρίδιο αυτό εγκρίθηκε με τα Πρακτικά της 24^{ης} Γενικής Συνεδρίασης της Μείζονος Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου της 13^{ης} Οκτωβρίου 2020.

²¹ Βλ. ιδίως τα άρθρα 4 παρ. 1 και 11 του Οργανικού Νόμου του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

²² Βλ. αντίστοιχα τα άρθρα 59, 61, 63 και 64 του Οργανικού Νόμου του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

²³ Διαθέσιμο σε: https://www.oecd.org/en/publications/internal-audit-manual-for-the-greek-public-administration_9789264309692-en.html

διάφορα πεδία, από την ίδρυση του Ελεγκτικού Συνεδρίου έως και το έτος 2019²⁴. Ο εσωτερικός έλεγχος καλείται να «θεραπεύσει» τα κενά που δημιουργήθηκαν από τη μη διεξαγωγή του προληπτικού ελέγχου του Ελεγκτικού Συνεδρίου επί των χρηματικών ενταλμάτων πληρωμής²⁵. Στο πλαίσιο αυτό, ο δημόσιος τομέας καλείται να ανταποκριθεί αποτελεσματικά στην εμπέδωση της κουλτούρας του εσωτερικού ελέγχου, το δε Ελεγκτικό Συνέδριο έχει ήδη ξεκινήσει να είναι αρωγός στην προσπάθεια αυτή, μέσω των ελέγχων του και της εν γένει θέσης του ως του ανώτατου δημοσιονομικού Δικαστηρίου και του ανώτατου θεσμού δημοσιονομικού ελέγχου στη Χώρα²⁶.

7. Διεθνείς Σχέσεις και Δραστηριότητα του Ελεγκτικού Συνεδρίου κατά το έτος 2024

Κατά το έτος 2024, το Ελεγκτικό Συνέδριο ενίσχυσε ουσιαστικά τη διεθνή του παρουσία, συμμετέχοντας ενεργά σε διεθνείς οργανισμούς που συγκροτούν τον παγκόσμιο και ευρωπαϊκό ελεγκτικό χάρτη. Το έτος αυτό σημαδεύτηκε από δύο ιδιαίτερα σημαντικά ορόσημα για τη διεθνή του ταυτότητα:

- Την ένταξή του ως πλήρους μέλους στην AISCCUF, την Ένωση Ανώτατων Ελεγκτικών Ιδρυμάτων με κοινό γνώρισμα τη χρήση της γαλλικής γλώσσας και
- Τη συμμετοχή του ως ιδρυτικού μέλους στον νεοσύστατο διεθνή οργανισμό JURISAI (Jurisdictional Supreme Audit Institutions Network), ο οποίος αποτελεί πλέον το μόνιμο θεσμικό πλαίσιο συνεργασίας των Ανώτατων Ελεγκτικών Ιδρυμάτων με δικαιοδοτικές αρμοδιότητες σε παγκόσμιο επίπεδο.

1. JURISAI (Jurisdictional Supreme Audit Institutions Network)

Το Διεθνές Δίκτυο Ανώτατων Ελεγκτικών Θεσμών με Δικαιοδοτικές Αρμοδιότητες (JURISAI) είναι ένας διεθνής οργανισμός που συγκεντρώνει Ανώτατους Ελεγκτικούς Θεσμούς με δικαιοδοτικές αρμοδιότητες. Αποτελεί μόνιμη, αυτόνομη, ανεξάρτητη και μη πολιτική οντότητα, με αποστολή να στηρίζει τα μέλη του και να προάγει το δικαιοδοτικό μοντέλο ελέγχου του δημοσίου χρήματος, ενισχύοντας τη διαφάνεια, τη λογοδοσία και τη χρηστή διακυβέρνηση.

Ο δικαιοδοτικός έλεγχος αντιπροσωπεύει ένα πρωτοποριακό μοντέλο εντός της κοινότητας του INTOSAI, καθώς οι Ανώτατοι Ελεγκτικοί Θεσμοί που τον ασκούν διαθέτουν εξουσίες που υπερβαίνουν τον απλό έλεγχο και την αξιολόγηση. Η ίδρυση του JURISAI συνιστά απάντηση στην ανάγκη για θεσμικό πλαίσιο πολυμερούς συνεργασίας, σε ένα ταχέως εξελισσόμενο θεσμικό περιβάλλον.

²⁴ Βλ. και Σαρμά Ι., «Άρθρο 98» σε Βλαχόπουλος Σπ. – Κοντιάδης Ξ. – Τασόπουλος Γ. (επιμ.), *Σύνταγμα – Ερμηνεία κατ' άρθρο (ηλεκτρονική έκδοση)*, Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου/Ιδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου – ΣύνταγμαWatch.gr, Ιανουάριος 2023, σελ. 15-16, διαθέσιμο σε: <https://www.syntagmawatch.gr/my-constitution/arthro-98/>

²⁵ Βλ. συναφώς τα Πρακτικά της 5ης Γενικής Συνεδρίασης της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου της 19.2.2020 (σχέδιο διατάξεων με τις οποίες προτείνονται τροποποιήσεις και συμπληρώσεις στον τότε ισχύοντα Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο), παρ. 5.

²⁶ Βλ. το άρθρο 1 του Οργανικού Νόμου του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

2. AISCCUF (Association des Institutions Supérieures de Contrôle ayant en Commun l'Usage du Français)

Η Ένωση Ανώτατων Ελεγκτικών Θεσμών με κοινό γνώρισμα την χρήση της γαλλικής γλώσσας (AISCCUF), διεθνής οργανισμός που ιδρύθηκε στο Παρίσι το 1994, αποτελεί δίκτυο συνεργασίας Ανώτατων Ελεγκτικών Ιδρυμάτων που χρησιμοποιούν τη γαλλική γλώσσα ως κοινό εργαλείο επικοινωνίας και ανταλλαγής καλών πρακτικών. Το Ελεγκτικό Συνέδριο εντάχθηκε το 2024 ως πλήρες μέλος, αξιοποιώντας την ιδιότητα της Ελλάδας ως κράτους-μέλους της Διεθνούς Οργάνωσης Γαλλοφωνίας (OIF).

Παράλληλα, το Ελεγκτικό Συνέδριο συνεχίζει να συμμετέχει σε διεθνή δίκτυα και διεθνείς οργανισμούς, με σκοπό την ανταλλαγή καλών πρακτικών και την περαιτέρω διάδοση των δραστηριοτήτων του.

3. INTOSAI (International Organization of Supreme Audit Institutions)

Το Ελεγκτικό Συνέδριο συμμετέχει ως πλήρες μέλος στον Διεθνή Οργανισμό Ανώτατων Ελεγκτικών Θεσμών (INTOSAI), ο οποίος είναι ένας ανεξάρτητος, αυτόνομος και μη πολιτικός οργανισμός, που λειτουργεί ως ομπρέλα της διεθνούς κοινότητας των εξωτερικών ελεγκτών του δημοσίου τομέα. Αποτελεί μη κυβερνητικό οργανισμό και διαθέτει ειδικό συμβουλευτικό καθεστώς στο Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο (ECOSOC) των Ηνωμένων Εθνών.

Στο πλαίσιο του INTOSAI το Ελεγκτικό Συνέδριο συμμετέχει στην Ομάδα Εργασίας για τον Περιβαλλοντικό Έλεγχο (Working Group on Environmental Auditing - WGEA) και στην Ομάδα Εργασίας για την Αξία και τα Οφέλη των ΑΕΛΘ (Working Group on Value and Benefits of SAIs – WGVBS)

4. EUROSAI (European Organisation of Supreme Audit Institutions)

Το Ελεγκτικό Συνέδριο συμμετέχει ως πλήρες μέλος στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Ανώτατων Ελεγκτικών Θεσμών (EUROSAI), ο οποίος αποτελεί έναν από τους Περιφερειακούς Οργανισμούς του Διεθνούς Οργανισμού Ανώτατων Ελεγκτικών Θεσμών (INTOSAI).

Ως μέλος του EUROSAI, το Ελεγκτικό Συνέδριο συμμετείχε στην Ομάδα Εργασίας για τον Περιβαλλοντικό Έλεγχο (Working Group on Environmental Auditing – WGEA), το Δίκτυο για την Ηθική (EUROSAI Network for Ethics – N.ET) και την Ομάδα Εργασίας για τον έλεγχο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Working Group on Municipal Audit – WGMA).

5. Επιτροπή Επαφών των Προέδρων των Ανώτατων Ελεγκτικών Θεσμών της Ε.Ε.

Η συνεργασία μεταξύ των Ανώτατων Ελεγκτικών Θεσμών των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ελεγκτικού Συνεδρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ECA) πραγματοποιείται κατά κύριο λόγο στο πλαίσιο της Επιτροπής Επαφής (Contact Committee). Η δομή αυτή περιλαμβάνει την ίδια την Επιτροπή, η οποία απαρτίζεται από τους επικεφαλής των ΑΕΛΘ και του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου, τους Συνδέσμους (Liaison Officers), που εξασφαλίζουν ένα ενεργό δίκτυο επαγγελματικών επαφών σε ευρωπαϊκό επίπεδο, καθώς και ομάδες εργασίας, δίκτυα και ομάδες δράσης για εξειδικευμένα ελεγκτικά θέματα.

Η συνεργασία αυτή εδράζεται στο άρθρο 287 παρ. 3 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), το οποίο προβλέπει ότι, σε περίπτωση ελέγχου από το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, αυτός πραγματοποιείται σε συνεργασία με τους ΑΕΛΘ, ενώ

παράλληλα το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο συνεργάζεται με αυτούς σε πνεύμα εμπιστοσύνης, με σεβασμό στην ανεξαρτησία τους.

Στο πλαίσιο της Επιτροπής Επαφών, το Ελεγκτικό Συνέδριο συμμετέχει στην Κοινή Ομάδα Εργασίας για τις Ελεγκτικές Δραστηριότητες (Joint Working Group on Audit Activities), στο Δίκτυο για τον Έλεγχο της Δημοσιονομικής Πολιτικής (Network on Fiscal Policy Audit), ενώ κατέχει θέση παρατηρητή στην Ομάδα Εργασίας για τον Φ.Π.Α. (Working Group on Activities on Value-Added Tax).

6. Συμμετοχή σε Μηχανισμούς που υποστηρίζουν την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ)

Το Ελεγκτικό Συνέδριο συμμετέχει ενεργά στους ελεγκτικούς μηχανισμούς που υποστηρίζουν την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συγκεκριμένα, διαθέτει μέλη στο Σώμα Ελεγκτών του Χρηματοδοτικού Μηχανισμού για την Ειρήνη (European Peace Facility – EPF), ο οποίος υποστηρίζει στρατιωτικές επιχειρήσεις και αποστολές της ΕΕ και έχει διαδεχθεί τον μηχανισμό ATHENA. Παράλληλα, συμβάλλει στις διαδικασίες ελέγχου της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Άμυνας (European Defence Agency – EDA), συμμετέχοντας στο Συμβούλιο Ελεγκτών της Υπηρεσίας.

7. Διεθνές Ελεγκτικό Συμβούλιο του NATO (IBAN)

Βάσει της απόφασης του Βορειοατλαντικού Συμβουλίου (Council) στο έγγραφο C-M(90)46 περί βελτίωσης του ελεγκτικού συστήματος του NATO, οι Εκπρόσωποι των Ανώτατων Ελεγκτικών Θεσμών (CNABs) των κρατών-μελών του NATO συναντώνται με το Διεθνές Ελεγκτικό Συμβούλιο του NATO (IBAN) προκειμένου να εξετάσουν την Ετήσια Έκθεση Δραστηριοτήτων του (Annual Activities Report – AAR). Στο πλαίσιο αυτό, το Ελεγκτικό Συνέδριο συμμετέχει σε ετήσια βάση στις εν λόγω συναντήσεις του IBAN με τους αντίστοιχους Ανώτατους Ελεγκτικούς Θεσμούς των υπολοίπων κρατών-μελών της Συμμαχίας.

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΕΛΕΓΧΩΝ

Α. ΟΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

8. Ασφαλιστικό Κεφάλαιο Αλληλεγγύης Γενεών (Α.Κ.Α.ΓΕ.): Πραγματοποιείται η είσπραξη των εσόδων του και η διάθεση των πόρων του όπως ο νόμος και ο σκοπός του Κεφαλαίου επιβάλλουν; (Εκθεση Ελέγχου 1/2024)²⁷

Το Ελεγκτικό Συνέδριο διερεύνησε αν αποδίδονται απρόσκοπτα στο Α.Κ.Α.ΓΕ. όλοι οι νομοθετημένοι πόροι του και, περαιτέρω, αν οι πόροι αυτοί έχουν αναλωθεί σε συμφωνία με τις οικείες διατάξεις και τον σκοπό δημοσίου συμφέροντος, χάριν του οποίου έχει συσταθεί με τον ν. 3655/2008 το Κεφάλαιο, στο οποίο, από την 1.1.2009, αποταμιεύονται δημόσιοι πόροι. Σκοπό της σύστασης του Κεφαλαίου αποτέλεσε η προστασία των συντάξεων των μελλοντικών γενεών από τον κίνδυνο που συνεπάγεται η, λόγω της προϊούσας γήρανσης του πληθυσμού, ανατροπή της αναλογίας του αριθμού των συνταξιούχων προς τον αριθμό των ενεργών ασφαλισμένων.

Τα πορίσματα του διενεργηθέντος ελέγχου είναι τα ακόλουθα:

1. Το νομοθετικό πλαίσιο για τους πόρους του Α.Κ.Α.ΓΕ. πάσχει από έλλειψη συνοχής και σαφήνειας, που το καθιστά επισφαλές και δυσλειτουργικό, εξαιτίας της πληθώρας των τροποποιήσεων που έχουν υποστεί οι σχετικές διατάξεις και, σε ορισμένες περιπτώσεις, των κακοτεχνιών στη διατύπωσή τους.
2. Δεν υφίστανται εγκεκριμένοι, από τους συναρμόδιους Υπουργούς Οικονομικών και Εργασίας, ετήσιοι απολογισμοί και ισολογισμοί του Α.Κ.Α.ΓΕ., λόγω και της εκκρεμότητας ως προς την κατάρτιση των αντίστοιχων λογαριασμών των ασφαλιστικών ταμείων, από τα οποία προέρχεται μεγάλο μέρος των εσόδων του Κεφαλαίου. Επίσης, δεν διενεργείται από τα όργανα του Υπουργείου Εργασίας τακτικός έλεγχος της διαχείρισης του Α.Κ.Α.ΓΕ..
3. Μεγάλου ύψους οφειλές, κατά κύριο λόγο, των ασφαλιστικών ταμείων, αλλά και του Δημοσίου, προς το Α.Κ.Α.ΓΕ. - το ποσό των οποίων είναι μεν ανέφικτο να προσδιοριστεί επαρκώς με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία, εκτιμάται, όμως, ότι υπερβαίνει το ένα δισεκατομμύριο ευρώ - έχουν συσσωρευτεί και η είσπραξή τους από το Κεφάλαιο δεν έχει, με συστηματικό τρόπο, επιδιωχθεί.
4. Για τις πληρωμές από τους, προσωρινά συσταθέντες εντός του Α.Κ.Α.ΓΕ., Λογαριασμούς της Εισφοράς Αλληλεγγύης Συνταξιούχων και της Ειδικής Εισφοράς Συνταξιούχων Επικουρικής Ασφάλισης, δεν έχουν, σε πολλές περιπτώσεις, τηρηθεί όλες οι νόμιμες διατυπώσεις. Εντούτοις, όσον αφορά ακριβώς τις διατυπώσεις αυτές, δεν είναι πάντοτε ευεξήγητος και ο λόγος που επέβαλε την καθιέρωσή τους από τον νομοθέτη.

²⁷ Το κείμενο της έκθεσης είναι διαθέσιμο:

https://www.elsyn.gr/sites/default/files/book_files/%CE%95%CE%9A%CE%98%CE%95%CE%A3%CE%97%20%CE%95%CE%9B%CE%95%CE%93%CE%A7%CE%9F%CE%A5%201%20%CE%91%CE%9A%CE%91%CE%93%CE%95_%CE%BD.pdf

Ήδη, σε σχέση με τις οφειλές των ασφαλιστικών ταμείων και του Δημοσίου προς τον Α.Κ.Α.ΓΕ., για τις οποίες είχε διατυπωθεί και αντίστοιχη σύσταση στην ως άνω Έκθεση Ελέγχου, ώστε οι υπόχρεοι φορείς να προβούν στην καταβολή των οικείων ποσών το ταχύτερο δυνατό, ακολούθησαν τα εξής:

α) Στις 27.12.2024 ο e-ΕΦΚΑ προέβη στην καταβολή, αντί της προγραμματισμένης δόσης των 50.000.000 ευρώ, δόσης 250.000.000 ευρώ υπέρ του Α.Κ.Α.ΓΕ. έναντι των οφειλών του από τα πρώην κοινωνικοασφαλιστικά ταμεία που ενσωματώθηκαν σε αυτόν και

β) Στις 31.12.2024 το Δημόσιο προέβη στην καταβολή ποσού 617.413.902 ευρώ με τη μορφή κρατικής επιχορήγησης υπέρ του Α.Κ.Α.ΓΕ..

Με τον τρόπο αυτό, σε συμμόρφωση προς τις διαπιστώσεις της Έκθεσης Ελέγχου, ενισχύθηκαν τα ταμειακά διαθέσιμα του Α.Κ.Α.ΓΕ., που δημιουργήθηκε με σκοπό την προστασία των συντάξεων των μελλοντικών γενεών ένεκα κυρίως του δημογραφικού κινδύνου, με το συνολικό ποσό των 817.413.902 ευρώ.

9. Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας: Οι διαδικασίες παρακολούθησης των έργων διασφαλίζουν τον έγκαιρο εντοπισμό και την παρακολούθηση τυχόν καθυστερήσεων κατά την υλοποίηση τους; (Έκθεση Ελέγχου 2/2024)²⁸

Ο έλεγχος του Ελεγκτικού Συνεδρίου επικεντρώθηκε στον κίνδυνο των καθυστερήσεων κατά την υλοποίηση των έργων, που μπορεί να επιφέρει είτε «συσσώρευση» υλοποιούμενων έργων στο τέλος της περιόδου εφαρμογής του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ), με κίνδυνο μη αποδοτικής χρήσης των αντίστοιχων κονδυλίων και εμφάνισης παρατυπιών, είτε απώλεια ενωσιακής χρηματοδότησης.

Τα πορίσματα του διενεργηθέντος ελέγχου είναι τα ακόλουθα:

1. Στις διαδικασίες παρακολούθησης της υλοποίησης των έργων του ΤΑΑ, διαπιστώθηκαν ελλείψεις στο θεσμικό πλαίσιο του Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου (ΣΔΕ) που πλήττουν την αποτελεσματικότητά του στην πρόληψη και τον έγκαιρο εντοπισμό τυχόν καθυστερήσεων. Συγκεκριμένα: α) δεν προβλέπεται, πέρα από τα συμφωνηθέντα με την Ευρωπαϊκή Ένωση ορόσημα, η υποχρεωτική σύνταξη και καταχώριση επιμέρους αναλυτικού χρονοδιαγράμματος υλοποίησης (με ενδιάμεσες κρίσιμες ημερομηνίες προόδου) των ελεγχόμενων έργων εντός του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος του Ταμείου Ανάκαμψης (ΟΠΣ ΤΑ) και β) δεν υφίστανται διαδικασίες για την πρόληψη της εμφάνισης κινδύνου καθυστερήσεων (ορισμός και κριτήρια του τι συνιστά ουσιώδη καθυστέρηση, ανάλυση κινδύνων και αυτοματοποιημένες ειδοποιήσεις εντός ΟΠΣ ΤΑ).

²⁸ Το κείμενο της έκθεσης είναι διαθέσιμο:

https://www.elsyn.gr/sites/default/files/book_files/%CE%95%CE%9A%CE%98%CE%95%CE%A3%CE%97%20%CE%95%CE%9B%CE%95%CE%93%CE%A7%CE%9F%CE%A5%20%20%CE%A4%CE%91%CE%91.pdf

2. Αν και το ΣΔΕ διαθέτει διαδικασίες παρακολούθησης της ωρίμανσης και της υλοποίησης των έργων, που δύνανται να συμβάλλουν στην καταγραφή και αντιμετώπιση τυχόν καθυστερήσεων, αυτές εφαρμόστηκαν πλημμελώς από τους εμπλεκόμενους φορείς, με αποτέλεσμα ακόμα και καθυστερήσεις στην επίτευξη οροσήμων να μην έχουν καταγραφεί στο ΟΠΣ ΤΑ.

3. Στην πλειονότητα των ελεγχόμενων έργων διαπιστώθηκε υποστελέχωση των Φορέων Υλοποίησης. Για την ενίσχυση των διαδικασιών διαχείρισης και παρακολούθησης των έργων του ΤΑΑ, οι εμπλεκόμενοι φορείς προσέφυγαν σε συμβάσεις με ιδιώτες αναδόχους (τεχνικούς συμβούλους), ο υποστηρικτικός ρόλος των οποίων δεν απέτρεψε την πλημμελή εφαρμογή των διαδικασιών παρακολούθησης των έργων εντός ΟΠΣ ΤΑ. Επίσης, οι υπηρεσίες Εσωτερικού Ελέγχου των εμπλεκόμενων φορέων ουδόλως έχουν συνδράμει στον έλεγχο της ορθής εφαρμογής των διαδικασιών υλοποίησης των έργων του ΤΑΑ και στην αξιολόγηση της αποτελεσματικότητάς τους.

4. Οι ελλείψεις στη διασυνδεσιμότητα του ΟΠΣ ΤΑ με άλλα πληροφοριακά συστήματα και οι αδύναμες δικλίδες αυτού (χειροκίνητες διαδικασίες, έλλειψη πρωτοκόλλων επικοινωνίας, δυνατότητας παραγωγής συνδυαστικών αναφορών, υποχρεωτικών πεδίων προς συμπλήρωση στα σχετικά έντυπα και αυτοματοποιημένων ειδοποιήσεων) πλήττουν την αποτελεσματικότητα της λειτουργίας του, όσον αφορά την πρόληψη και την αντιμετώπιση του κινδύνου καθυστερήσεων. Στην πλειονότητα των ελεγχόμενων έργων η πρόοδος της υλοποίησής τους παρακολουθείται εξωσυστημικά, εκτός ΟΠΣ ΤΑ.

5. Στα ελεγχόμενα έργα διαπιστώθηκαν καθυστερήσεις στη διαδικασία ωρίμανσης και έναρξης υλοποίησης, σε σχέση με τα προβλεπόμενα στις αρχικές αποφάσεις ένταξης των έργων. Ως διορθωτικό μέτρο, οι εμπλεκόμενοι φορείς επέλεξαν τη λύση της τροποποίησης των οικείων αποφάσεων ένταξης των έργων, χωρίς όμως να καταγράψουν στις αποφάσεις αυτές (ή σε άλλα εντός του ΟΠΣ ΤΑ έγγραφα) τις αιτίες των καθυστερήσεων και, έτι περαιτέρω, τα συγκεκριμένα διορθωτικά μέτρα αντιμετώπισης αυτών.

10. Δημοσιονομική πειθαρχία και διαφάνεια στα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου: Υποβάλλονται εμπρόθεσμα στο Ελεγκτικό Συνέδριο οι εγκεκριμένοι ετήσιοι λογαριασμοί τους; Πού οφείλονται οι τυχόν καθυστερήσεις; (Έκθεση Ελέγχου 3/2024)²⁹

Το Ελεγκτικό Συνέδριο ελέγχοντας 70 νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, μεταξύ των οποίων οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, νοσοκομεία,

²⁹ Το κείμενο της έκθεσης είναι διαθέσιμο:

https://www.elsyn.gr/sites/default/files/book_files/%CE%95%CE%9A%CE%98%CE%95%CE%A3%CE%97%20%CE%95%CE%9B%CE%95%CE%93%CE%A7%CE%9F%CE%A5%203%20%CE%94%CE%97%CE%9C%CE%9F%CE%A3%CE%99%CE%9F%CE%9D%CE%9F%CE%9C%CE%99%CE%9A%CE%97%20%CE%A0%CE%95%CE%99%CE%98%CE%91%CE%A1%CE%A7%CE%99%CE%91.pdf

διερεύνησε τα αίτια της καθυστερημένης ή και καθόλου υποβολής των ετήσιων λογαριασμών τους και κατέληξε στα ακόλουθα πορίσματα:

1. Εντοπίζονται μεγάλες καθυστερήσεις στην κατάρτιση του ισολογισμού: Διαπιστώθηκε έλλειψη προσωπικού με τις αναγκαίες λογιστικές γνώσεις για την εφαρμογή του διπλογραφικού συστήματος και τη σύνταξη του ισολογισμού. Επιπλέον, ελλείψεις στα πληροφοριακά συστήματα δυσχεραίνουν τη σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων, όπως συμβαίνει με τη Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (πρώην Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού), η οποία, για χρονικό διάστημα που υπερβαίνει τη δεκαετία, δεν έχει εγκεκριμένους ισολογισμούς.
2. Η ανάθεση της κατάρτισης του ισολογισμού σε εξωτερικούς συνεργάτες και στη συνέχεια του ελέγχου αυτού σε ορκωτούς ελεγκτές γίνεται μετά πάροδο ετών από το τέλος της χρήσης. Η εκτέλεση των σχετικών συμβάσεων δεν παρακολουθείται συστηματικά από τους φορείς. Η καθυστέρηση αυτή συμπαρασύρει και τα επόμενα στάδια της διαδικασίας και καθιστά αδύνατη την έγκριση των λογαριασμών εντός των νόμιμων προθεσμιών.
3. Όσον αφορά τους απολογισμούς, καθυστερήσεις εντοπίζονται κυρίως στο στάδιο της έγκρισης αυτών από τα κατά περίπτωση αρμόδια όργανα, ιδίως όταν διαπιστωθεί έλλειμμα. Οι καθυστερήσεις εντείνονται όταν οι οικονομικές καταστάσεις υπόκεινται σε διαδοχικές εγκρίσεις, για τις οποίες δεν υφίσταται αναλυτικό χρονοδιάγραμμα, από εποπτεύοντες το νομικό πρόσωπο φορείς.
4. Διαπιστώθηκε παντελής έλλειψη λογοδοσίας και μη υποβολή εγκεκριμένων οικονομικών καταστάσεων εκ μέρους νομικών προσώπων, στα οποία συγκαταλέγονται ο Εθνικός Οργανισμός Παροχής Υπηρεσιών Υγείας (ΕΟΠΥΥ), ο Ηλεκτρονικός Εθνικός Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης (e-ΕΦΚΑ) και ο Οργανισμός Προνοιακών Επιδομάτων και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΟΠΕΚΑ), λόγω μη οριστικοποίησης των οικονομικών δεδομένων (σύνταξης και έγκρισης οικονομικών καταστάσεων) των φορέων που εντάχθηκαν σε αυτά. Η αδυναμία κατάρτισης των λογαριασμών τους δεν έχει έως σήμερα αντιμετωπισθεί αποτελεσματικά παρά τις συνεχείς νομοθετικές παρατάσεις της σχετικής προθεσμίας.

11. Ελέγχεται αποτελεσματικά από τους δήμους η κατάληψη κοινόχρηστου χώρου από καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος για την ανάπτυξη τραπεζοκαθισμάτων; (Εκθεση Ελέγχου 5/2024)³⁰

Το Ελεγκτικό Συνέδριο εξέτασε την αποτελεσματικότητα των δήμων στον έλεγχο των υποχρεώσεων των καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος σχετικά με τη χρήση κοινόχρηστων χώρων για τραπεζοκαθίσματα. Ο έλεγχος πραγματοποιήθηκε σε 14 δήμους και 476 καταστήματα, με τα ευρήματα να δείχνουν υψηλά ποσοστά παραβάσεων: 50% των

³⁰ Το κείμενο της έκθεσης είναι διαθέσιμο:

https://www.elsyn.gr/sites/default/files/book_files/%CE%95%CE%9A%CE%98%CE%95%CE%A3%CE%97%20%CE%95%CE%9B%CE%95%CE%93%CE%A7%CE%9F%CE%A5%205%20%CE%A4%CE%A1%CE%91%CE%A0%CE%95%CE%96%CE%9F%CE%9A%CE%91%CE%98%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%91%CE%A4%CE%91.pdf

καταστημάτων κατελάμβαναν χώρο χωρίς άδεια και 27% υπερέβαιναν την άδεια τους, ανεβάζοντας το συνολικό ποσοστό παραβατικότητας στο 77%.

Οι βασικές αδυναμίες που εντοπίστηκαν στον έλεγχο των κοινόχρηστων χώρων από τους δήμους είναι:

1. Δεν υφίσταται ενιαίο και συγκροτημένο κανονιστικό πλαίσιο σε τοπικό επίπεδο: Κανονιστικές αποφάσεις δήμων της περιφέρειας, με τις οποίες καθορίζονται οι κοινόχρηστοι χώροι που μπορούν να παραχωρηθούν σε ιδιώτες και οι όροι της παραχώρησης, είναι ανεπίκαιρες, ελλιπείς και αποσπασματικές.
2. Δεν υφίσταται ενιαίο και πλήρως ενημερωμένο ηλεκτρονικό αρχείο ούτε διαλειτουργικότητα με τα λοιπά εμπλεκόμενα στην ελεγκτική διαδικασία τμήματα (εσόδων και δημοτικής αστυνομίας).
3. Κατά το στάδιο έκδοσης των αδειών δεν προκύπτει ότι τηρείται η νόμιμη διαδικασία και ότι γίνεται ουσιαστικός έλεγχος, ώστε να προλαμβάνονται φαινόμενα αυθαίρετης κατάληψης κοινόχρηστου χώρου.
4. Ο ελεγκτικός μηχανισμός δεν λειτουργεί αποτελεσματικά. Δεν υφίσταται ορθολογικός προγραμματισμός ελέγχων βάσει αξιολόγησης του κινδύνου αυθαίρετης κατάληψης κοινόχρηστου χώρου ανάλογα με την περιοχή, τη χρονική περίοδο και την επιχείρηση. Σε δήμους της περιφέρειας διενεργούνται ελάχιστοι ή και μηδενικοί έλεγχοι. Η δικαιολογία της έλλειψης προσωπικού δεν κρίνεται πειστική.
5. Δεν υφίσταται εύχρηστο σύστημα ενημέρωσης των πολιτών σχετικά με τους όρους παραχώρησης, ώστε να διασφαλίζεται η ενεργός συμμετοχή τους στην προστασία των κοινόχρηστων χώρων. Η ανάπτυξη της εφαρμογής «mystreet» είναι καθοριστικής σημασίας.
6. Για τις παραβάσεις που διαπιστώνονται διατυπώνονται συστάσεις ή επιβάλλονται κυρίως χρηματικές κυρώσεις χωρίς να παρακολουθείται η αποκατάσταση του κοινόχρηστου χώρου. Η απομάκρυνση σταθερών κατασκευών αποδεικνύεται ιδιαίτερα δυσχερής λόγω της εμπλοκής περισσότερων φορέων και σημαντικών καθυστερήσεων (ενίοτε πολλών ετών) στα επιμέρους στάδια της διαδικασίας. Παρατηρείται μεγάλη απόκλιση μεταξύ του ποσού των βεβαιωθέντων προστίμων και του ποσού που τελικά εισπράττεται.

B. ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ (FOLLOW-UP)

Κατά το έτος 2024 το Ελεγκτικό Συνέδριο διενήργησε πέντε (5) ελέγχους με αντικείμενο την παρακολούθηση και αξιολόγηση της συμμόρφωσης ελεγχόμενων φορέων (ή/και ομοειδών προς αυτούς) επί συστάσεων που είχαν διατυπωθεί σε προηγούμενες εκθέσεις ελέγχου του Δικαστηρίου. Τα πορίσματα των ελέγχων αυτών έχουν συνοπτικά ως εξής:

12. Έλεγχος Παρακολούθησης της Συμμόρφωσης επί των συστάσεων της 11/2021 Έκθεσης Ελέγχου «Προστατεύονται δεόντως τα πάγια περιουσιακά στοιχεία των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου μέσω του Μητρώου Παγίων;»

Ο ως άνω έλεγχος (Follow up) διενεργήθηκε από 39 Υπηρεσίες Επιτρόπου σε 25 φορείς που είχαν ελεγχθεί στα πλαίσια του ελέγχου της Έκθεσης 11/2021 (ελεγμένοι φορείς) και σε 17 φορείς που, αν και δεν είχαν ελεγχθεί αρχικά, εντούτοις παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά με τους ελεγμένους (ομοειδείς φορείς). Το γενικό συμπέρασμα του ελέγχου είναι ότι υπάρχει χαμηλός βαθμός συμμόρφωσης στις συστάσεις του ελέγχου, που ανήλθαν συνολικά σε 6, καθώς οι ελεγμένοι και οι ομοειδείς φορείς που έχουν συμμορφωθεί πλήρως ανέρχονται σε ποσοστό μόλις 5%, ενώ σε ποσοστό 21% η διαδικασία συμμόρφωσης κρίνεται ως ικανοποιητική. Περαιτέρω, σε ποσοστό 21% υπάρχει μερική εκτέλεση των συστάσεων, ενώ το ποσοστό μη εκτέλεσης των συστάσεων του ελέγχου ανέρχεται σε 41%. Σημειώνεται ότι το εναπομείναν 12% αφορά σε συστάσεις που εξ αντικειμένου δεν ήταν εφαρμοστέες σε κάποιους φορείς (επειδή δεν διέθεταν μητρώο παγίων ή επειδή δεν διέθεταν ακίνητη περιουσία κ.λπ.), οπότε δεν μπορούσε να ισχύει η παραπάνω κατηγοριοποίηση (πλήρης ή μερική συμμόρφωση κ.λπ.). Πάντως, οι φορείς που δεν διέθεταν μητρώο παγίων, μετά τον ως άνω έλεγχο, απευθύνθηκαν σε εξωτερικούς συνεργάτες προκειμένου να καταρτίσουν τέτοιο μητρώο. Αναφορικά δε με την ουσιώδη σύσταση περί διασφάλισης των εμπράγματων δικαιωμάτων των φορέων, παρατηρείται μεγαλύτερος βαθμός συμμόρφωσης όσον αφορά την ακίνητη περιουσία τους, σε σχέση με τη δημιουργία μηχανισμού παρακολούθησης των κινητών τους παγίων. Παράλληλα, παρατηρήθηκε δυσκολία ή αδυναμία σε ορισμένους φορείς να συγκεντρώσουν τους τίτλους ιδιοκτησίας των ακινήτων τους. Τέλος, η πλειοψηφία των φορέων δεν έχει προχωρήσει στην καταγραφή των παγίων που παραμένουν επί μακρόν αναξιποίητα, ούτε έχει εκπονήσει κάποιο σχέδιο αναφορικά με την βέλτιστη αξιοποίησή τους.

13. Έλεγχος Παρακολούθησης της Συμμόρφωσης επί των συστάσεων της 3/2021 Έκθεσης Ελέγχου «Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα: Διασφαλίζεται ότι όλοι όσοι έχουν ανάγκη συμμετέχουν στο πρόγραμμα αλλά και ότι πληρούνται τα κριτήρια ένταξης σε αυτό;»

Ο ως άνω έλεγχος (Follow up) διενεργήθηκε από 5 Υπηρεσίες Επιτρόπου σε 8 φορείς που είχαν ελεγχθεί στα πλαίσια της Έκθεσης 3/2021 (ελεγμένοι φορείς). Το γενικό συμπέρασμα του ελέγχου είναι ότι υπάρχει χαμηλός βαθμός συμμόρφωσης στις συστάσεις του ελέγχου, που ανήλθαν συνολικά σε 22, καθώς οι φορείς που έχουν συμμορφωθεί πλήρως ανέρχονται σε ποσοστό μόλις 9%, ενώ σε ποσοστό 7% η διαδικασία συμμόρφωσης κρίνεται ως ικανοποιητική. Περαιτέρω, σε ποσοστό 17% υπάρχει μερική εκτέλεση των συστάσεων, ενώ το ποσοστό μη εκτέλεσης των συστάσεων του ελέγχου ανέρχεται σε 67%. Ειδικότερα, η συμμόρφωση προς τη σύσταση περί καταγραφής και ταξινόμησης των εν δυνάμει δικαιούχων

σε επιμέρους κατηγορίες υπήρξε προβληματική, ελλείπει πλήρους διαλειτουργικότητας μεταξύ των διαφορετικών φορέων και των ψηφιακών εργαλείων που χρησιμοποιούν. Όσον αφορά τη σύσταση περί καθιέρωσης διαδικασίας δειγματοληπτικών εκ των υστέρων ελέγχων στα δικαιολογητικά του φυσικού αρχείου και διασταύρωσής τους με τα αντίστοιχα στοιχεία που είναι δηλωμένα στην πλατφόρμα, διαπιστώθηκε ότι οι φορείς δεν ανταποκρίθηκαν, εκτελώντας μόνο δειγματοληπτικούς ελέγχους σε τυχαίο και ιδιαίτερα μικρό, σε σχέση με το πλήθος των αιτήσεων, δείγμα. Συναφώς, διαπιστώθηκε η διενέργεια κοινωνικών ερευνών - αυτοψιών σε πολύ περιορισμένο βαθμό, κυρίως για τη διαπίστωση της αστεγίας ή μετά από αίτηση του ωφελούμενου για συγκεκριμένους λόγους ή μετά από καταγγελία. Επίσης, η έλλειψη μιας ενιαίας, επικαιροποιημένης, επίσημης λίστας όλων των απαιτούμενων δικαιολογητικών ανά κριτήριο ένταξης στο Πρόγραμμα έχει σαν αποτέλεσμα η ένταξη ή μη να επαφίεται στην κρίση του υπαλλήλου - χειριστή του συστήματος, ο οποίος δεν ελέγχεται από ανώτερο ιεραρχικά όργανο, καταδεικνύοντας τη χαλαρή δικλίδα ελέγχου ένταξης στο Πρόγραμμα. Πάντως, σε συμμόρφωση με αντίστοιχη σύσταση του ελέγχου, διαπιστώθηκε μία αυξητική τάση των κατασταλτικών ελέγχων σε Κέντρα Κοινότητας και σε ωφελούμενους από το Πρόγραμμα εκ μέρους του Οργανισμού Προνοιακών Επιδομάτων και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ο.Π.Ε.Κ.Α.), καθώς και μία άτυπη συνεργασία μεταξύ των φορέων και της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας.

14. Έλεγχος Παρακολούθησης της Συμμόρφωσης επί των συστάσεων της 8/2021 Έκθεσης Ελέγχου «Παραλαβή υπηρεσιών από τους δημόσιους φορείς: Υπάρχουν επαρκείς εγγυήσεις εσωτερικού ελέγχου ότι οι υπηρεσίες πράγματι παρασχέθηκαν;»

Ο ως άνω έλεγχος (Follow up) διενεργήθηκε από 47 Υπηρεσίες Επιτρόπου σε 16 φορείς που είχαν ελεγχθεί στα πλαίσια του ελέγχου της Έκθεσης 8/2021 (ελεγμένοι φορείς) και σε 47 φορείς που, αν και δεν είχαν ελεγχθεί αρχικά, εντούτοις παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά με τους ελεγμένους (ομοειδείς φορείς). Το γενικό συμπέρασμα του ελέγχου είναι ότι υπάρχει σχετικά χαμηλός βαθμός συμμόρφωσης στις συστάσεις του ελέγχου, που ανήλθαν συνολικά σε 7, καθώς οι ελεγμένοι και οι ομοειδείς φορείς που έχουν συμμορφωθεί πλήρως ανέρχονται σε ποσοστό 22%, ενώ σε ποσοστό 14% η διαδικασία συμμόρφωσης κρίνεται ως ικανοποιητική. Ακολούθως, σε ποσοστό 27% υπάρχει μερική εκτέλεση των συστάσεων, ενώ το ποσοστό μη εκτέλεσης των συστάσεων του ελέγχου ανέρχεται σε 37%. Ειδικότερα, αναφορικά με τη σύσταση περί ακριβούς περιγραφής στη σύμβαση του αντικείμενου των υπηρεσιών και πρόβλεψη του δικαιώματος του φορέα να επιβλέπει την εκτέλεσή της με κάθε πρόσφορο τρόπο, περίπου το 1/3 των ελεγμένων φορέων και το 1/2 των ομοειδών φορέων έχουν συμμορφωθεί πλήρως με τη σύσταση, καθώς το αντικείμενο των υπηρεσιών περιγράφεται σαφώς στις οικείες συμβάσεις και οι ίδιοι οι φορείς δύνανται να επιβλέπουν την εκτέλεσή τους. Αναφορικά με τη σύσταση περί σύνταξης των πρωτοκόλλων παραλαβής σε επίκαιρο χρόνο, αφού πρώτα επαληθεύεται η καλή εκτέλεση των υπηρεσιών, σε 4 από τους ελεγμένους και σε ισάριθμους ομοειδείς φορείς διαπιστώθηκε συμμόρφωση σε εξαιρετικό βαθμό, καθόσον εξέλειψαν οι παρελθοντικές μαζικές και κατά πολύ

μεταγενέστερες παραλαβές υπηρεσιών και τα πρωτόκολλα πλέον συντάσσονται σε επίκαιρο χρόνο βάσει των σχετικών βεβαιώσεων των εποπτών. Σε αρκετές, τέλος, περιπτώσεις, οι φορείς επικαλέστηκαν ότι η καθυστέρηση στην πλήρη υλοποίηση των συστάσεων οφείλεται στην έλλειψη προσωπικού.

15. Έλεγχος Παρακολούθησης της Συμμόρφωσης επί των συστάσεων της Έκθεσης Ελέγχου «Ασκήι η Ε.Ε.Ε.Π. τις εποπτικές και ελεγκτικές της αρμοδιότητες με τον πλέον αποτελεσματικό και αποδοτικό τρόπο, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα τη βέλτιστη απόδοση των προβλεπόμενων δημοσίων εσόδων;»

Βασικοί στόχοι του αρχικού ελέγχου, που διενεργήθηκε το 2015, ήταν η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του σχεδιασμού, της ύπαρξης, λειτουργίας και απόδοσης των εσωτερικών δικλίδων στον τομέα της ρύθμισης της αγοράς των παιγνίων, στον τομέα των ελεγκτικών δράσεων που ασκούνται στα τυχερά παίγνια, καθώς και στον τρόπο είσπραξης των εσόδων τόσο για την ίδια την Επιτροπή Εποπτείας και Ελέγχου Παιγνίων (Ε.Ε.Ε.Π.) όσο και για λογαριασμό του Ελληνικού Δημοσίου. Ο έλεγχος συμμόρφωσης (Follow-up) εξετάσε αν οκτώ (8) έτη μετά τον αρχικό έλεγχο η Ε.Ε.Ε.Π. συμμορφώθηκε με τις συστάσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Ο έλεγχος εκτελέστηκε από τριμελή ομάδα ελεγκτών στον μοναδικό ελεγχόμενο φορέα (Ε.Ε.Ε.Π.). Το γενικό συμπέρασμα του ελέγχου είναι ότι υπάρχει ικανοποιητικός βαθμός συμμόρφωσης στις συστάσεις του ελέγχου, που ανήλθαν συνολικά σε 22, καθώς υπήρξε πλήρης συμμόρφωση σε ποσοστό 59% αυτών, μερική συμμόρφωση σε ποσοστό 27%, ενώ σε ποσοστό 14% δεν υπήρξε συμμόρφωση.

Τα κυριότερα θετικά αποτελέσματα περιλαμβάνουν την έκδοση νέων κανονισμών παιγνίων, τη θέσπιση ελάχιστου payout ratio (ελαχίστου ποσοστού απόδοσης κερδών στους παίκτες αριθμολαχείων), την πλήρη αδειοδότηση της διαδικτυακής αγοράς και την αποσαφήνιση του ποσοστού συμμετοχής το Ελληνικού Δημοσίου στα μικρά κέρδη των παιγνίων της Ο.Π.Α.Π.. Κρίσιμες εκκρεμότητες παραμένουν η μη σύσταση της Συμβουλευτικής Επιτροπής, ο ασαφής διαχωρισμός αρμοδιοτήτων 3μελούς - 15μελούς Επιτροπής, η μη ολοκληρωμένη διασύνδεση της Ε.Ε.Ε.Π. με τις Δ.Ο.Υ. και -ιδίως- ο ανεφάρμοστος υπολογισμός του πρόσθετου τιμήματος της σύμβασης ΟΠΑΠ 2020-2022, όπου ο φορέας δεν συμμορφώθηκε.

16. Έλεγχος Παρακολούθησης της Συμμόρφωσης επί των συστάσεων της από Αύγουστο 2018 Έκθεσης Ελέγχου «Έλεγχος συστημάτων διαχείρισης υλικού της Ελληνικής Αστυνομίας»

Ο έλεγχος διενεργήθηκε από (1) Υπηρεσία Επιτρόπου στον μοναδικό ελεγχόμενο φορέα, την Ελληνική Αστυνομία (ΕΛ.ΑΣ.). Το γενικό συμπέρασμα του ελέγχου είναι ότι υπάρχει ικανοποιητικός βαθμός συμμόρφωσης στις συστάσεις του ελέγχου, που ανήλθαν συνολικά σε 12, καθώς υπήρξε πλήρης συμμόρφωση σε ποσοστό 58% αυτών, μερική συμμόρφωση σε ποσοστό 17%, ενώ σε ποσοστό 25% δεν υπήρξε συμμόρφωση.

Στα κυριότερα θετικά αποτελέσματα συγκαταλέγεται η προμήθεια 6.683 νέων οχημάτων. Αισθητή είναι η μείωση ακινητοποιημένων περιπολικών/μοτοσυκλετών και του κόστους

επισκευών της Διεύθυνσης Άμεσης Δράσης. Επίσης, προβλέφθηκαν πιστώσεις 7,1 εκατ. ευρώ (2019-2023) στον τακτικό προϋπολογισμό και συμπληρωματική χρηματοδότηση από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) για τη συνεχή ανανέωση του στόλου. Τέλος, τέθηκε σε λειτουργία η εφαρμογή «Φάκελοι Επισκευών» στο Police On Line για καταγραφή συντήρησης και κόστους οχημάτων, ενώ εκκίνησε και η λειτουργία ενιαίου ηλεκτρονικού δελτίου καυσίμων & σύστημα εισροών - εκροών εγκατεστημένο σε 46/47 πρατήρια, με real-time διασταυρώσεις δεδομένων.

Παραμένουν ως κρίσιμες εκκρεμότητες η απουσία ενιαίων διαδικασιών συντήρησης, οι ελλειπείς επιθεωρήσεις του στόλου οχημάτων και η μη στελέχωση των επιτροπών με κατάλληλο τεχνικό προσωπικό. Επίσης, οικονομικοί έλεγχοι πρατηρίων καυσίμων πραγματοποιήθηκαν μόνο σε 1 από τα 47 πρατήρια, ενώ παραμένει σε εκκρεμότητα και η έκδοση του νέου Οικονομικού Κανονισμού της ΕΛ.ΑΣ..

Γ. ΟΙ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΕΙΣ-ΜΕΛΕΤΕΣ

Η επισκόπηση, που διαφέρει από τον έλεγχο, συνιστά κατ' ουσίαν μία μελετητική – ερευνητική εργασία, η οποία, βασιζόμενη προεχόντως σε δημόσια διαθέσιμο πληροφοριακό υλικό, έχει ως στόχο την παρουσίαση πληροφοριών και αναλύσεων για έναν τομέα πολιτικής ή δημόσιας διαχείρισης στους ενδιαφερόμενους και όχι την παροχή διασφάλισης ή την διαμόρφωση συστάσεων, όπως συμβαίνει στην περίπτωση της έκθεσης ελέγχου.

Κατά το έτος 2024, το Ελεγκτικό Συνέδριο προέβη σε τρεις (3) επισκοπήσεις – μελέτες που παρουσιάζονται κατωτέρω.

17. Επισκόπηση του νομοθετικού πλαισίου για την επάρκεια και αποτελεσματικότητα της κρατικής εποπτείας σε φυσικά και νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου που διαχειρίζονται χρηματικά ποσά, τα οποία διατίθενται για φιλανθρωπικούς ή συναφείς κοινωνικούς σκοπούς

Το Ελεγκτικό Συνέδριο, με την 1/2024 επισκόπηση, επιχείρησε να δώσει μια ολιστική εικόνα, σε νομοθετικό και πραγματικό επίπεδο, της εποπτείας που ασκείται από το Κράτος σε φορείς ιδιωτικού δικαίου που ασκούν φιλανθρωπική ή συναφή δραστηριότητα υπό οποιαδήποτε μορφή, είτε κλασσική (ιδρύματα, σωματεία) είτε σύγχρονη (ΜΚΟ, ΟΚοιΠ κ.λπ.). Προς τούτο στην επισκόπηση καταγράφηκαν λεπτομερώς οι διαδικασίες άσκησης εποπτείας στους ως άνω φορείς, κατόπιν εξέτασης της οργανωτικής διάρθρωσης των εποπτευουσών αρχών και του βαθμού συνεργασίας μεταξύ τους, καταλήγοντας σε καίριες διαπιστώσεις, οι κυριότερες εκ των οποίων ήταν οι ακόλουθες:

1. Η ποικιλομορφία των οντοτήτων που δραστηριοποιούνται στο πεδίο της φιλανθρωπίας και της κοινωνικής αλληλεγγύης. Το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας & Οικονομικών και οι Αποκεντρωμένες Διοικήσεις επιμερίζονται την εποπτεία της διοίκησης και της διαχείρισης όλων των κοινωφελών ιδρυμάτων και κληροδοτημάτων και επιβλέπουν την εκπλήρωση των σκοπών τους και τη διαχείριση της περιουσίας τους. Στο Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και

Οικογένειας και στις Περιφέρειες ανήκει η παρακολούθηση των φιλανθρωπικών σωματείων και λοιπών φορέων παροχής κοινωνικής φροντίδας. Συναρμόδιες κατά περίπτωση μπορεί να είναι και άλλες εποπτεύουσες αρχές, όπως το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ). Αρμοδιότητες εποπτείας έχουν και οι δήμοι επί των φιλανθρωπικών σωματείων και νπιδ, τα οποία εδρεύουν εντός των ορίων της χωρικής τους αρμοδιότητας. Το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου έχει την ευθύνη της παρακολούθησης, του συντονισμού και ελέγχου των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ), που ασχολούνται με τη φροντίδα και εν γένει υποστήριξη των προσφύγων και κυρίως των πιο ευάλωτων εξ αυτών ομάδων, όπως είναι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι. Η συμβολή της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας (ΓΓΠΠ) έγκειται στην τήρηση Ενιαίου Μητρώου Εθελοντισμού και Κοινωνικής Προστασίας. Τέλος, το Υπουργείο Εσωτερικών έχει αναλάβει τη λειτουργία μιας δημόσιας βάσης δεδομένων και ενός ειδικού μητρώου, που περιλαμβάνουν το σύνολο των Οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών (ΟΚοιΠ).

2. Η απουσία ενιαίας εποπτικής αρχής και η πολλαπλότητα του νομοθετικού πλαισίου καθιστούν δύσκολη την εφαρμογή ενός ομοιογενούς συστήματος κρατικής εποπτείας και ελέγχου. Κάθε εποπτεύουσα αρχή διατηρεί δικά της μητρώα, γεγονός που προκαλεί σύγχυση, απώλεια πληροφόρησης και εμποδίζει τη διασταύρωση στοιχείων, ιδίως λόγω της μη διασύνδεσης με τα λογισμικά και τις ειδικές διαδικτυακές πύλες άλλων φορέων του δημοσίου (π.χ. ΕΦΚΑ, ΑΑΔΕ).

Αν και η εγγραφή στα μητρώα είναι υποχρεωτική, υφίστανται ακόμη φορείς που δεν έχουν καταγραφεί, αφού κατ' ουσία στην εν λόγω υποχρέωση ανταποκρίνονται μόνον οι φορείς που αξιώνουν να τύχουν πιστοποίησης ή/και επιχορήγησης, με συνέπεια οι μη εγγεγραμμένοι να διαφεύγουν της κρατικής εποπτείας και του ελέγχου, παρά το γεγονός ότι διαχειρίζονται μεγάλα ποσά από δωρεές, κληρονομίες κ.λπ..

3. Διαφοροποίηση του συστήματος εποπτείας ανάλογα με την πηγή χρηματοδότησης: α) Στις ιδιωτικές δωρεές σε νπιδ που αναπτύσσουν φιλανθρωπική δράση δεν ασκείται συστηματική εποπτεία και έλεγχος ως προς την αξιοποίηση των ποσών που δόθηκαν, β) Στις επιχορηγήσεις που διατίθενται από τον κρατικό προϋπολογισμό, ο έλεγχος περιορίζεται στη διαπίστωση των προϋποθέσεων που προβλέπονται από τον νόμο για τη λήψη της επιχορήγησης, γ) Οι χρηματοδοτήσεις από ευρωπαϊκά προγράμματα, εφόσον διατίθενται στα νομικά πρόσωπα μέσω του κρατικού μηχανισμού (και όχι απευθείας) παρακολουθούνται, καταγράφονται και ελέγχονται ανάλογα με τους όρους της εκάστοτε πρόσκλησης (call), δ) Ως προς την αξιοποίηση του κεφαλαίου που διαθέτουν τα νομικά πρόσωπα από την ίδρυσή τους, ο έλεγχος περιορίζεται στην υποχρέωση των φορέων να υποβάλλουν τις οικονομικές τους καταστάσεις στις αρμόδιες αρχές σε τακτά χρονικά διαστήματα. Διαχειριστικοί ή άλλοι έλεγχοι διενεργούνται κατά περίπτωση.

4. Εκκρεμότητα έκδοσης μεγάλου αριθμού κανονιστικών πράξεων, προβλεπόμενων από πλήθος εξουσιοδοτικών διατάξεων προεδρικών διαταγμάτων και υπουργικών αποφάσεων προς ρύθμιση ειδικών ζητημάτων καίριας σημασίας για τη λειτουργία των φορέων. Σ' αυτό

το πλαίσιο εντάσσονται και τα ζητήματα του μη προσδιορισμού του εφαρμοστέου για τα ιδρύματα λογιστικού σχεδίου και των λογιστικών βιβλίων που πρέπει να τηρούν καθώς και της μη ενεργοποίησης της διάταξης του άρθρου 21 του ν. 4182/2013 για τη διενέργεια, από ελεγκτικές εταιρείες, ειδικών ελέγχων σχετικά με την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων και την τήρηση των λογιστικών αρχών των ιδρυμάτων και κληροδοτημάτων. Εξάλλου, αδυναμίες σε βάρος της λογοδοσίας και εν γένει της διαφάνειας διαπιστώθηκαν και ως προς αυτές καθαυτές τις καταγραφές στα μητρώα, υπό τις ειδικότερες εκφάνσεις της μη τακτικής επικαιροποίησης των αξιών των ακινήτων και της ελλιπούς αναφοράς των κινητών πραγμάτων καθώς και της μη χωριστής -διακριτής από τα ετήσια έσοδα- εγγραφής και παρακολούθησης των επιχορηγήσεων, επιδοτήσεων και χρηματοδοτήσεων εν γένει.

5. Παράλειψη μέτρησης της αποτελεσματικότητας της λειτουργίας των φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (Κ.ΑΛ.Ο.). Παρά τη νομοθετική πρόβλεψη, ουδέποτε έχει λάβει χώρα αξιολόγηση βάσει των προβλεπόμενων ειδικών συντελεστών απόδοσης για τη μετρήσιμη αποδοτικότητα και τον οικονομικό και κοινωνικό αντίκτυπο των δραστηριοτήτων των ανωτέρω φορέων.

18. Επισκόπηση του πλαισίου διαχείρισης και του καθεστώτος χρηματοδότησης των Μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς της Ουνέσκο στην Ελλάδα³¹

Το Ελεγκτικό Συνέδριο εστίασε στην καταγραφή των προβλεπόμενων διαδικασιών από τη λήψη της απόφασης για την υποβολή μιας υποψηφιότητας μέχρι την ένταξη ενός μνημείου στον Κατάλογο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της Ουνέσκο αλλά και μετά από αυτήν, στον εντοπισμό όλων των εμπλεκόμενων στη διαδικασία φορέων καθώς και στην παράθεση στατιστικών στοιχείων αναφορικά με τα έσοδα, τις δαπάνες και την εν γένει χρηματοδότηση των εν λόγω μνημείων. Απώτερος σκοπός ήταν η συμβολή στην αποτελεσματικότερη οργάνωση και λειτουργία του συστήματος αυτού.

Οι κυριότερες διαπιστώσεις της επισκόπησης - μελέτης ήταν οι ακόλουθες:

1. Η εφαρμογή των επιστημονικών προτύπων οργάνωσης και διαχείρισης της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς, που επιτάσσει η Ουνέσκο, διασφαλίζει την προστασία και διατήρηση της Εξέχουσας Οικουμενικής Αξίας των Μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς (ΜΠΚ). Η επέκταση της εφαρμογής των προτύπων αυτών μπορεί να λειτουργήσει ευεργετικά και σε άλλους χώρους πολιτισμού.

³¹ Το κείμενο της έκθεσης είναι διαθέσιμο:

<https://www.elsyn.gr/sites/default/files/%CE%9C%CE%9D%CE%97%CE%9C%CE%95%CE%99%CE%91%20%CE%A0%CE%91%CE%93%CE%9A%CE%9F%CE%A3%CE%9C%CE%99%CE%91%CE%A3%20%CE%9A%CE%9B%CE%97%CE%A1%CE%9F%CE%9D%CE%9F%CE%9C%CE%99%CE%91%CE%A3%20%CE%A4%CE%97%CE%A3%20%CE%9F%CE%A5%CE%9D%CE%95%CE%A3%CE%9A%CE%9F-%CE%95%CF%80%CE%B9%CF%83%CE%BA%CF%8C%CF%80%CE%B7%CF%83%CE%B7.pdf>

2. Κανένα ελληνικό φυσικό μνημείο δεν έχει ενταχθεί στον Κατάλογο Παγκόσμιας Κληρονομιάς μέχρι σήμερα. Με δεδομένη την κρατούσα διεθνώς τάση για εμπλουτισμό του Καταλόγου με κατηγορίες που υπο-εκπροσωπούνται, η Χώρα μας καλείται να αξιοποιήσει, προς την κατεύθυνση αυτή, τους ιδιαίτερους περιβαλλοντικούς θησαυρούς που διαθέτει.
3. Μόνο τρία (3) από τα δεκαεννέα (19) ελληνικά ΜΠΚ διαθέτουν εγκεκριμένο Διαχειριστικό Σχέδιο. Η έλλειψη Διαχειριστικών Σχεδίων συνιστά μείζονα εκκρεμότητα από την πλευρά της Χώρας μας και προκαλεί ανησυχία για την αποτελεσματική προστασία των ΜΠΚ, καθώς το Διαχειριστικό Σχέδιο όχι μόνο συνιστά εργαλείο παρακολούθησης της διαχείρισης και προστασίας των ΜΠΚ αλλά και μέτρο αποτίμησης της δέσμευσης του Κράτους να διατηρήσει την Εξέχουσα Οικουμενική Αξία τους.
4. Οι πολλαπλοί φορείς χρηματοδότησης σε συνδυασμό με την έλλειψη ενός φορέα, επιφορτισμένου με τη συνολική εποπτεία των διαδικασιών σχεδιασμού, χρηματοδότησης και εκτέλεσης έργων και υποδομών, κατατείνουν σε κατακερματισμό της πληροφόρησης, επικαλύψεις κατά την άσκηση αρμοδιοτήτων και εν τέλει σύγχυση στους ίδιους τους εμπλεκόμενους φορείς.
5. Πολλοί φορείς (όπως περιφέρειες, δήμοι, όμιλοι) αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και εκκινούν διαδικασίες κατάρτισης φακέλων υποψηφιοτήτων για την αναγνώριση μνημείων ως ΜΠΚ, προβαίνουν δε στη διάθεση σημαντικών οικονομικών πόρων, χωρίς να έχει προηγηθεί ενημέρωση του Υπουργείου Πολιτισμού, που είναι το μόνο αρμόδιο για την τελική επιλογή υποψηφιοτήτων και την υποβολή του οικείου φακέλου στα αρμόδια όργανα της Ουνέσκο.
6. Τα έσοδα από τους αρχαιολογικούς χώρους στην Ελλάδα είναι σημαντικά, ιδιαίτερα κατά την τελευταία δεκαετία, γεγονός που καθιστά απολύτως αναγκαία την εξακρίβωση της διάθεσης των πόρων αυτών στις προβλεπόμενες κατά νόμο χρήσεις για τη συντήρηση, ανάδειξη και προβολή των μνημείων.
7. Η έλλειψη καταγεγραμμένων διαδικασιών από τις εθνικές - αρμόδιες για τα ελληνικά ΜΠΚ - Υπηρεσίες και η απουσία μηχανισμών παρακολούθησης της επίτευξης καθορισμένων στόχων με δείκτες μέτρησης προόδου επηρεάζουν αρνητικά την οργάνωση, συνέχεια και συνέπεια της λειτουργίας τους, καθώς και τη μεταξύ των Υπηρεσιών κατανομή αρμοδιοτήτων.
8. Ο χαρακτηρισμός ενός μνημείου ως παγκόσμιας κληρονομιάς επιφέρει πολλαπλασιαστικά οφέλη στην οικονομία και την κοινωνία. Η αποτίμηση των κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων από την ένταξη των μνημείων στον Κατάλογο έχει βαρύνουσα σημασία για την αξιοποίηση, από τους αρμόδιους φορείς, των ευκαιριών και των δυνατοτήτων που παρέχει το έμβλημα της Ουνέσκο.

19. Επισκόπηση της προόδου εγκατάστασης του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου (ΣΕΕ) και της οργάνωσης και λειτουργίας των Μονάδων Εσωτερικού Ελέγχου (ΜΕΕ) στους φορείς του δημόσιου τομέα

1. Στο πλαίσιο του θεμελιώδους ρόλου που διαδραματίζει πλέον ο εσωτερικός έλεγχος στον δημόσιο τομέα και μετά την πάροδο ικανού διαστήματος προσαρμογής των φορέων στις οικείες διατάξεις του ν. 4795/2021 (συνεκτιμωμένων και των δυσχερειών κατά την περίοδο της πανδημίας του covid-19), το Ελεγκτικό Συνεδρίο ενέταξε, στο Ετήσιο Πρόγραμμα Ελέγχων (ΕΠΕ) για το έτος 2024, την επισκόπηση της πορείας καθίδρυσης συστημάτων εσωτερικού ελέγχου (ΣΕΕ) στους φορείς του δημόσιου τομέα (ΦΔΤ) και της αποτελεσματικότητας των Μονάδων Εσωτερικού Ελέγχου (ΜΕΕ).

2. Στην επισκόπηση της πορείας καθίδρυσης ΣΕΕ συμμετείχαν 85 Υπηρεσίες Επιτρόπων (ΥΕ) του Ελεγκτικού Συνεδρίου από όλες τις Περιφέρειες της Χώρας. Η διαδικασία εποπτείας αφορούσε στην εξακρίβωση και καταγραφή της εγκαθίδρυσης πλήρους και λειτουργικού ΣΕΕ στους φορείς, στη σύσταση ΜΕΕ και στις αρμοδιότητες που ασκήθηκαν από αυτές και, τέλος, στη συνδρομή των εξωτερικών συνεργατών στα αντικείμενα αυτά. Έτος αναφοράς ήταν το έτος 2024 για όλους τους ΦΔΤ πλην της Κεντρικής Διοίκησης (ΚΔ), όπου ο αντίστοιχος έλεγχος διενεργείται στο πλαίσιο της Έκθεσης του Ελεγκτικού Συνεδρίου επί του Απολογισμού και Ισολογισμού του Κράτους (Διαδήλωση). Αρχικά, κατά το πρώτο στάδιο (α' εξάμηνο 2024) διερευνήθηκαν τα ως άνω αντικείμενα σε 832 ΦΔΤ, ενώ, κατά το δεύτερο στάδιο (β' εξάμηνο 2024), διενεργήθηκε πιο ενδεδειγμένη επισκόπηση των συστημάτων αυτών σε 641 φορείς.

3. Επί της ανωτέρω επισκόπησης, δημοσιεύθηκε σχετική Έκθεση Ελέγχου υπό τον τίτλο «Εποπτεία της προόδου εγκατάστασης του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου και της οργάνωσης και λειτουργίας των Μονάδων Εσωτερικού Ελέγχου στους φορείς του δημόσιου τομέα»³², η οποία παραδόθηκε στον Πρόεδρο της Βουλής από την Πρόεδρο του Ελεγκτικού Συνεδρίου³³. Τα ευρήματα της έκθεσης αυτής συνοψίζονται ως εξής:

3.1. Η αρχική καταγραφή της εικόνας των ΦΔΤ ως προς την εγκατάσταση και λειτουργία ΣΕΕ καθώς και τη σύσταση ΜΕΕ καταδεικνύει ότι η μεγάλη πλειοψηφία των φορέων είτε δεν είχε προβεί σε κάποια ενέργεια είτε βρισκόταν στα αρχικά στάδια σχεδιασμού.

3.2. Παρά την παρέλευση τριετίας από την ψήφιση του ν. 4975/2021, το μεγαλύτερο μέρος των ΦΔΤ δεν έχει προχωρήσει επαρκώς στην καταγραφή των διαδικασιών που επιφέρουν δημοσιονομικές συνέπειες. Το φαινόμενο αυτό είναι οριζόντιο, αφορά δηλαδή σχεδόν σε όλες τις κατηγορίες ΦΔΤ, με εξαίρεση τις ανεξάρτητες αρχές, η κατάσταση των οποίων είναι συγκριτικά καλύτερη.

³² Διαθέσιμη σε:

<https://www.elsyn.gr/sites/default/files/%CE%95%CE%9A%CE%98%CE%95%CE%A3%CE%97%20%CE%95%CE%A3%CE%A9%CE%A4%CE%95%CE%A1%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%A5%20%CE%95%CE%9B%CE%95%CE%93%CE%A7%CE%9F%CE%A5.pdf>

³³ Βλ. σχετικό δελτίο τύπου σε https://www.elsyn.gr/sites/default/files/press_release19-2-2025.pdf

3.3. Η συντριπτική πλειοψηφία των φορέων βρίσκεται ακόμα σε «εμβρυικό» στάδιο αναφορικά με τον εντοπισμό των πιθανών δημοσιονομικών κινδύνων για κάθε διαδικασία που έχει συμπεριλάβει στη χαρτογράφηση. Εξαιρέση αποτελούν τα νοσοκομεία και οι ανεξάρτητες αρχές, ικανός αριθμός των οποίων έχει προχωρήσει τη σχετική διαδικασία. Από την επισκόπηση των τεκμηρίων προέκυψε επίσης ότι η ορολογία που χρησιμοποιείται για την περιγραφή των κινδύνων αποκλίνει από αυτήν της ΦΓ8/55081/2020 (Β' 4938) κανονιστικής απόφασης της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

3.4. Η συντριπτική πλειοψηφία των ΦΔΤ δεν έχει καταγράψει καθόλου ή υπολείπεται σημαντικά στην καταγραφή δικλίδων για όλους τους πιθανούς δημοσιονομικούς κινδύνους και για όλες τις σχετικές διαδικασίες που τους προκαλούν. Ακόμα και στις περιπτώσεις των ΦΔΤ που έχουν προβεί στην καταγραφή των δικλίδων, συντριπτικά μεγάλο ποσοστό δεν έχει ελέγξει την επάρκειά τους ως προς την αποτροπή ή τον μετριασμό των κινδύνων για τους οποίους προορίζονται. Οι δικλίδες περιγράφονται με γενικό και αόριστο τρόπο (π.χ. δικλίδα είναι το πληροφοριακό σύστημα, η διαδικασία κ.λπ.), με τρόπο, δηλαδή, που καθιστά αδύνατο τον εκ των υστέρων έλεγχο της αποτρεπτικής τους επάρκειας, αφού δεν προσδιορίζεται με σαφήνεια πώς εντοπίζεται ο κίνδυνος και πώς η δικλίδα δεν επιτρέπει την επέλευση των αρνητικών του συνεπειών.

3.5. Το μεγαλύτερο μέρος των ΦΔΤ δεν έχει συστήσει και στελεχώσει ΜΕΕ. Συγκεκριμένα, περισσότεροι από τους μισούς ΦΔΤ (ποσοστό 56%) δεν έχουν τροποποιήσει τον Οργανισμό Εσωτερικής Υπηρεσίας (ΟΕΥ) τους προκειμένου να συστήσουν ΜΕΕ σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 9 και 10 του ν. 4795/2021. Από τους υπόλοιπους φορείς (ποσοστό 44% περίπου), οι περισσότεροι από τους μισούς (ποσοστό 53,68%) δεν έχουν προβλέψει καμία οργανική θέση στον ΟΕΥ για τη στελέχωση της ΜΕΕ, ενώ το 28,5% δεν έχει καλύψει τις θέσεις αυτές. Τέλος, ποσοστό 62% περίπου των υπηρετούντων σε ΜΕΕ υπαλλήλων δεν έχει λάβει μέχρι σήμερα την απαιτούμενη από τον νόμο πιστοποίηση εσωτερικού ελεγκτή.

3.6. Μεγάλη υστέρηση παρατηρείται στα οργανωτικά ζητήματα των ΜΕΕ καθώς αξιοσημείωτο ποσοστό των ΜΕΕ (30-40%) δεν έχει εκδώσει τους Κανονισμούς Λειτουργίας και τα Εγχειρίδια Ελέγχου. Διαπιστώνεται επιπλέον ότι το μεγαλύτερο μέρος των ΜΕΕ δεν ασκεί κρίσιμες αρμοδιότητες όπως αυτές του ελέγχου της ορθής εκτέλεσης των Προϋπολογισμών και της αξιοπιστίας των οικονομικών αναφορών, καθώς και της διαβεβαίωσης για την επάρκεια των ΣΕΕ των φορέων τους.

3.7. Διαπιστώθηκε η συγκέντρωση αναθέσεων σε περιορισμένο αριθμό αναδόχων (εξωτερικών συνεργατών) για την υποστήριξη της λειτουργίας των ΜΕΕ καθώς και τη συγκρότηση των ΣΕΕ. Επιπλέον, μεγάλο ποσοστό των ΦΔΤ δεν εξέτασε για τους οικείους αναδόχους την πιθανή συνδρομή των λόγων αποκλεισμού ή την ύπαρξη συνθηκών σύγκρουσης συμφερόντων (ποσοστό περίπου 42% των φορέων δεν διενήργησε τον εν λόγω έλεγχο). Τέλος, ειδικά στις περιπτώσεις φορέων των οποίων η χαρτογράφηση των διαδικασιών έγινε από εξωτερικούς συνεργάτες, παρουσιάζεται, ως στατιστικά σημαντικό φαινόμενο, μέρος των καταγεγραμμένων διαδικασιών να μην είναι σε ισχύ ή λειτουργικές.

3.8. Η υποστελέχωση, σε συνδυασμό με την έλλειψη εξειδικευμένων γνώσεων στους ΦΔΤ που καταφεύγουν στην επιλογή των εξωτερικών συνεργατών είτε για τη συγκρότηση του ΣΕΕ είτε για αυτή καθαυτή τη λειτουργία της ΜΕΕ, ενέχει κινδύνους ως προς την ποιότητα τόσο των παραδοτέων όσο και των εκτελούμενων εργασιών.

3.9. Παρατηρείται σημαντική καθυστέρηση στην έκδοση των Υπουργικών Αποφάσεων καθορισμού ή εξειδίκευσης των κριτηρίων σύστασης ΜΕΕ στους εποπτευόμενους φορείς της Γενικής Κυβέρνησης. Ως αποτέλεσμα, οι φορείς αυτοί υπολείπονται σημαντικά σε σχέση με τους υπόλοιπους ΦΔΤ στη σύσταση, οργάνωση και λειτουργία των ΜΕΕ.

3.10. Παρατηρείται μεγάλη υστέρηση στη συγκρότηση των Επιτροπών Ελέγχου στους ΦΔΤ. Το γεγονός αυτό εν μέρει δικαιολογείται από τη μη παρέλευση του προβλεπόμενου δεκαοκταμήνου από την ημερομηνία σύστασης των ΜΕΕ ή ανάθεσης της λειτουργίας τους σε εξωτερικούς συνεργάτες. Πλην όμως, ειδικά στους φορείς που έχουν αναθέσει τη λειτουργία της ΜΕΕ σε εξωτερικούς συνεργάτες, και στους οποίους δεν υπηρετεί κανένας υπάλληλος με σχετική γνώση στα θέματα του εσωτερικού ελέγχου, μειώνεται περαιτέρω η δυνατότητα των φορέων αυτών να ελέγξουν την ποιότητα και αξιοπιστία των εργασιών καθώς και των παραδοτέων των αναδόχων.

3.11. Διαπιστώνεται ότι εκδίδονται εκθέσεις με Γνώμη επί του ΣΕΕ σε φορείς στους οποίους είτε δεν έχει εκκινήσει η διαδικασία καταγραφής του ΣΕΕ είτε αυτή βρίσκεται σε αρχικά στάδια. Το φαινόμενο αυτό εντοπίζεται κυρίως σε φορείς που υποστηρίζονταν ως προς την λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου μόνο από εξωτερικούς αναδόχους.

Δ. Ο ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ Η ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ

20. Ο έλεγχος του Απολογισμού και Ισολογισμού του Κράτους για το οικονομικό έτος 2023³⁴

Η διαδικασία και το περιεχόμενο του ελέγχου

Ο δικαστικός έλεγχος της δημόσιας διαχείρισης, που ανατίθεται από το Σύνταγμα στο Ελεγκτικό Συνέδριο, ολοκληρώνεται με τον έλεγχο επί του Απολογισμού και του Ισολογισμού του Κράτους (άρθρο 98 παρ. 1 εδάφιο ε' του Συντάγματος).

Ο έλεγχος του Δικαστηρίου είναι, ως προς τον Απολογισμό, έλεγχος αξιοπιστίας του λογαριασμού και νομιμότητας και κανονικότητας των υποκείμενων στον λογαριασμό πράξεων, συμπεριλαμβανομένων και των αποκλίσεων που προέκυψαν από την εκτέλεση του

³⁴ Η ετήσια έκθεση επί του Απολογισμού και Ισολογισμού του Κράτους για το οικονομικό έτος 2023 είναι αναρτημένη στον διαδικτυακό τόπο του Ελεγκτικού Συνεδρίου

https://www.elsyn.gr/sites/default/files/book_files/%CE%93%CE%95%CE%9D.%CE%A3%CE%A5%CE%9D.12%CE%91-%CE%94%CE%99%CE%91%CE%94%CE%97%CE%9B%CE%A9%CE%A3%CE%97%202023%20%28%CE%91%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82%2C%20%CE%99%CF%83%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82%29.pdf

Προϋπολογισμού του ίδιου οικονομικού έτους και, ως προς τον Ισολογισμό και τις λοιπές Χρηματοοικονομικές Καταστάσεις της Κεντρικής Διοίκησης, έλεγχος αξιοπιστίας του λογαριασμού, με αναφορά των κυριότερων διαπιστώσεων που προκύπτουν κάθε φορά από την απεικόνιση της χρηματοοικονομικής θέσης και τη διάρθρωση της περιουσιακής κατάστασης του Δημοσίου.

Οι σημαντικότερες διαπιστώσεις - ευρήματα

Επί του Απολογισμού Εσόδων – Εξόδων

Από τον έλεγχο του Απολογισμού Εσόδων - Εξόδων διαπιστώθηκαν ιδίως τα εξής:

α) Παράβαση των αρχών της καθολικότητας και της ειλικρίνειας και ακρίβειας, που διέπουν την κατάρτιση του Προϋπολογισμού, λόγω μη συμπερίληψης ορισμένων εσόδων και εξόδων σε αυτόν (ενδεικτικά, έσοδα του Οργανισμού Διαχείρισης και Ανάπτυξης Πολιτιστικών Πόρων, έσοδα από πλειστηριασμούς αδιάθετων δικαιωμάτων εκπομπών αερίων θερμοκηπίου, έσοδα και έξοδα στρατιωτικών νοσοκομείων), σε συνδυασμό με την επανειλημμένη υποεκτίμηση των προβλέψεων του Προϋπολογισμού ως προς το ύψος κάποιων επιμέρους εξόδων (ενδεικτικά, αποζημιώσεις λόγω δικαστικών αποφάσεων), που έχουν πάγιο και επαναλαμβανόμενο χαρακτήρα.

β) Πλημμελής χρήση των πιστώσεων του Αποθεματικού για τη χρηματοδότηση δαπανών φορέων της Κεντρικής Διοίκησης που δεν είναι συμβατές με τον επιβαλλόμενο από τον νόμο προορισμό του, που συνίσταται στην κάλυψη σημαντικών, άμεσων, αναπόφευκτων και επείγουσών δαπανών (ενδεικτικά, αναλώθηκαν πιστώσεις για την αντιμετώπιση υποχρεώσεων που ανάγονταν στη συνήθη δραστηριότητα των φορέων και οι οποίες είχαν γεννηθεί και ήταν γνωστές κατά τον χρόνο ψήφισης του Προϋπολογισμού του έτους 2023). Επιπλέον, παρατηρήθηκαν υψηλά αδιάθετα υπόλοιπα, προερχόμενα από το Αποθεματικό, σε ορισμένους από τους φορείς που ενισχύθηκαν κατά τη λήξη της χρήσης, με συνέπεια να αναιρείται κατ' αποτέλεσμα η πραγματική ανάγκη χορήγησης των οικείων πιστώσεων.

γ) Ως προς τα έσοδα και έξοδα χρηματοοικονομικών συναλλαγών, παρατηρήθηκε -όπως και τα προηγούμενα έτη- σημαντική απόκλιση ανάμεσα στις προβλέψεις του Προϋπολογισμού και τις τελικώς πραγματοποιηθείσες εισπράξεις και πληρωμές για την κάλυψη των βραχυπρόθεσμων αναγκών της Κεντρικής Διοίκησης και, ειδικότερα, στις περιληφθείσες στον Προϋπολογισμό εκτιμήσεις αναφορικά με το ύψος των συμφωνιών πώλησης τίτλων με σύμφωνο επαναγοράς (repos).

δ) Από το 2020 έως το 2024 συστάθηκαν νέοι Ειδικοί Λογαριασμοί χωρίς να υπάρχει καμία αιτιολογία σύστασής τους στις Αιτιολογικές Εκθέσεις των συστατικών τους νομικών διατάξεων. Παρά τη διαχρονική (από το 1995) εξαγγελία μέσω των νομοθετικών ρυθμίσεων για την κατάργηση ή και τον εξορθολογισμό τους, τελικά το 2023 καταγράφονται 14 ενεργοί Ειδικοί Λογαριασμοί που λειτουργούν εκτός Προϋπολογισμού με υπόλοιπο χρήσης 2023 (31.12.2023) ύψους 7,72 δις ευρώ. Η τήρησή τους καθιστά μη πλήρη την πληροφόρηση του Κοινοβουλίου και των πολιτών για την έκταση των δημοσίων εσόδων και δαπανών και την πραγματική κατάσταση των δημόσιων οικονομικών.

ε) Αύξηση των απλήρωτων και ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της Κεντρικής Διοίκησης προς τρίτους (εκτός Γενικής Κυβέρνησης) κατά ποσοστό 51,25% και 49,54%, αντίστοιχα, σε σχέση

με το προηγούμενο έτος (2022), καθώς και πλημμελής τήρηση από ορισμένους φορείς του Μητρώου Δεσμεύσεων, στο οποίο δεν καταγράφονται ορθά τα πραγματικά υπόλοιπα των απλήρωτων και ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων, με συνέπεια οι αποσταλείσες στο Γενικό Λογιστήριο του Κράτους (ΓΛΚ) δημοσιονομικές αναφορές να μην είναι ακριβείς (ενδεικτικά, στις αναφορές του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας ελλείπουν τα στοιχεία των απλήρωτων και ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων των Στρατιωτικών Νοσοκομείων).

στ) Από την επισκόπηση της λειτουργίας των Μονάδων Εσωτερικού Ελέγχου στους φορείς της Κεντρικής Διοίκησης διαπιστώθηκαν σημαντικά προβλήματα σε αρκετά Υπουργεία, όπως, ενδεικτικά, στη στελέχωση των Μονάδων αυτών, στην πιστοποίηση της επάρκειας των εσωτερικών ελεγκτών, στην ανάπτυξη ελεγκτικής δραστηριότητας κ.λπ.. Επιπλέον, δεν έχει συσταθεί Μητρώο Μελών Επιτροπών Ελέγχου με αποτέλεσμα να καθυστερεί και η σύσταση των Επιτροπών Ελέγχου σε όλα τα Υπουργεία, οι οποίες (Επιτροπές) εγγυώνται την ανεξαρτησία των Μονάδων Εσωτερικού Ελέγχου και διασφαλίζουν την ποιότητα του έργου τους. Τέλος, στην πλειονότητα των φορέων της Κεντρικής Διοίκησης δεν έχει συγκροτηθεί όργανο διαχείρισης κινδύνων.

Επί του Ισολογισμού (Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Θέσης) και των λοιπών Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων της Κεντρικής Διοίκησης

Από τον έλεγχο του Ισολογισμού και των λοιπών Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων της Κεντρικής Διοίκησης διαπιστώθηκαν ιδίως τα εξής:

α) Η μη συμπερίληψη της αξίας όλων των ενσώματων και άυλων πάγιων στοιχείων (π.χ. υποδομές, εξοπλισμός, ακίνητα) στην Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Θέσης (Ισολογισμό) θέτει ζήτημα πληρότητας της Κατάστασης αυτής, ενώ επηρεάζει αρνητικά το ύψος των περιουσιακών στοιχείων της Κεντρικής Διοίκησης και, κατ' αποτέλεσμα, το ύψος στο οποίο διαμορφώνεται η Καθαρή Θέση των Πολιτών.

β) Η επιμέτρηση ορισμένων περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων δεν πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με τη Λογιστική Πολιτική για την Πρώτη Εφαρμογή (ΛΠΠΕ) του νέου Λογιστικού Πλαισίου της Γενικής Κυβέρνησης, αλλά με βάση τη λογιστική πολιτική που ίσχυε μέχρι την 31η.12.2018. Με τον τρόπο αυτό, ούτε το ενδιάμεσο (μεταβατικό) λογιστικό πλαίσιο (ΛΠΠΕ) εφαρμόστηκε πλήρως κατά την περίοδο αναφοράς (ενδεικτικά, κατά την επιμέτρηση των λοιπών μακροπρόθεσμων τίτλων και των λοιπών μακροπρόθεσμων δανείων, την αναγνώριση των απαιτήσεων της Κεντρικής Διοίκησης, την επιμέτρηση πληρωτέων υποχρεώσεων από αγορές αγαθών και λήψη υπηρεσιών κ.λπ.).

γ) Στις λοιπές απαιτήσεις της Κεντρικής Διοίκησης, που αποτελούν τμήμα των συνολικών απαιτήσεων που καταγράφονται στον Ισολογισμό, περιλαμβάνεται υπόλοιπο προκαταβολών που έχουν χορηγηθεί προς τη ΔΕΗ ΑΕ έναντι των συνολικών ετήσιων υποχρεώσεων για δαπάνη εξόφλησης λογαριασμών ηλεκτρικού ρεύματος των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης για τα έτη 2020, 2021, 2022, 2023 και 2024, το οποίο στις 31.12.2023 ανήλθε σε 2,04 δις ευρώ. Εντούτοις, η διαδικασία εκκαθάρισης και τακτοποίησης των ληξιπρόθεσμων οφειλών των Φορέων της Γενικής Κυβέρνησης έναντι της ΔΕΗ εφαρμόζεται πλημμελώς (από τον πάροχο και το Υπουργείο Οικονομικών), με συνέπεια να καθυστερεί η τμηματική επιστροφή των προκαταβολών αυτών στο Δημόσιο.

δ) Δεν αναγνωρίζονται στην Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Θέσης (Ισολογισμό) προβλέψεις για τους σημαντικότερους χρηματοοικονομικούς κινδύνους (π.χ. από καταπτώσεις εγγυήσεων), καθώς η Κεντρική Διοίκηση δεν έχει αναπτύξει το λογιστικό της σύστημα ώστε να καταρτίσει αντίστοιχα μητρώα παρακολούθησης ζημιών και υποχρεώσεων, όπως επιτάσσει η ΛΠΠΕ.

ε) Παρατηρήθηκε σημαντική καθυστέρηση στην εκκαθάριση και στις πληρωμές αιτημάτων καταπτώσεων εγγυήσεων σε βάρος του Ελληνικού Δημοσίου, καθώς σύμφωνα με το επικαιροποιημένο πλάνο εκκαθάρισης έχουν πραγματοποιηθεί πληρωμές για το 53,94% των αιτημάτων καταπτώσεων για φυσικά πρόσωπα και μόλις για το 8,83% των αιτημάτων καταπτώσεων για νομικά πρόσωπα. Επιπλέον, εξακολουθεί να υφίσταται την 31^η.12.2023 πολύ υψηλός αριθμός εκκρεμών αιτημάτων καταπτώσεων (462.689 αιτήματα για φυσικά πρόσωπα και 4.266 αιτήματα για νομικά πρόσωπα).

Το Συμπέρασμα

Η Ολομέλεια, με τη σύμφωνη γνώμη του Γενικού Επιτρόπου της Επικρατείας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, αποφάνθηκε, με την επιφύλαξη των παρατηρήσεων που διατυπώθηκαν στα Συμπεράσματα καθώς και στα επιμέρους Κεφάλαια της Έκθεσης, υπέρ της ορθότητας και αξιοπιστίας του Απολογισμού Εσόδων - Εξόδων του Κράτους του οικονομικού έτους 2023, καθώς και του Ισολογισμού του Κράτους (Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Θέσης) και των λουπών Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων της Κεντρικής Διοίκησης της 31^{ης} Δεκεμβρίου 2023.

21. Η έκθεση για τη Δημοσιονομική Βιωσιμότητα έτους 2023³⁵

Η έκθεση του Ελεγκτικού Συνεδρίου για τη Δημοσιονομική Βιωσιμότητα εντάσσεται στις θεμελιώδεις μεταρρυθμίσεις του νέου Οργανικού Νόμου του Ελεγκτικού Συνεδρίου (ν. 4820/2021). Με εργαλείο τη συστηματική παρακολούθηση των εξελίξεων σε συγκεκριμένους τομείς (χαρτοφυλάκια), η έκθεση αποβλέπει στην τεκμηριωμένη ενημέρωση της Βουλής για τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών. Σημαντικό στοιχείο της έκθεσης αποτελεί ο εντοπισμός και η αξιολόγηση πιθανών κινδύνων, αλλά και η ανάδειξη σημαντικών προκλήσεων σε επιμέρους πεδία που εκτιμάται ότι είναι κρίσιμα για την «υγεία» - παρούσα και μελλοντική - των δημόσιων οικονομικών.

Οι σημαντικότερες διαπιστώσεις της έκθεσης

Ως προς τα μακροοικονομικά μεγέθη, διαπιστώθηκε ότι η Ελλάδα κατά το έτος 2023 πέτυχε ικανοποιητική ανάπτυξη, καθώς το Πραγματικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) αυξήθηκε κατά 2,33%, αρκετά υψηλότερα του ευρωπαϊκού μέσου όρου (0,4%). Ωστόσο παρατηρούνται σοβαρές μακροοικονομικές ανισορροπίες, με τη Χώρα να εμφανίζει πολύ υψηλή ιδιωτική

³⁵ Η ετήσια έκθεση για τη Δημοσιονομική Βιωσιμότητα έτους 2023 είναι αναρτημένη στον διαδικτυακό τόπο του Ελεγκτικού Συνεδρίου

https://www.elsyn.gr/sites/default/files/book_files/%CE%93%CE%95%CE%9D.%CE%A3%CE%A5%CE%9D.12%CE%92-%CE%94%CE%99%CE%91%CE%94%CE%97%CE%9B%CE%A9%CE%A3%CE%97%202023%20%28%CE%94%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%83%CE%B9%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%92%CE%B9%CF%89%CF%83%CE%B9%CE%BC%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1%29.pdf

κατανάλωση (70,2% του ΑΕΠ), χαμηλές συνολικές επενδύσεις (16,8% του ΑΕΠ) και υψηλό ποσοστό αρνητικών καθαρών εξαγωγών (7,3% του ΑΕΠ), αποκλίνοντας ουσιαδώς σε σύγκριση με τον μέσο όρο της Ευρωζώνης. Παραμένουν ως σημαντικές προκλήσεις για την ελληνική οικονομία η διόρθωση του επίμονου ελλείμματος στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (6,19% του ΑΕΠ) και η κάλυψη του επενδυτικού κενού, ώστε οι επενδύσεις ως ποσοστό του ΑΕΠ να προσεγγίσουν σταδιακά τον μέσο όρο της Ευρωζώνης (22,9% του ΑΕΠ). Στο πεδίο του Δημόσιου Χρέους, αν και κατά το έτος 2023 συνεχίστηκε κατά εντυπωσιακό τρόπο η αποκλιμάκωσή του (κατά 13,1 ποσοστιαίες μονάδες), εντούτοις διαπιστώθηκε για μια ακόμη φορά ότι η Ελλάδα εξακολουθεί να καταλαμβάνει την πρώτη θέση στο σύνολο των Χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά το χρέος της ως ποσοστό του ΑΕΠ (163,9%). Σημαντική θετική παράμετρο για το ελληνικό δημόσιο χρέος αποτελεί το γεγονός ότι το μεγαλύτερο μέρος του αποτελείται από τα δάνεια του επίσημου τομέα (Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας κ.λπ.), τα οποία διέπονται από ευνοϊκούς όρους αποπληρωμής. Ωστόσο, καθώς τα δάνεια του επίσημου τομέα θα αντικαθίστανται σταδιακά με νέο δανεισμό, ο οποίος θα διενεργείται με όρους αγοράς, αυξάνεται η έκθεση της Χώρας στον επιτοκιακό κίνδυνο.

Ως προς τη Βιωσιμότητα της Δημόσιας Ασφάλισης, διαπιστώθηκε ότι το ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα στηρίζεται σε υπερβολικό βαθμό (περίπου 95%) στον πρώτο πυλώνα (δημόσια ασφάλιση), καθώς οι λοιποί δύο πυλώνες (επαγγελματική ασφάλιση, ιδιωτική ασφάλιση) αντιστοιχούν σε πολύ μικρό μέρος των συνολικών παροχών (1% και 4%, αντίστοιχα). Λόγω της ιδιαιτερότητας αυτής, η βιωσιμότητα του συστήματος επηρεάζεται έντονα από τα δημογραφικά δεδομένα, τα οποία κατά τον παρόντα χρόνο είναι δυσμενή και εκτιμάται ότι θα επιδεινωθούν περαιτέρω μελλοντικά, καθώς αναμένεται αύξηση του αριθμού των συνταξιούχων και συρρίκνωση του αριθμού των ασφαλισμένων.

Οι βασικές προκλήσεις για τη Χώρα αναφέρονται στην άμβλυνση ή αντιστροφή της τάσης των δυσμενών δημογραφικών δεδομένων, στη διαρκή παρακολούθηση των όρων και προϋποθέσεων συνταξιοδότησης ώστε να αποτραπεί η διόγκωση της συνολικής συνταξιοδοτικής δαπάνης, στη διόρθωση των μακροοικονομικών ανισορροπιών ώστε να βελτιωθούν τα έσοδα του συστήματος μέσω της ανάπτυξης και της αύξησης της απασχόλησης, καθώς και στην αποτελεσματική διαχείριση των ασφαλιστικών οφειλών, οι οποίες συνεχώς αυξάνονται.

Στο πεδίο των Δαπανών Κοινωνικής Προστασίας, παρατηρήθηκε ότι το σύστημα συνεχίζει να είναι κατακερματισμένο ως προς τις κατηγορίες και τον αριθμό των κοινωνικών επιδομάτων, ενώ δεν έχει θεσμοθετηθεί ένας ισχυρός και αποτελεσματικός μηχανισμός παρακολούθησης και αξιολόγησης της κοινωνικής πολιτικής, έτσι ώστε τα επιδόματα να χορηγούνται σε αυτούς που πραγματικά τα έχουν ανάγκη.

Όσον αφορά τις εξελίξεις στο πεδίο του τραπεζικού συστήματος, διαπιστώθηκε ότι αυτό συνέχισε να ανακάμπτει τόσο σε επίπεδο οργανικής κερδοφορίας όσο και σε επίπεδο βελτίωσης των βασικών μεγεθών του ισολογισμού των τραπεζών. Παρά ταύτα, ο τραπεζικός τομέας εξακολουθεί να αντιμετωπίζει σοβαρές προκλήσεις που συνίστανται, ιδίως, στον υψηλό βαθμό συγκέντρωσης του κλάδου, στην ανάγκη μείωσης της αναβαλλόμενης φορολογίας ώστε να βελτιωθεί η ποιότητα των ιδίων κεφαλαίων, στην περαιτέρω διόρθωση

του δείκτη Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων (ΜΕΔ) και στην ενίσχυση χρηματοδότησης της πραγματικής οικονομίας (πιστωτική επέκταση) μέσω της βελτίωσης του δείκτη δανείων προς καταθέσεις, ο οποίος αποκλίνει ουσιωδώς (υπολείπεται) από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Ε. Ο ΠΡΟΣΥΜΒΑΤΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

22. Μια γενική θεώρηση των ουσιωδών πλημμελειών και λοιπών κρίσιμων πορισμάτων του προσυμβατικού ελέγχου με βάση την 4/2024 Έκθεση Ελέγχου

1. Με το άρθρο 98 παρ. 1 περ. β' του Συντάγματος και τις συναφείς διατάξεις τυπικών νόμων³⁶, ανατέθηκε στο Ελεγκτικό Συνέδριο, λόγω της δικαστικής του φύσης, ο έλεγχος της νομιμότητας του συνόλου της διαδικασίας και του οικείου σχεδίου των σημαντικής αξίας συμβάσεων³⁷ που πρόκειται να συναφθούν από το Δημόσιο και τα δημόσια νομικά πρόσωπα. Ο έλεγχος αυτός, αυτεπάγγελτος, καθολικός και ανεξάρτητος των πράξεων που εκδίδουν εθνικά διοικητικά όργανα επί ενστάσεων ή διοικητικών προσφυγών στο πλαίσιο της εκάστοτε ελεγχόμενης διαδικασίας ανάθεσης, αποβλέπει στη διασφάλιση της αντικειμενικής ακεραιότητας των διαδικασιών ανάθεσης και στον σεβασμό αξιών και αρχών, όπως η διαφάνεια, η ισότητα των μερών, ο υγιής ανταγωνισμός και η χρηστή δημοσιονομική διαχείριση³⁸.

2. Βασικά χαρακτηριστικά του προσυμβατικού ελέγχου είναι τα εξής: α) Είναι προληπτικός, καθώς διενεργείται στο στάδιο που προηγείται της υπογραφής των συμβάσεων³⁹, β) διεξάγεται ταχέως, δεδομένου ότι η ελεγκτική διαδικασία ολοκληρώνεται εντός ενδεικτικής προθεσμίας τριάντα ημερών και γ) μέσω αυτού αναδεικνύονται –και, συνακόλουθα, κρίνεται ότι διακωλύουν τη σύναψη μίας ελεγχόμενης σύμβασης– οι πλημμέλειες εκείνες που, υπό τις περιστάσεις κάθε περίπτωσης, εκτιμώνται ως ουσιώδεις⁴⁰. Ουσιώδης, κατά την πάγια νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου, είναι μία πλημμέλεια, όταν εξαιτίας της πλήττονται οι αξίες και οι αρχές που αναφέρονται ανωτέρω, δηλαδή η διαφάνεια, η ίση μεταχείριση ο ανταγωνισμός των διαγωνιζομένων και η χρηστή δημοσιονομική διαχείριση⁴¹. Εκφεύγουν του ελέγχου τόσο οι ουσιαστικές τεχνικές ή επιστημονικές κρίσεις, όσο και οι κρίσεις σκοπιμότητας των αρμόδιων οργάνων των ελεγχόμενων αρχών⁴².

3. Στην καθ' ύλην αρμοδιότητα των Ε', ΣΤ' και Ζ' Κλιμακίων του Ελεγκτικού Συνεδρίου ανήκει ο προσυμβατικός έλεγχος των διαδικασιών ανάδειξης αναδόχων δημοσίων συμβάσεων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών, αντίστοιχα, με προϋπολογιζόμενη δαπάνη, χωρίς ΦΠΑ,

³⁶ Ήδη, άρθρο 324 του ν. 4700/2020 (Α' 127).

³⁷ ΕλΣυν Ολ. 139/2024, σκ. 6, 7.

³⁸ ΕλΣυν Ολ. 139/2024, σκ. 5, 375/2024, σκ. 16, 783/2024, σκ. 5, 1473/2024, σκ. 17, 1384/2021, σκ. 23, 2141/2020, σκ. 20.

³⁹ ΕλΣυν Ολ 783/2024, σκ. 8,9.

⁴⁰ ΕλΣυν Ολ. 376/2024, σκ. 32, 1473/2024, σκ. 17, 1722/2024, σκ. 32, 1733/2024, σκ. 32.

⁴¹ *ibid.*

⁴² *ibid.*

ανώτερη, από τις 4.2.2023, των 1.700.000 ευρώ⁴³, όταν η χρηματοδότηση προέρχεται αμιγώς από εθνικούς πόρους, ή των 5.000.000 ευρώ για τις συμβάσεις που συγχρηματοδοτούνται από ενωσιακούς πόρους ή από πόρους του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου ή συνάπτονται στο πλαίσιο του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας⁴⁴.

4. Κατά τη χρονική περίοδο από 1.7.2023 έως 31.12.2024, οι ουσιώδεις πλημμέλειες που αναδείχθηκαν από τον προσυμβατικό έλεγχο των διαδικασιών ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων έργων, προμηθειών, υπηρεσιών και δημοσίων συμβάσεων παραχώρησης έργων και υπηρεσιών, έχουν ως ακολούθως:

- α) Διαπιστώθηκε μη νόμιμη εξαίρεση μεικτών συμβάσεων από την εφαρμογή των διατάξεων των ν. 4412/2016 και 4413/2016 περί προσαρμογής και εναρμόνισης του εθνικού δικαίου προς διατάξεις του ενωσιακού δικαίου.
- β) Διαπιστώθηκε ότι δεν δημοσιεύθηκε ουσιώδης τροποποίηση όρων της διακήρυξης, ιδίως αναφορικά προς τα κριτήρια ποιοτικής επιλογής και τις τεχνικές προδιαγραφές.
- γ) Διαπιστώθηκε η έλλειψη της αναγκαίας χρηματοδότησης ή επαρκούς πίστωσης για την εκτέλεση της σύμβασης.
- δ) Διαπιστώθηκε ελλιπής τεκμηρίωση της σκοπιμότητας και του προϋπολογισμού δημοσίων συμβάσεων, σε βαθμό που δεν επέτρεψε να επιβεβαιωθεί ο εύλογος χαρακτήρας της δημοσιονομικής επιβάρυνσης και της διάθεσης των δημοσίων πόρων υπό όρους διαφάνειας.
- ε) Διαπιστώθηκε αδικαιολόγητη παρέκκλιση από τον κανόνα της διενέργειας διαγωνισμού για τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων, χωρίς τη συνδρομή αναγκών που ανέκυψαν κατεπειγόντως εξαιτίας περιστάσεων απρόβλεπτων εκ μέρους μίας επιμελούς αναθέτουσας αρχής.
- στ) Διαπιστώθηκε μη νόμιμη ουσιώδης τροποποίηση σύμβασης χωρίς να συντρέχουν οι σωρευτικά απαιτούμενες προϋποθέσεις εξαίρεσεων από τη διεξαγωγή διαγωνισμού, είτε λόγω απρόβλεπτων περιστάσεων είτε, ειδικά στις δημόσιες συμβάσεις έργων, λόγω ανάγκης να εκτελεστούν συμπληρωματικές εργασίες.
- ζ) Διαπιστώθηκαν αδικαιολόγητοι αποκλεισμοί οικονομικών φορέων, λόγω μη προσκόμισης δικαιολογητικών συμμετοχής, ελλείψει σαφήνειας στους όρους της διακήρυξης.
- η) Διαπιστώθηκε ότι τα κριτήρια ποιοτικής επιλογής σε διαγωνιστικές διαδικασίες είτε περιορίζαν τον κύκλο των δυνητικών προσφερόντων είτε εισήγαγαν αδικαιολόγητες διακρίσεις αυτών.
- θ) Διαπιστώθηκαν μη νόμιμοι αποκλεισμοί από διαγωνιστικές διαδικασίες οικονομικών φορέων οι οποίοι επιθυμούσαν να στηριχθούν στις ικανότητες τρίτων, ενώ αποδείκνυαν ότι θα έχουν στη διάθεσή τους τους αναγκαίους πόρους, ιδίως, με την προσκόμιση της σχετικής δέσμευσης των τρίτων φορέων για τον σκοπό αυτόν.

⁴³ Άρθρο 51 του ν. [5016/2023 \(Α' 21/4.2.2023\)](#).

⁴⁴ Άρθρο 324 παρ. 3 του ν. 4700/2020, όπως ισχύει.

- ι) Διαπιστώθηκε ότι η αξιολόγηση των τεχνικών προσφορών δεν έφερε την απαιτούμενη πλήρη και επαρκή αιτιολογία.
- ια) Διαπιστώθηκε αποδοχή προσφορών και κατακύρωση κατά παράβαση όρων της διακήρυξης.
- ιβ) Διαπιστώθηκε αποδοχή εναλλακτικών προσφορών χωρίς να απαιτείται ή να επιτρέπεται στη διακήρυξη η υποβολή εναλλακτικών προσφορών.
- ιγ) Διαπιστώθηκαν πλημμέλειες στα στάδια ελέγχου των δικαιολογητικών, είτε συμμετοχής είτε κατακύρωσης, με αποτέλεσμα την παράνομη απόρριψη προσφοράς οικονομικών φορέων που προηγούνταν στη σειρά μειοδοσίας από τους αναδειχθέντες αναδόχους δημοσίων έργων.

23. Περιπτωσιολογικές αναφορές στα πορίσματα των ελέγχων

1. Το κατεπείγον ως προϋπόθεση ανάθεσης της σύμβασης με τη διαδικασία της διαπραγμάτευσης χωρίς προηγούμενη δημοσίευση (άρθρο 32 παρ. 2 περ. γ' ν. 4412/2016)

Η Ολομέλεια του Δικαστηρίου, με την 1472/2024 απόφασή της, έκρινε μη νόμιμη τη σύναψη της σύμβασης αποκατάστασης Βρεφονηπιακού Σταθμού, διότι τα έκτακτα καιρικά φαινόμενα του Σεπτεμβρίου 2023, τα οποία, κατά την αναθέτουσα αρχή, προκάλεσαν βλάβη στον Βρεφονηπιακό Σταθμό, στοιχειοθετούν μεν απρόβλεπτη κατάσταση, ωστόσο δεν αποδείχθηκε το κατεπείγον, ως βασική προϋπόθεση για την εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 32 παρ. 2 περ. γ' του ν. 4412/2016. Ειδικότερα, ακόμη και αν το κατεπείγον συνέτρεξε σε χρόνο πλησίον των έκτακτων καιρικών φαινομένων, αποδυναμώθηκε στη συνέχεια με την πάροδο: (i) πλέον των τριών (3) μηνών αδράνειας από την ημερομηνία διαπίστωσης της ανάγκης αποκατάστασης του κτιρίου μέχρι την υποβολή του αιτήματος εκπόνησης των σχετικών μελετών και (ii) συνολικά δέκα (10) μηνών από τον χρόνο του απρόβλεπτου γεγονότος έως την ολοκλήρωση της ανωτέρω διαδικασίας, με την έκδοση της κατακυρωτικής απόφασης, χρονικό διάστημα το οποίο κρίνεται επαρκές για την ανάθεση του επίμαχου έργου με την επισπευσμένη ανοιχτή ή κλειστή διαγωνιστική διαδικασία (άρθρο 121 του ν. 4412/2016), λαμβανομένου υπόψη και του γεγονότος ότι η ανάθεση αυτή έγινε αποκλειστικά βάσει χαμηλότερης τιμής. Ο δε ισχυρισμός της αναθέτουσας αρχής περί προπαρασκευαστικών εργασιών στο διάστημα αυτό προβάλλεται αλυσιτελώς, διότι οι ρυθμοί των εργασιών δεν ήταν οι αναμενόμενοι για ένα έργο που φέρεται να έχει κατεπείγοντα χαρακτήρα. Επιπροσθέτως, η επίκληση λόγου δημοσίου συμφέροντος, συνιστάμενου στην απρόσκοπτη πρόσβαση στην εργασία των πλημυροπαθών κατοίκων εργατικών κατοικιών, μέσω της ικανοποίησης της βασικής τους ανάγκης για δωρεάν φύλαξη των βρεφών και νηπίων τους, είναι απορριπτέος, καθώς και αληθής υποτιθέμενος δεν αρκεί για να δικαιολογήσει την έλλειψη συνδρομής των προϋποθέσεων της προσφυγής στη διαδικασία της διαπραγμάτευσης χωρίς δημοσίευση προκήρυξης. Περαιτέρω, η επίκληση της κατεπείγουσας ανάγκης δικαιολογείται για την ανάθεση εκείνων και μόνο των εργασιών που είναι απολύτως αναγκαίες και συνδέονται αιτιωδώς με τα απρόβλεπτα γεγονότα. Εν προκειμένω, όμως, δεν συντρέχει η εν λόγω προϋπόθεση, διότι από την τεχνική περιγραφή, τον αναλυτικό προϋπολογισμό και τα λοιπά στοιχεία του φακέλου, προκύπτει ότι αντικείμενο του έργου είναι η συνολική ανακατασκευή του κτιρίου του Βρεφονηπιακού Σταθμού, ήτοι όχι μόνο η αποκατάσταση των ζημιών που αυτό υπέστη από την κακοκαιρία, αλλά παράλληλα και η

υλοποίηση όλων των απαραίτητων εργασιών, προκειμένου να αυξηθεί η δυναμικότητα των φιλοξενούμενων νηπίων και βρεφών, εργασίες ενεργειακής αναβάθμισης, εργασίες διαμόρφωσης του περιβάλλοντος χώρου, καθώς και λοιπές εργασίες (πυροπροστασία, συστήματα κλιματισμού και θέρμανσης, αντικατάσταση συστημάτων ασφαλείας κ.λπ.), με αποτέλεσμα να περιγράφεται η κατασκευή ενός έργου ευρύτερου των τυχόν ζημιών που προκλήθηκαν από την εν λόγω κακοκαιρία.

2. Προδικαστικό ερώτημα περί της ύπαρξης ή μη δικαιώματος του αρχικώς αναδειχθέντος αναδόχου να ασκήσει παραδεκτώς και δη μετ' εννόμου συμφέροντος προσφυγή ανάκλησης κατά αρνητικής Πράξης του Κλιμακίου επί διαγωνισμού εκτέλεσης δημοσίου έργου, όταν ταυτοχρόνως, με προδικαστική προσφυγή του ενώπιον της Ενιαίας Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Συμβάσεων (ΕΑΔΗΣΥ), έχει ήδη αμφισβητήσει τη νομιμότητα της ανακλητικής - κατακυρωτικής απόφασης της αναθέτουσας αρχής, με την οποία, σε συμμόρφωση με την αρνητική κρίση του Κλιμακίου, αναμορφώθηκε σε βάρος του το αποτέλεσμα του διαγωνισμού

Η Ολομέλεια του Δικαστηρίου, με την 1205/2024 απόφασή της, αποφαινόμενη επί προδικαστικού ερωτήματος του Εβδόμου Τμήματος, έκρινε ότι η ανάκληση από την αναθέτουσα αρχή της απόφασης κατακύρωσης του διαγωνισμού και η ανάδειξη ως προσωρινού αναδόχου έτερου διαγωνιζόμενου οικονομικού φορέα, σε σύννομη συμμόρφωση με αρνητική πράξη του Επιτρόπου ή του Κλιμακίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου, στερεί τον αρχικώς αναδειχθέντα ανάδοχο από το έννομο συμφέρον να επιδιώξει την ανάκληση της αρνητικής πράξης του Επιτρόπου ή του Κλιμακίου και για τον λόγο αυτό η ασκηθείσα από αυτόν προσφυγή ανάκλησης είναι απορριπτέα ως απαράδεκτη. Διότι, ακόμη και εάν ανακαλείτο από το Τμήμα η πράξη αυτή, τούτο δεν θα συνεπαγόταν άμεση ευμενή μεταβολή της νομικής και πραγματικής του κατάστασης, καθώς δεν θα είχε ως αποτέλεσμα την υπογραφή της σύμβασης ανάθεσης του ελεγχόμενου έργου στον αρχικώς αναδειχθέντα ανάδοχο, αφού λόγω της ανάκλησης ex tunc της απόφασης κατακύρωσης του αποτελέσματος του διαγωνισμού στον προσφεύγοντα, με την εντεύθεν συνέπεια της εξαφάνισής της από τον νομικό κόσμο, και της κατακύρωσης αυτού σε έτερο διαγωνιζόμενο, απωλέσθηκε η κρίσιμη για τη δικαιολόγηση εννόμου συμφέροντος ιδιότητα του αντισυμβαλλομένου που πλήττεται από την αρνητική πράξη του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Η όποια βλάβη, άλλωστε, προκαλείται σ' αυτόν αποκλειστικά από τις πράξεις και τις αποφάσεις της αναθέτουσας αρχής, δύναται να αποκατασταθεί με την προσβολή τους ενώπιον των αρμοδίων δικαστηρίων, ενώ τυχόν άσκηση προδικαστικής προσφυγής ενώπιον της ΕΑΔΗΣΥ του αρχικού αναδόχου κατά της ανακλητικής κατακυρωτικής απόφασης δεν αποτελεί δικαιολογητικό λόγο για τη διατήρηση του εννόμου συμφέροντος, καθόσον παρίσταται μελλοντική και αβέβαιη η ευδοκίμησή της.

3. Πότε η σύμβαση εκμίσθωσης υπαίθριων σταθμών αυτοκινήτων που ανήκουν στην κυριότητα Δήμου συνιστά σύμβαση παραχώρησης υπηρεσιών κατά τον ν. 4413/2016

Η Ολομέλεια του Δικαστηρίου, με την 1346/2024 απόφασή της, έκρινε μη νόμιμη τη σύναψη της σύμβασης εκμίσθωσης με τη διαδικασία της πλειοδοτικής δημοπρασίας δύο υπαίθριων σταθμών αυτοκινήτων που ανήκουν στην κυριότητα Δήμου, καθώς αυτή, παρά τον ρητό χαρακτηρισμό της στη διακήρυξη ως «σύμβασης μίσθωσης», ο οποίος, άλλωστε, δεν είναι δεσμευτικός για το Δικαστήριο, δεν αποτελεί σύμβαση εκμίσθωσης για την οικονομικώς επωφέλεστερη αξιοποίηση των εν λόγω ακινήτων του Δήμου προς άντληση εσόδων, η οποία ρητώς εξαιρείται από το πεδίο

εφαρμογής του ν. 4413/2016 (άρθρο 9 παρ. 8 περ. α'), αλλά συνιστά κατά τον προέχοντα χαρακτήρα της σύμβαση παραχώρησης υπηρεσιών, επί της οποίας εφαρμοστέες είναι οι διατάξεις του ν. 4413/2016. Ειδικότερα, ο ανάδοχος υποχρεούται να παρέχει συγκεκριμένες υπηρεσίες σε τρίτους χρήστες, οι οποίες μάλιστα οριοθετούνται από ένα πλέγμα ειδικών υποχρεώσεων του τόσο προς τους χρήστες όσο και προς την αναθέτουσα αρχή (παροχή υπηρεσιών σε 24ωρη βάση, επιβολή ανώτατης χρέωσης ανά ώρα και μήνα, έγκριση της αύξησης του τιμολογίου από τον Δήμο, υποχρέωση έκδοσης μηνιαίων καρτών στάθμευσης σε ποσοστό τουλάχιστον 15% επί των θέσεων, αναβάθμιση εξοπλισμού και διαχείριση με αυτοματοποιημένο σύστημα smart parking). Ακόμη, αποκτά το δικαίωμα να έχει ίδια έσοδα από τους τρίτους - χρήστες των παρεχόμενων υπηρεσιών, το οποίο κατ' ουσίαν συνιστά και το αντάλλαγμα του από την εκμετάλλευση των χώρων στάθμευσης, ενώ ο ίδιος αναλαμβάνει την υποχρέωση, μεταξύ άλλων, να καταβάλλει ένα σταθερό μηνιαίο μίσθωμα προς τον Δήμο. Συγχρόνως, ο ανάδοχος αναλαμβάνει πλήρως τον σχετιζόμενο με την εκμετάλλευση των υπαίθριων σταθμών αυτοκινήτων επιχειρηματικό κίνδυνο. Εξάλλου, για τον χαρακτηρισμό μίας σύμβασης ως σύμβασης παραχώρησης δεν είναι αναγκαίο το αντικείμενο της παραχωρούμενης υπηρεσίας να συνιστά «δημόσια υπηρεσία», υπό την έννοια της παροχής της για την ικανοποίηση ζωτικών αναγκών των επωφελούμενων από αυτήν. Ειδικότερα, αντικείμενο μιας σύμβασης παραχώρησης υπηρεσίας μπορεί να είναι κάθε δημοσίου ενδιαφέροντος δραστηριότητα, η οποία ασκείται ή εμπίπτει στην αρμοδιότητα της αναθέτουσας αρχής, όπως η ανατιθέμενη με την ελεγχόμενη σύμβαση υπηρεσία στάθμευσης σε τρίτους χρήστες, η οποία αποβλέπει στη συνεχή βελτίωση της ποιότητας της ζωής τους και της εύρυθμης λειτουργίας της πόλης τους, για τον λόγο δε αυτό και ο νομοθέτης την ανήγαγε σε δημοσίου ενδιαφέροντος αρμοδιότητα που νομίμως ασκείται, κατ' άρθρο 75 παρ. 1 πρώτο εδάφιο, περ. γ' υποπερ. 3 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, από τους οικείους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

ΤΕΤΑΡΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΚΑ ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

24. Οι αποφάσεις των ποινικών δικαστηρίων δεν δεσμεύουν το Ελεγκτικό Συνέδριο ως προς τη δημοσιονομική ευθύνη του υπολόγου και το ύψος του διαπιστωθέντος ελλείμματος

1342/2024 Απόφαση Μείζονος Ολομέλειας ΕλΣυν

Η Μείζων Ολομέλεια του Δικαστηρίου, με την 1342/2024 απόφασή της, απορριπτική αίτησης αναίρεσης κατά απόφασης του Πρώτου Τμήματος, με την οποία απορρίφθηκε αγωγή της αναιρεσείουσας με νομική βάση τις διατάξεις περί αδικαιολόγητου πλουτισμού (ΑΚ 904 επ.), έκρινε ότι το δικάσαν Τμήμα ορθά ερμήνευσε και εφάρμοσε τις περί δεδικασμένου διατάξεις, καθώς δεν θεμελιώνεται αγωγική αξίωση της ήδη αναιρεσείουσας κατά τις διατάξεις περί αδικαιολόγητου πλουτισμού (άρθρα 904 επ. ΑΚ) έναντι του Ελληνικού Δημοσίου. Κατά την κρίση της Ολομέλειας, το δεδικασμένο που παρήχθη από την 2019/1998 αμετάκλητη απόφαση του Ι Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου δημιούργησε τεκμήριο νομικής ορθότητας σχετικά με τη νομιμότητα της καταλογιστικής απόφασης, την ευθύνη της αναιρεσείουσας, την ύπαρξη του ελλείμματος και το ύψος αυτού, αποκλείοντας το ίδιο ή άλλο δικαστήριο να ερευνήσει την ίδια ως άνω υπόθεση. Επομένως, η επικαλούμενη από την αναιρεσείουσα μεταγενέστερη ποινική απόφαση, με την οποία η ζημία του Δημοσίου προσδιορίστηκε σε χαμηλότερο ποσό από το έλλειμμα που επικυρώθηκε με την ως άνω αμετάκλητη απόφαση, δεν δεσμεύει το Ελεγκτικό Συνέδριο, το οποίο είναι το αποκλειστικώς αρμόδιο κατά το Σύνταγμα Δικαστήριο για την εκδίκαση των διαφορών από τον έλεγχο των λογαριασμών.

25. Εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας επί απόφασης καταλογισμού αποδοχών που εισπράχθηκαν μετά την αυτοδίκαιη λύση της σχέσης εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου

1466/2024 Απόφαση Ολομέλειας ΕλΣυν

Η Ολομέλεια του Δικαστηρίου, με την 1466/2024 απόφασή της, αναιρετική απόφασης του Ι Τμήματος, με την οποία απορρίφθηκε έφεση του αναιρεσείοντος κατά απόφασης καταλογισμού αποδοχών που εισπράχθηκαν από αυτόν μετά την αυτοδίκαιη λύση της σχέσης εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου που τον συνέδεε με το Δημόσιο, έκρινε ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση έπρεπε να ερευνηθεί *ad hoc* αν με την επίδικη απόφαση καταλογισμού τηρήθηκαν οι απαιτήσεις αναλογικότητας και δίκαιης ισορροπίας, καθώς και αυτές που απορρέουν από την αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου, συνεκτιμωμένων και σταθμιζομένων ως κρίσιμων κατά τον καταλογισμό: του τυχόν πταίσματος του καταλογιζομένου, της επάρκειας κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του, του ύψους του αχρεωστήτως καταβληθέντος ποσού το οποίο συνεπάγεται αντίστοιχη μείωση της περιουσίας του σε συνάρτηση με την υπηρεσία που αυτός προσέφερε χρονικά και ποιοτικά και για την οποία δεν έχει άλλο τρόπο να αποζημιωθεί, της ωφέλειας που αποκόμισε ο υπέρ ου ο καταλογισμός φορέας, ο οποίος αποδεχόταν την εργασία του δια των αρμοδίων οργάνων του, καθώς και της ύπαρξης ή μη, τελικώς, πραγματικής ζημίας στη δημοσιονομική διαχείριση. Κατά την κρίση της

Ολομέλειας, υπό τις ειδικές περιστάσεις της υπόθεσης όπως αυτές εκτίθενται στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση (προσήκουσα παροχή υπηρεσιών από τον αναιρεσείοντα, αποδοχή των υπηρεσιών αυτών από την υπηρεσία, αξιολόγηση και βαθμολόγησή του από αυτήν, έλλειψη πραγματικής ζημίας για το Δημόσιο, πλήγμα στο δικαίωμα εργασίας και στην περιουσία του καταλογισθέντος), ο σε βάρος του αναιρεσείοντος καταλογισμός δεν επιτυγχάνει μια δίκαιη ισορροπία μεταξύ του εξυπηρετούμενου σκοπού δημοσίου συμφέροντος (αποκατάσταση της δημοσιονομικής νομιμότητας) και της επέμβασης στο πληττόμενο περιουσιακό δικαίωμα διατήρησης αποδοχών που εισπράχθηκαν, κατόπιν παροχής υπηρεσιών, καλόπιστα και με δικαιολογημένη εμπιστοσύνη ότι εξακολουθούσε να υφίσταται νομίμως συνεστημένη υπηρεσιακή σχέση. Ως εκ τούτου, έσφαλε το Τμήμα κρίνοντας νόμιμο τον επίμαχο, κατ' εφαρμογή μεν των διατάξεων του άρθρου 33 παρ. 1 περ. β' του ν. 2362/1995 αλλά κατά παράβαση της κατ' άρθρο 25 παρ. 1 εδ. δ' του Συντάγματος αρχής της αναλογικότητας και άρα μη νομίμως διενεργηθέντα σε βάρος του αναιρεσείοντος καταλογισμό, για το λόγο δε αυτό, πρέπει να αναιρεθεί η προσβαλλόμενη απόφαση και, κατά παραδοχή της έφεσης, να ακυρωθεί στο σύνολό του ο επιβληθείς καταλογισμός.

26. Η συμβατότητα της διάταξης του άρθρου 61 παρ. 1 του ν. 4235/2014 με το ενωσιακό δίκαιο

1468/2024 Απόφαση Μείζονος Ολομέλειας ΕΛΣυν

Η Ολομέλεια του Δικαστηρίου, με την 1468/2024 απόφασή της, απορριπτική αίτησης αναίρεσης κατά απόφασης του Ι Τμήματος, με την οποία απορρίφθηκε έφεση του αναιρεσείοντος κατά πράξης καταλογισμού της πρώτης δόσης της ενίσχυσης που έλαβε ως νέος γεωργός στο πλαίσιο του συγχρηματοδοτούμενου από ενωσιακούς πόρους προγράμματος εφάπαξ πριμοδότησης πρώτης εγκατάστασης νέων γεωργών (προγραμματική περίοδος 2000-2006), έκρινε ότι η διάταξη του άρθρου 61 παρ. 1 του ν. 4235/2014, σύμφωνα με την οποία οι ενταχθέντες στο Μέτρο 3.1 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Αγροτική Ανάπτυξη – Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου 2000-2006» γεωργοί, που δεν προσκόμισαν την άδεια ίδρυσης και λειτουργίας της πτηνοκτηνοτροφικής μονάδας τους, απαλλάσσονται από την υποχρέωση επιστροφής της πρώτης δόσης της καταβληθείσας σε αυτούς ενίσχυσης, αντιβαίνει στις διατάξεις των άρθρων 8, 37, 39, 51 και 52 του Κανονισμού 1257/1999, 62 παρ. 3 του Κανονισμού 445/2002, 49 παρ. 1 του Κανονισμού 2419/2001, 12, 38 και 39 του Κανονισμού 1260/1999, 2 και 3 του Κανονισμού 448/2001 και, ως εκ τούτου, είναι μη εφαρμοστέα. Και τούτο, διότι η τυχόν εφαρμογή της ως άνω διάταξης θα συνιστούσε αθέτηση της απορρέουσας από τις ανωτέρω ρυθμίσεις υποχρέωσης της Ελληνικής Δημοκρατίας να διορθώνει τους λογαριασμούς των τελικών δικαιούχων και να ανακτά τις ενισχύσεις που καταβλήθηκαν είτε από τον κοινοτικό είτε από τον εθνικό προϋπολογισμό, κατά παράβαση των όρων επιλεξιμότητάς τους, όπως αυτοί καθορίζονται τόσο από το ενωσιακό νομοθετικό πλαίσιο, όσο και από το συμβατό προς αυτό εθνικό δίκαιο, εν προκειμένω δε της εκπορευόμενης από το ενωσιακό δίκαιο (άρθρα 8 του Κανονισμού 1257/1999 και 4 των Κανονισμών 445/2002 και 817/2004) απαίτησης να πληρούνται οι ελάχιστες απαιτήσεις για την προστασία του περιβάλλοντος

και την υγιεινή και ασφάλεια των ζώων, η οποία, κατά το εθνικό δίκαιο, μετά τη θέση σε ισχύ του τελευταίου εκ των ως άνω Κανονισμών, αποδεικνυόταν υποχρεωτικώς με την προσκόμιση της σχετικής διοικητικής έγκρισης – άδειας λειτουργίας, εντός πενταετίας από την πρώτη εγκατάσταση του γεωργού.

27. Εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας επί επιβολής δημοσιονομικής διόρθωσης - ανάκτησης κατόπιν εσφαλμένης ένταξης επενδυτικού σχεδίου στο καθεστώς ενισχύσεων μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων της προγραμματικής περιόδου 2007-2013

704/2024 Απόφαση Ολομέλειας ΕλΣυν

Η Ολομέλεια του Δικαστηρίου, με την 704/2024 απόφασή της, αναιρετική απόφασης του Ι Τμήματος, με την οποία απορρίφθηκε έφεση της αναιρεσείουσας κατά απόφασης δημοσιονομικής διόρθωσης - ανάκτησης, λόγω εσφαλμένης ένταξης του επενδυτικού της σχεδίου στο καθεστώς ενισχύσεων μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στους τομείς Μεταποίησης – Τουρισμού – Εμπορίου – Υπηρεσιών (προγραμματική περίοδος 2007-2013), έκρινε ότι το δικάσαν Τμήμα προέβη σε εσφαλμένη εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας, καθόσον δεν διαπιστώθηκε πράξη ή παράλειψη που να αποδίδεται στον δικαιούχο της ενίσχυσης οικονομικό φορέα. Κατά την κρίση της Ολομέλειας, η δικαιούχος της ενίσχυσης εταιρεία υπέβαλε το σύνολο των ζητούμενων με την προκήρυξη δικαιολογητικών, χωρίς να αποκρύψει ή παραποιήσει οποιοδήποτε έγγραφο, το δε επενδυτικό της σχέδιο εγκρίθηκε από τα αρμόδια όργανα (Ενδιάμεσος Φορέας Διαχείρισης και Δευτεροβάθμια Επιτροπή Αξιολόγησης), γεννώντας σε αυτήν προστατευόμενη εμπιστοσύνη ότι η επένδυσή της μπορούσε να πραγματοποιηθεί. Επιπλέον, κατά τη διάρκεια υλοποίησης της επένδυσης δεν διαπιστώθηκε οποιαδήποτε παρατυπία, ενώ η ίδια τήρησε το σύνολο των υποχρεώσεων της αναλώνοντας την εισπραχθείσα ενίσχυση για την ολοκλήρωσή της. Άλλωστε, η εσφαλμένη και δη υψηλότερη βαθμολόγηση του κριτηρίου της εμπειρίας των δύο εκ των τριών εταίρων της, συνεπεία της οποίας το επενδυτικό σχέδιο δεν συγκέντρωνε την απαιτούμενη ελάχιστη βαθμολογία ώστε να είναι επιλέξιμο για χρηματοδότηση, αποτελεί σφάλμα των αρμοδίων οργάνων αξιολόγησης και η ίδια δεν μπορούσε να γνωρίζει τη μη ορθότητα της βαθμολογίας της ούτε - πολλώ μάλλον - να επηρεάσει την αξιολόγησή της καθ' οιονδήποτε τρόπο. Μετά την αναίρεση της απόφασης, η Ολομέλεια, δικάζοντας την έφεση της αναιρεσείουσας, έκρινε ότι η επιβληθείσα σε βάρος της δημοσιονομική διόρθωση - ανάκτηση πρέπει να ακυρωθεί, καθόσον εκδόθηκε κατά παράβαση της αρχής της αναλογικότητας.

28. Η συνταγματικότητα του άρθρου 12 παρ. 2 περ. δ' του ν. 4387/2016 σχετικά με το δικαίωμα σύνταξης κατά μεταβίβαση επιζώντος συζύγου εξ ανασυστάσεως γάμου

1340/2024 Απόφαση Ολομέλειας ΕλΣυν

Η Ολομέλεια του Δικαστηρίου, με την 1340/2024 απόφασή της, αναιρετική απόφασης του II Τμήματος, έκρινε ότι οι διατάξεις του άρθρου 12 παρ. 2 περ. δ' του ν. 4387/2016, με τις οποίες ορίζεται, για την περίπτωση ανασυστάσεως γάμου, ότι για τη θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος κατά μεταβίβαση στον επιζώντα σύζυγο αρκεί οι τελεσθέντες γάμοι, δηλαδή ο αρχικός και ο εξ ανασυστάσεως, κατά τη διάρκεια του οποίου απεβίωσε ο σύζυγος, να έχουν διαρκέσει τουλάχιστον πέντε χρόνια συνολικά, και ο εξ ανασυστάσεως να διήρκεσε τουλάχιστον έξι μήνες, αντίκεινται στις διατάξεις του άρθρου 21 παρ. 1 του Συντάγματος και στην συνταγματικώς κατοχυρωμένη αρχή της αναλογικότητας, αλλά και στον αυτεπαγγέλτως εξεταζόμενο λόγο περί αντίθεσης στο άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος, καθόσον ούτε από τη γραμματική ούτε από την τεολογική ερμηνεία των διατάξεων αυτών προκύπτει αποχρών λόγος για τη διακριτή και δυσμενή συνταξιοδοτική μεταχείριση των εξ ανασυστάσεως γάμων που δεν έχουν συμπληρώσει διάρκεια έξι μηνών από τον θάνατο του αποβιώσαντος συζύγου σε σχέση με εκείνους που έχουν διαρκέσει τουλάχιστον έξι μήνες, ικανός να δικαιολογήσει την ουσιαστική διαφοροποίηση των κατηγοριών αυτών γάμων. Περαιτέρω, εφόσον στην αιτιολογική έκθεση του νόμου δεν παρατίθενται στοιχεία που θα μπορούσαν να καταστήσουν εύλογο το κριτήριο διαφοροποίησης που επέλεξε ο νομοθέτης, αυτό δεν παρίσταται πρόσφορο για την πλήρη αποστέρηση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος του επιζώντος συζύγου. Επομένως, πρέπει να εφαρμοσθούν και για την κατηγορία των επιζώντων συζύγων εξ ανασυστάσεως γάμου που δεν έχουν συμπληρώσει χρονική διάρκεια έξι μηνών, οι διατάξεις που ισχύουν για τους συμπληρώσαντες την εν λόγω χρονική διάρκεια οι οποίοι δικαιούνται σύνταξη όταν οι τελεσθέντες γάμοι, δηλαδή ο αρχικός και ο εξ ανασυστάσεως κατά τον οποίο απεβίωσε ο σύζυγος, έχουν διάρκεια τουλάχιστον πέντε χρόνια. Μετά την αναίρεση της απόφασης, γίνεται δεκτή η έφεση της αναιρεσείουσας και παραπέμπεται η υπόθεση στην αρμόδια Διεύθυνση του Ηλεκτρονικού Εθνικού Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (e - Ε.Φ.Κ.Α.) προκειμένου να κανονίσει σύνταξη στην αναιρεσείουσα.

ΠΕΜΠΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

29. Ανάγκη επίσπευσης της Λογιστικής Μεταρρύθμισης

Η Λογιστική Μεταρρύθμιση της Γενικής Κυβέρνησης - τμήμα της οποίας αποτελεί η Κεντρική Διοίκηση - θεσμοθετήθηκε το πρώτον το 2014 (με το άρθρο 156 του ν. 4270/2014) και στη συνέχεια, με την έκδοση του π.δ. 54/2018, καθορίσθηκε το περιεχόμενο και ο χρόνος έναρξης εφαρμογής του νέου Λογιστικού Πλαισίου της Γενικής Κυβέρνησης (ΛΠΓΚ) με βάση τα διεθνώς κρατούντα λογιστικά πρότυπα. Πρόκειται για ένα σημαντικό εγχείρημα το οποίο, μέσω της μετάβασης στην πλήρη εφαρμογή λογιστικής δεδουλευμένης βάσης, αποσκοπεί στην ποιοτική αναβάθμιση της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης που παρέχουν οι οντότητες της Γενικής Κυβέρνησης στους πολίτες και τους αντιπροσώπους τους, στους παρόχους πόρων (φορολογούμενους, επενδυτές, δανειστές κ.λπ.) και τους αποδέκτες των υπηρεσιών του Δημοσίου. Αποσκοπεί στην ανάδειξη της χρηματοοικονομικής λογιστικής σε εργαλείο λήψης αποφάσεων από αυτούς που επωμίζονται την ευθύνη για τη διαχείριση της δημόσιας περιουσίας.

Το κομβικό έργο της Λογιστικής Μεταρρύθμισης έχει ενταχθεί στο Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και υλοποιείται με 5 υποέργα ως ακολούθως:

- Το υποέργο 1 αφορά τη σταδιακή έκδοση των βασικών Λογιστικών Πολιτικών (Προτύπων).
- Το υποέργο 2 αφορά το νέο σύστημα πληροφορικής ERP, γνωστό και ως Gov-ERP.
- Το υποέργο 3 αφορά την εισαγωγή του τιμολογίου στο νέο σύστημα πληροφορικής Gov-ERP, υποστηρίζοντας την αναγνώριση και επιμέτρηση των περιουσιακών στοιχείων, απαιτήσεων, υποχρεώσεων κ.λπ. σε πραγματικό χρόνο, καθώς και τη μετάβαση από την ταμειακή στη δεδουλευμένη βάση.
- Το υποέργο 4 αφορά την εκπαίδευση των στελεχών των οντοτήτων της Γενικής Κυβέρνησης μέσω πολλαπλών δράσεων εκπαίδευσης.
- Το υποέργο 5 αφορά τη σύνταξη των Ενοποιημένων Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων της Γενικής Κυβέρνησης.

Ο Οδικός Χάρτης για την εφαρμογή της Λογιστικής σε δεδουλευμένη βάση προβλέπει μια σειρά από Ορόσημα για την περαιτέρω εφαρμογή του ΛΠΓΚ. Σύμφωνα με τον επικαιροποιημένο σχεδιασμό, το νέο Λογιστικό Πλαίσιο εφαρμόζεται πρωτίστως στην Κεντρική Διοίκηση και δε σταδιακά από 1.1.2019 με καταληκτική ημεροχρονολογία για την πλήρη εφαρμογή του αρχικά την 1.1.2023 και ήδη -κατόπιν παρατάσεων- την 1.1.2025. Στο πλαίσιο αυτό, εκδόθηκε η 2/30886/ΔΛΓΚ/23.7.2020 απόφαση του Υφυπουργού Οικονομικών (Λογιστική Πολιτική Πρώτης Εφαρμογής, ΛΠΠΕ), με αντικείμενο την κατάρτιση και παρουσίαση των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων κατά τη μεταβατική (ενδιάμεση) περίοδο.

Ήδη όμως έχει παρατηρηθεί σημαντική καθυστέρηση και μάλιστα, όσον αφορά την Κεντρική Διοίκηση, η εφαρμογή κατά τη μεταβατική περίοδο της ΛΠΠΕ, δηλαδή του λογιστικού

πλαίσιου που αποτελεί τη «γέφυρα» από το π.δ. 15/2011 - το προϋφιστάμενο λογιστικό πλαίσιο για την Κεντρική Διοίκηση που στηριζόταν στη διπλογραφική λογιστική τροποποιημένης ταμειακής βάσης - στο π.δ. 54/2018, δεν είναι πλήρης, καθώς σε σειρά ζητημάτων (π.χ. επιμετρήσεις ορισμένων περιουσιακών στοιχείων ή/και υποχρεώσεων) εφαρμόζονται οι λογιστικές πολιτικές που ίσχυαν μέχρι τις 31.12.2018.

Επιπλέον, παρήλθε άπρακτη και η τελευταία καθορισμένη ημεροχρονολογία για την πλήρη εφαρμογή του ΛΠΓΚ στην Κεντρική Διοίκηση (1.1.2025), ύστερα από την τελευταία παράταση που δόθηκε με το άρθρο 123 του ν. 4964/2022.

Το Ελεγκτικό Συνέδριο αναγνωρίζει ότι η Λογιστική Μεταρρύθμιση της Γενικής Κυβέρνησης συνιστά ένα πολύπλοκο και με ιδιαίτερες απαιτήσεις έργο. Εντούτοις διαπιστώνει, συνεκτιμώντας και το γεγονός ότι η νομοθετική αποτύπωση της μεταρρύθμισης αυτής έλαβε χώρα το πρώτον το 2014 (με το άρθρο 156 του ν. 4270/2014), ότι οι ενέργειες που έχουν δρομολογηθεί για τη μετάβαση στη λογιστική δεδουλευμένης βάσης εμφανίζουν κατά την υλοποίησή τους ουσιώδη καθυστέρηση και κατά βάση επικεντρώνονται στην ανάπτυξη και θέση σε εφαρμογή του νέου πληροφοριακού συστήματος Gov-ERP.

Ενόψει αυτών, το Δικαστήριο, σε συνέχεια αντίστοιχων επισημάνσεων που είχαν περιληφθεί στις Διαδηλώσεις των ετών 2021, 2022 και 2023⁴⁵, απευθύνει ισχυρή σύσταση επίσπευσης των ενεργειών που υπολείπονται για την ολοκλήρωση του σχεδιαζόμενου συστήματος και την πλήρη εφαρμογή του νέου λογιστικού πλαισίου το συντομότερο δυνατό, ώστε να καταστεί εφικτή η σύνταξη αξιόπιστων χρηματοοικονομικών καταστάσεων που είναι απαραίτητες για την αξιολόγηση της Κεντρικής Διοίκησης αλλά και όλων των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης.

30. Ανάγκη βελτίωσης της λογοδοσίας των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου

Σε ένα κράτος δικαίου η λογοδοσία είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την χρηστή δημοσιονομική διαχείριση και τη δράση εν γένει των δημόσιων φορέων. Οι δημόσιοι φορείς πρέπει να διαχειρίζονται με διαφάνεια τους πόρους που διαθέτουν για την εκπλήρωση της δημόσιας αποστολής τους και να λογοδοτούν για τη διαχείριση αυτή. Η κατάρτιση από τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου των ετήσιων λογαριασμών στους οποίους απεικονίζεται η ταμειακή διαχείριση στο πλαίσιο εκτέλεσης του προϋπολογισμού (απολογισμός) και η χρηματοοικονομική τους θέση (ισολογισμός) και ακολούθως η έγκαιρη υποβολή αυτών στο Ελεγκτικό Συνέδριο διασφαλίζει διαφάνεια και αξιοπιστία κατά τη διαχείριση των δημόσιων πόρων και ενισχύει τη δημόσια λογοδοσία.

Σύμφωνα με το άρθρο 120 του Οργανικού Νόμου του Ελεγκτικού Συνεδρίου (ν. 4820/2021), οι ετήσιοι λογαριασμοί των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και των άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, δηλαδή οι απολογισμοί, οι ισολογισμοί και οι άλλες οικονομικές καταστάσεις τους «αρμοδίως εγκεκριμένοι και με τις τυχόν εκθέσεις ορκωτών

⁴⁵ Βλ. σχετικά Κεφάλαιο 5 της Διαδήλωσης έτους 2021, Κεφάλαιο 5, Παρ. 5.1 της Διαδήλωσης έτους 2022 και Κεφάλαιο 3, Παρ. 3.5 της Διαδήλωσης έτους 2023.

λογιστών ελεγκτών επ' αυτών υποβάλλονται στο Ελεγκτικό Συνέδριο το επόμενο έτος από αυτό της διαχειριστικής περιόδου, όσον αφορά στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου αυτών μέχρι το τέλος του μηνός Οκτωβρίου, και όσον αφορά στα λοιπά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου μέχρι το τέλος του μηνός Δεκεμβρίου».

Ενόψει των παρατηρούμενων καθυστερήσεων στην υποβολή των απολογισμών και ισολογισμών των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου στο Ελεγκτικό Συνέδριο, οι οποίες σε κάποιες περιπτώσεις μπορεί να είναι και μακροχρόνιες (ιδίως ως προς τους ισολογισμούς και τις λοιπές χρηματοοικονομικές καταστάσεις), το Δικαστήριο κρίνει αναγκαίο, λόγω του συστημικού χαρακτήρα και της σπουδαιότητας της εν λόγω υποχρέωσης, συνδεόμενη με τη διαφάνεια και τη δημόσια λογοδοσία, να επαναλάβει τις απευθυνόμενες προς όλα τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου συστάσεις που περιέχονται στην 3/2024 Έκθεση Ελέγχου και είναι οι εξής:

- Να παρακολουθείται συστηματικά το διπλογραφικό σύστημα και να ελέγχονται οι σχετικές καταχωρίσεις καθ' όλη τη διάρκεια του έτους είτε από το προσωπικό του φορέα, είτε αν ο φορέας δεν διαθέτει προσωπικό από εξωτερικούς συνεργάτες.
- Να ανατίθεται εγκαίρως στους εξωτερικούς συνεργάτες η λογιστική παρακολούθηση και σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων και ο έλεγχος αυτών στους ορκωτούς ώστε να είναι εφικτή η ολοκλήρωση των εργασιών εντός των νόμιμων προθεσμιών.
- Στις συμβάσεις που καταρτίζονται με τους εξωτερικούς συνεργάτες να περιγράφεται με ακρίβεια και σαφήνεια το συμβατικό αντικείμενο καθώς και το χρονικό διάστημα εντός του οποίου πρέπει να ολοκληρωθεί. Να καθορίζεται τμηματική παραλαβή σε περίπτωση ανάθεσης οικονομικών καταστάσεων περισσότερων ετών. Να παρακολουθείται η πορεία εκτέλεσης των εργασιών των αναδόχων.
- Στο πρόγραμμα του εσωτερικού ελέγχου να ενταχθεί η παρακολούθηση της διαδικασίας κατάρτισης και έγκαιρης υποβολής των λογαριασμών στο Ελεγκτικό Συνέδριο.
- Οι απολογισμοί να εγκρίνονται ανεξαρτήτως της έγκρισης, για το ίδιο έτος, του ισολογισμού και των λοιπών χρηματοοικονομικών καταστάσεων που τον συνοδεύουν και ανεξαρτήτως της έγκρισης απολογισμών προηγούμενων οικονομικών ετών. Επίσης οι απολογισμοί να εγκρίνονται ανεξάρτητα από τη διαπίστωση ελλείμματος, καθώς η (υποχρεωτική) διαδικασία καταλογισμού του ελλείμματος δεν πρέπει να παρεμποδίζει την έγκριση του απολογισμού.

Η παρούσα έκθεση συντάχθηκε με την επιμέλεια του Συμβούλου Κωνσταντίνου Κρέπη, μέλους του Όγδοου Τμήματος και τη συμβολή των Εισηγητών Στυλιανής Τόρη, Σωτηρίου Πετάκου και Εμμανουήλ Καλαϊντζή, καθώς και της Υπηρεσίας Επιτρόπου "Γενική Υποστήριξη του Τμήματος Μελετών και Γνωμοδοτήσεων", αποτελούμενης από τις Ρέα-Μαρία Λουρωτού, Επίτροπο, Ιωάννα Τετώρου και Σοφία Καλογεράκη, ελεγκτές.

Η έκθεση συζητήθηκε ενώπιον του Όγδοου Τμήματος, αποτελούμενου από τους Σωτηρία Ντούνη, Πρόεδρο του Ελεγκτικού Συνεδρίου και του Τμήματος, Βιργινία Σκεύη και Κωνσταντίνο Κρέπη, Συμβούλους, Ελένη Νικολάου και Ειρήνη Λιάσκα, Παρέδρους, και εγκρίθηκε κατά την από 24.6.2025 Συνεδρίαση του Τμήματος.